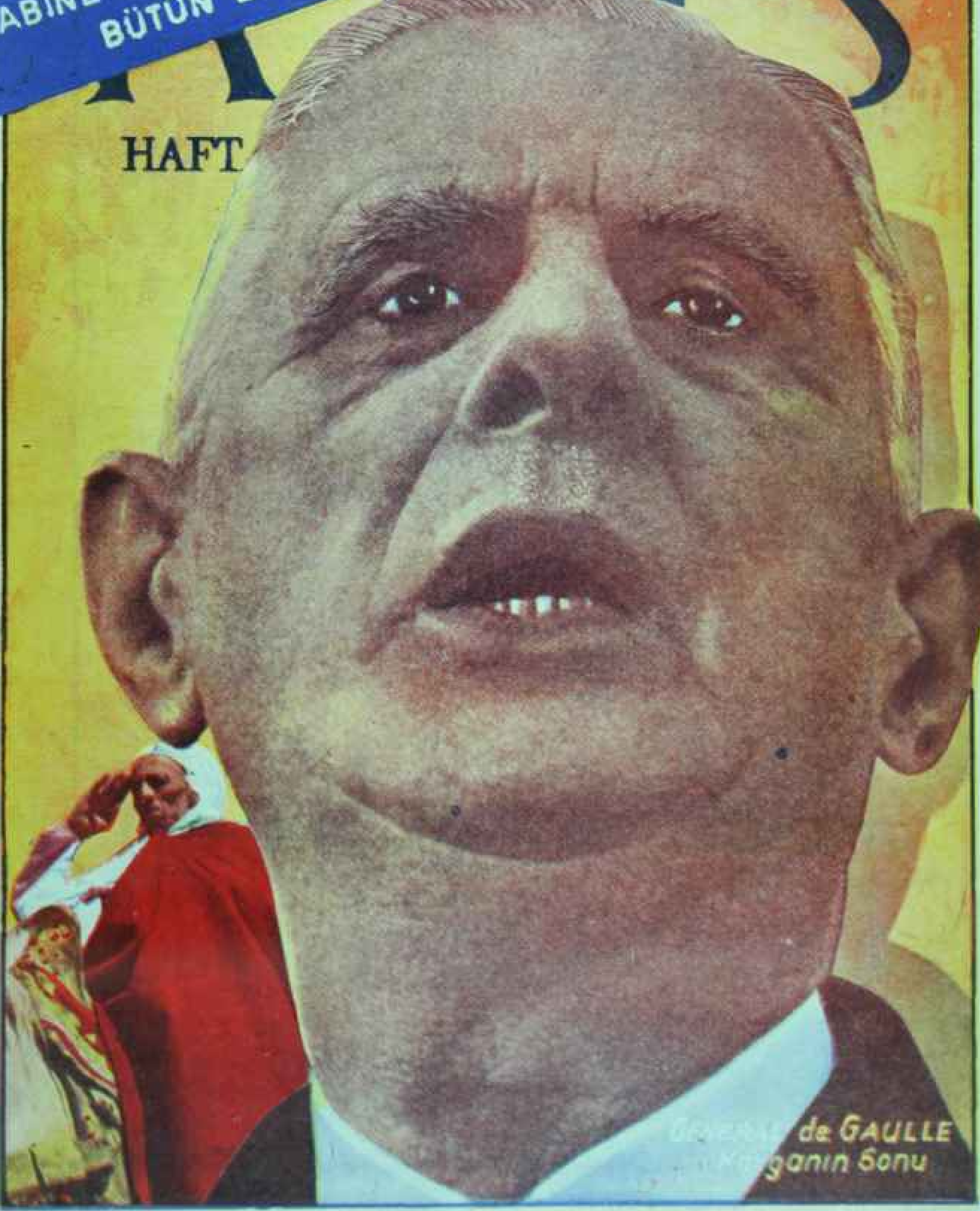
2 TEMMUZ 1962 SAYI :

İNÖNÜ HÜKÛMETİ VE SONRASI

KABİNE HAKKINDA BİLİNMEYEN BÜTÜN BİLGİLER

HAFT

FİYATI : 1 LİRA

Fazla güneşte kalmaktan ileri gelen baş ağrılarını...

OPON TESKiN EDER

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago romatizma ağrılarına karşı faydalıdır

OPON, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır

günde 6 tablete kadar alınabilir

FAAL O - 100

A K İ S

Haftalık Aktualite Mecmuası

Yıl : 9. Cilt : XXIV, Sayı : 418

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No. :11
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara

●

İdare:
Rüzgarlı Sokak No. : 15
Rüzgarlı Matbaa
Tel : 10 61 96

●

Başyazar;
Metin Toker

●

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

●

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

●

Karikatür :
TURHAN

●

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

●

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak Yasalına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (92 nüsha) : 40.00 lira

İlan şartları :
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlan işleri :
Telefon : 10 61 96

Dizildiği yer:
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :
Milli Eğitim Basımevi

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih: 1.7.1962

Kapak Resmimiz

General de Gaulle

Bir fransız

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Ankara, son zamanlarda pek sıklaşan "Heyecanlı Haftalarından birini daha geçirdi. Ama bu, daha ziyade, bir tatlı heyecan oldu. Krizler, darbeler, ayaklanmalar, müdahaleler çeşitli sohbetlere tuz biber olduktan sonra barometrenin ibresi iyinin istikametine yöneldi ve bulutlar dağıldı.

Türkiyenin kalbinin Ankara olduğu gerçeği, bu vesileyle bir defa daha doğrulandı. Başkent, o "Heyecanlı Haftalarını yaşarken bütün memleket aynı sancıları duydu, aynı ümitleri yaşadı, aynı hayal kırıklıklarından geçti, aynı tebessümü dudaklarında hissetti. Derece derece his ve fikir dalgaları her tarafa yayıldı. Ankarada cereyan eden hadiseler, her çevrede tesirini gösterdi. Bu satırların yazıldığı sırada, herkes olanların içyüzünü öğrenmenin ve ileriye alt tahminlerin merakı içindedir. AKİS'in bu sayısı, o merakı tatmin etmek birinci plânıda göz önünde tutulmak suretiyle hazırlanmıştır.

Sayfalar çevrilince görüleceği gibi, mecmuanın büyük kısmı YURTTA OLUP BİTENLER'e ayrılmıştır. Hükümetin »on şeklini nasıl aldığı, perdenin arkasında nelerin cereyan ettiği, partilerde beliren dalgalanmalar, ismi bilinen şahsiyetlerin davranışları en alıcı noktaları belirtilmek suretiyle anlatılmaktadır. Hâdiselerin esasından zaten haberdar AKİS okuyucuları, bildiklerine bu yeni tafsilâtı eklediklerinde hemen her şeyi öğrenmiş olacaklardır. Cereyan edenlerin yanında, ileriye alt hükümet hazırlıkları ve girişilecek teşebbüsler, nihayet merak edilen programın esasları da mümkün plan açıklıkla anlatılmaktadır. Başkentteki AKİS muhabirleri, ekip halinde bazen 24 saatlik çalışmalar yapmak sureliyle bütün bunları derlemişlerdir.

Ya AKİS, olup bitenler karşısında ne düşünüyor? Bu sualin cevabını okuyucularımız, bilhassa YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki çerçeveli yazılarda bulacaklardır. Parlemanter rejimin yaşatılması yolunda hiç bir şansın ihmal edilmeksizin bütün gayretlerin sarfedilmesi gerektiği kanısında olan bu mecmuanın en iyi dileklerle dolu bulunduğu tabiidir. Bunun nedeni, profesyonel politikacıların nedeninden farklıdır. Bir takım politikacılar için kendilerinin kırmızı plakalı arabalarda bulunmamaları "milli felâkettir. Bu şahsi endişe son haftada çok tasarrufa hakim olmuştur. İşin kötüsü şudur ki, bu endişelerden bir kısmı parlemanter rejimin gene isteyememesi endişelerini kuvvetlendirme pahasına bertaraf edilmiştir.

Kabine ilân edildiğinde yılların Burhan Feleğinin yazdığı şu satırlar ibretle okunmalıdır: "... Bütün bunlar oladursun, hiç kimsenin konuşmadığı bir mesele var: Koalisyondaki Bakanların şahısları.. Ben şaşıyorum: İsmet Paşa bu işe hiç ehemmiyet vermiyor. Ve bunda yanılıyor. Çünkü, şahsen her işi kendi görmek kanaatinde bir zat değildir. Olsa da takati buna müsait olamaz. Biliyoruz ki Bakanlara :

"— Hükümeti ilgilendiren umumi meseleleri bana sorun. Kendi vekâletlerinizin işini kendiniz görün! demiştir ve demektedir."

Burhan Felek sadece tecrübeli değil, aynı zamanda bir akıllı ve sağduyu sahibi kimsedir.

Bu, AKİS'in iç sayfalarında 'i'lerin üzerine noktaları da konulmak suretiyle belirtilen görüşünü açıklar sanıyoruz.

Bizim içerde, kendi işlerimizle haşır neşir olduğumuz şu sırada, dünya bir mühim çıbanını tedavi etmektedir. 1 Temmuzda yapılacak referandumla Cezayir kendi kaderini tâyin edecektir. Dünyanın gözleri, referandumun bilinen neticesine değil de, ondan alınacak sonucun nasıl tatbik edileceği hususuna dikilmiştir. Bu merakta, bir adamın şahsiyeti ön plândadır: General de Gaulle. AKİS okuyucuları Fransa Devlet Balkanına ait bir yazıyı iç sayfalarda Metin Tokerin kaleminden okuyacaklardır. Yazıda, Generale alt şahsi intihalardan başka Fransanın meseleleri de ele alınmakta ve bilhassa bu dost NATO müttefikimizin liderinin fikir ve temayülleri incelenmektedir.

Saygılarımızla

AKİS

Cilt: XXIV; Sayı: 418

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

2 Temmuz 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

İnönü Kabinesi yeni kadrosuyla toplantı halinde

Amasyanın bardağı, bir olmazsa bir daha!

Millet

Koyun can derdinde

Bitirdigimiz haftanın içinde, yeni Hükümetin tasavvurlarının esasıyla bunları yürütecek kadro belli olduğunda çok kimse "yumurta mı tavuktan çıkar, tavuk mu yumurtadan" tarzında bir soruyla karşıkarşıya kaldı. Memleketin gerçeklerine uygun bir proğram ve proğramın gerçeklerine uymayan bir ekip.. Merak konusu şudur: Program mı ekibi yiyecek, ekip mi programı? Program tatlı ümitle; uyandırırken, ekibin kötülüğü bütün aleyhteki kuvvetlerin rübaplarına gür sesli bir tel ilâve etti.

Buna rağmen, milletin gene bir bekleyiş devresine girdiğinin gözden kaçmasına imkân yoktur. Hükümetin, ilân ettiği tasavurlarından her hangi birinin karşısında ciddi olarak vaziyet almak bahis konusu değildir. Bunlar hep, uzun süredir tahakkuku beklenen hususlar, daha doğrusu ihtiyaçlardır. Ekonomi politikasında -yeni tâbirle- soyut liberallerin de, soyut sosyalistlerin de "çekingenlik"' bulması, 'karşı tarafa fazla tâviz ve-' rildiğini ileri sürmesi bir iyi belirtidir. Zira, kalkman batının kapısından şöylece bir bakmak o Ülkeleri devletle özel teşebbüsün elele çalıştığı mutedil bir sistemin refaha kavuşturduğunu görmeye yetecektir. İki sektörün nisbeti memleketin durumuna göre ayârlandığına göre bizim eksiklerimiz ve imkânlarımız karşısında, bilhassa ilk yıllarda devletin ön plânda tutulmasında yadırganacak bir şey yoktur. Aynı şekilde, plânlı kalkınmamızın iç finansmanının da kaynakları sömürüp • kurutmayan, ama Nasreddin Hocanın dikenli tellerine tüylerini bırakmak suretiyle adamcağızı sıkıntıdan kurtaracak koyunlarını da hatırlatmayan bir vergi reformuyla sağlanmak istenmesi mantık ve sağduyu icabıdır.' Bundan dolayıdır ki memleket hayatı, böyle bir kabinenin bir kaç aydan fazla sürmeyeceği çeşidinden karamsar kehanetlere rağmen iyilik istikametinde bir kıpırdanma kaydetmiş, bilhassa krizin geçiştirilmiş olması ziyadesiyle soluk benizlere biraz pembelik getirmiştir.

Bu hafta biterken bir iyimserliğin etrafa hâkim olduğunu söylemek, mübalağanın dik âlâsıdır. Ama Hükümetin göstereceği her başarının, durumu aritmetik de değil, geometrik nisbetlerle düzelteceğinde hiç bir şüphe yoktur.

Zira bu millet, işbaşına geçmiş olanlardan, Allah rızası için kendi gündelik hayatına nihayet devamlı selah getirmesinden fazla bir şey istememektedir ve bunu yapanı gördü mü, ona dört elle de değil, ondört elle sarılmaya can atmaktadır.

Haftanın İçinden

Türkiye, 1962

Metin TOKER

Milletlerin hayatında öyle anlar olur ki, her şey bir yeni ruhun estirilmesinde düğümlenir. Milletler, hayatlarının o noktasında, donmuş haldedirler. Nasıl, bir buz parçasına şekil vermek için önce onu ısıtıp mayi haline getirmek lazımsa milletleri de katılıklarından sıyırmak yapılacak ilk iştir. Bu başarılamadıkça girişilecek her teşebbüs mukavemetle karşılanmaya ve hüsranla neticelenmeye mahkûmdur. Ateşli, canlı, iman ve şevk dolu bir hava memlekete hakim kılındığı takdirde her şey kendiliğinden, inanılmaz derecede kolaylaşır. Türkiye şu anda, öyle bir noktada bulunuyor.

Memleketin idaresini eline alan İkinci Koalisyon ve onun ekibi hakkında düşünceler belirtilirken, bu ana gaye göz önünde bulundurulmalıdır. Birinci Koalisyon, bütün politika çekişmelerinin üstünde, böyle bir ruha estiremediği için iflâs etmiştir. O Koalisyon, kısa ömründe bu fırsatı bir kaç kere eline geçirdiği halde her seferinde nefessiz kalmış, önünde açılan yeni yolda yürüyecek yerde Bizans usulü çekişmelerin labirentlerinde dolaşıp durmuştur. Şimdi, bunun sorumluluğunun kimde olduğunu aramak boş tartışmalarla vakit geçirmek olur. Mesele İkinci Koalisyonun ve onun ekibinin bu havayı memlekete hakim kılmak için hangi şansa sahip olduğunu incelemek ve bu şansı arttırmanın çârelerini bulmaktır.

Bugün, hiç kimse zerrece şüphe etmemektedir ki Türkiyede demokratik rejim son imtihanını vermektedir. İsmet Paşa, tarihi şahsiyetinin ağırlığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu şahsiyetin, son yılların dalgalanmaları arasında pusulayı Demokrasi istikametinde tutan başlıca kuvvet olduğunu görmezlikten gelmenin imkânı yoktur. D. P. nin otoriter idareye yönelme gayretleri, o kayaya çarparak heba olmuştur. 27 Mayıstan itibaren başka bir tarz idare hevesleri, onun varlığı neticesi hüsrana uğramıştır. 22 Şubat akşamı akıntıyı terse çevirme teşebbüsü, karşısında onu bulduğundan dolayı bertaraf edilmiştir. Şimdi aynı şahsiyet, bu pasif başarılardan sonra aktif olarak kolları sıvamıştır. İnönü, Birinci Koalisyondan sonra, görevini bir ara Devlet Başkanına iade ederken dediği gibi kati tarzda çekilseydi yeni bir tehlike anında dununa hakim olacak otoritesini ve prestijini muhafaza edebilirdi. Ama bunu yapmamış -veya yapamamış-, otoritesi ve prestijiyle birlikte artık oyuna girmiştir. Ya oyunu kazanacaktır, ya da şahsiyetini tarih sayfalarının dışında, bugünkü hayatımızda hiç bir tesir icra etmeyecek tarzda yitirecektir. Zira, asıl gücünü teşkil eden memleketin sağlam kuvvetlerini, sorumlusu bu defa doğrudan doğruya kendisi olan bir başarısızlık halinde elinden kaçıracaktır.

Böyle bir durumda, kayıp sâdece İsmet Paşanın değil, memleketin tamının olacağından dolayıdır şu anda bütün iyi niyet erbabı, karşı tarafın pusuda bulunduğunu mükemmelen bilerek ikinci Koalisyonu destekleme kararını ilân etmiştir. Bu Koalisyonun, bir çok ve pek vahim kuruluş hatalarıyla zedeli okluğunu gördüğü halde...

Hataların başında, İsmet Paşanın ta kendisinin bir ateşin, bir alevin, bir ruhun lüzumunu kavrayaması geliyor. Bu belki bir tabiatın, bir formasyonun, bir kuruluğun veya eskiliğin neticesi. Sebep ne olursa olsun, hâdise ortada. Birinci Koalisyona son vermesinden ikinci Koalisyon çalışmalarındaki ilk inkıtaa, umumi efkâr tarafından ciddiyetle, hararetle desteklenen Başbakan inkıtadan sonra, sahip göründüğü iradede zaafa düşmüş hissini uyandırmıştır. Eğer sıkı durabilseydi, eğer azimli tavrını devam ettirebilseydi, eğer etrafına yıpranmamış isimlerden müteşekkil bir ekip toplayabilseydi daha baştan partinin güç tarafını kazanabilirdi. Garip, anlaşılmaz bir bezginlikle müzakerelerde işi oluruna bırakmış, garip, anlaşılmaz bir inatla memleketin hararetle istediği, muhtaç bulunduğu genç, dinamik kabineyi kurmayı reddetmiştir. Eğer bu bir kuvvet gösterisiyse, pek talihsiz ve şarklı bir kuvvet gösterme tarzıdır. Memleket Kabinede öyle isimlerle karşılaşmıştır ki, bırakınız damarlardaki kana hareket gelmesini, damarlarındaki kan donmuştur.

D. P. iktidarının Demokrasi yolundan kati olarak sapmasından itibaren İnönünün giriştiği çetin mücadeledeki başarı sebebi, bir ateşi milletin yüreğinde alev alev yakabilmesidir. Memleketin bütün sağlam kuvvetleri İnönünün şahsında, dalgalanan bir bayrak bulmuşlardır. O, her biri bir tarihi beyanname olan demeçleri, nutukları, ayağına çizmelerini çekmiş halde dolaşmaları, Uşaklar, Topkapılar, Kayserilerdir ki ona unutulmaz "Yetmişlik Delikanlı" sıfatını kazandırmış ve onun harareti milletin ruhunu ısıtmıştır. Aynı havaya belki daha da fazla muhtaç bulunduğumuz bir anda o volkanın sönmüş olduğu intibaının uyanması bir büyük talihsizliktir.

Kabinesini kurarken kaçırdığı fırsat, şimdi İnönüyü iki misli ağır yükle karşıkarşıya bırakıyor. Gene, bizzat çizmelerini çekmesi ve parlemanter rejimi çok zaman Parlamentoya rağmen kurtaracak, devamlı kılacak mücadeleye girişmesi, donmuş, bezgin, bıkkın Türkiyeyi uyandırması gerekiyor. Onu bu tek çıkar yola itmek, onu bu yolda desteklemek rejime inanmışların İsteristemez görevi haline geliyor. İsmet Paşa, başkentten bu ekiple Türkiyeyi uyandırabileceğini sanıyorsa, sâdece kanunların, sâdece hükümet tasarruflarının, sâdece ekonomik ve sosyal tedbirlerin buna yeteceğine inanıyorsa hayal ediyor demektir. Bütün bunların hepsi yapılsa da ruh aleviyle desteklenmeğe, hiç bir şey yapılmamış olacaktır.

Kaldı ki bir başka tehlike kendini kuvvetle hissettirmektedir. Bir ırkçı ekalliyetin eline geçmiş bulunan Muhalefet yurdun her tarafında memnunsuzlukları alev alev yakacaktır. Bu, satranç meraklısı İsmet Paşanın önüne kendiline, her şeyden cazip gelecek yeni politika labirentleri açacaktır. Rakiplerini bir defa daha mat etmek hevesiyle o labirentlere dalmaktan kendini alamadı mı, şahsını ve temsil ettiği rejimi İflastan hiç bir şey kurtaramayacak ve her şeye pek çok yazık olacaktır.

İsmet Paşa, rejime inananların işini kolaylaştırmamıştır. Şimdi her şey, rejime inananların İsmet Paşanın işini kolaylaştırmadaki meharetlerine bağlı kalıyor.

Hükümet

Gayret dayıya..

Başkent, bitirdiğimiz haftanın hemen bütün günleri canlı, hareketli sahneler yaşadı. Bakanlar seçildi, programlar hazırlandı, Hükümet ve Grup toplantıları yapıldı. Fakat haftanın, hatta haftanın da değil içinde yaşadığımız devrenin asıl önemli hâdisesi çok kimsenin gözünden uzak, gösterişli Meclisin gösterişsiz bir odasında cereyan etti.

O gün Meclis binasında üç partinin - koalisyona giren Y. T. P. ile C. H. P. ve C. K. M. P. nin - Meclis Grupları Başkan veya vekilleri bir araya geldiler re eski tecrübelerin ışığında bir takım kararlar aldılar. Millet Meclisi 'gruplarından C. H. P. adına İbrahim Öktemin, C. K. M. P, adına. Cevat Odyakmazın ve Y. T. P. adına Şekip İnalın katıldığı toplantı mühim bir gayeyi hedef tutuyordu.

Bundan evvelki Koalisyon tecrübesinde, Meclise gelen her konuda bir garip hava bulunmuş ve ekseriyetle, C. H. P. -A. P. Koalisyonu Mecliste de kendisini göstermesi gerekirken aksi olmuş ve A. P. - Y. T. P. - C. K, M, P, liler C. H. P. ye karşı müştereken hareket etmişlerdir. Bu, umumî efkârda hayretle karışık tereddüd uyandırmış ve vatandaşın gerek Parlâmentoya, gerekse Hükümete olan güvenini sarsmıştır. Haftanın sonundaki cuma günü saat 17 de başlayan toplantıda bu mesele ele alındı ve üç partinin yetkili temsilcileri Hükümette temin edilecek ahengin Meclis içinde de temin edilmesi hususunu konuştular, Gruplarının hareket tarzını kararlaştırdılar. Alman karara göre bundan böyle Hükümetin getirdiği her hangi bir teklif için rey izharı gerektiğinde Koalisyonu teşkil eden partilerin Grupları ayni kanaati izhar edeceklerdir. Parti içinde aykırı hareket edenler ise cezalandırılacaktır.

Bu husus, daha Koalisyon için çalışmaların başında önemle dikkat nazarına alındı, hatta kurulacak ortaklığın tek başarı şartı olarak kabul edildi. Bundan önceki Koalisyonun çatırdıları, gözleri açmıştı. Bundan böyle, Hükümetin üç Başbakan Yardımcısı kendi Gruplarıyla mütemadi temas halinde olacaklar, onları derleyip kanalize edecekler, fikir alıp fikir vereceklerdir. Bu suretle emrivaki tehlikesinden ve bahanesinden kurtarılmış Grupların işbirliği ise kurulan "K.K.K. = Koalisyonu Koordone Komitesi" tarafından sağlanacaktır. Cuma günü yapılan toplantıda üç temsilci, Gruplarda Hükümet güven oyu alıp ta Meclise geldiğinde kendileri adına yapılacak konuşmalarda bile bir eş tonun bulunması hususunda mutabık kaldılar.

Meselenin önemi, haftanın içinde önemsiz bir konuda C. H. P. - Y. T. P. ve C. K. M. P. kuvvetleri bir istikamette oy kullandığında umumi efkârda beliren müsbet tepkiyle daha iyi ortaya çıktı. Bir temsilci, bu hava karşısında şöyle dedi:

"— Mecliste oylar bir ay, bu sorumluluk duygusu içinde ve mantıkî istikamette verilse memlekete de, halka da, piyasaya da derhal güven gelir ve Hükümetin yaşayabileceği, çalışabileceği intibaı uyanır".

Gerçekten de Birinci Koalisyonu böyle bir anlaşmadan mahrum olma yıkmıştır.

Siyasi Parti liderleri Koalisyon için yaptıkları son toplantıda

Her yol Romaya çıkar...

Çok elin sesi

Hükümet için ikinci ve gene ciddi Ur ümit ışığı, Kabinenin aynı gece, gece yarısından sonraya kadar devam eden toplantısında ortaya çıktı. Bakanlar, aralarında, Birinci Koalisyonun Bakanlarını aratmayan bir zihniyet gösterdiler. Bu anlayışa, Koalisyon partilerinden hepsinin Genel Başkanının kabinede bulunması durumu katılınca dışardan gazel okuma imkanının bu defa kimseye verilmeyeceği anlaşıldı. Zira geçen defa karışıklığın en büyük sebebi, Hükümete girmeyen Gümüşpalanın bir süre akl-ı başında davrandıktan sonra, et-

rafını saranların tesiri altında kendisi Muhalefet lideri sanması olmuştur.

Toplantı öğleden sonra başladığında Bakanlar Kurulu tam kadro halinde hazır ve nazırdı. Bir evvelki toplantıda tespit edilen, Başbakan Yardımcılarından müteşekkil redaksiyon komitesi programı kaleme almış ve Bakanlar Kurulunun tasvibine sunmak üzere toplantıya getirmişti. Daha evvel muhtelif bakanlıklardan gelen tekliflerin derlemesi mahiyetini taşıyan redaksiyon komitesi raporu, Mecliste Başbakan tarafından okunacak olan program haline getirilecekti.

Başbakan Yardımcıları hazırladıkları taslağı Bakanlar Kuruluna sundular ve hemen program üzerinde genel görüşme açıldı. Bazı Bakanlar söz aldılar ve bazı noktalara temas ettiler. Ancak bunların ileri sürdükleri, teferruata müeallik noktalar olduğu için programa derci değil ama, kafalara nakşı uygun görüldü.

Dertli ilk Bakan yeni Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Yusuf Azizoğlu oldu. Azizoğlu, kendinden evvel başlanmış bazı iyi işlerin devamının bir teferruat olarak kaale alınmasını istiyordu. Bu arada Sağlık Bakanlığının hazırladığı ve tatbikine giriştiği bir pilot projeden de bahsetti ve bu pilot projenin ileriki yıllara da teşmilini istedi. Bakanlar Kurulu bu konuda makul bir karar vererek meseleyi, bir program meselesi olarak değil ama Hükümetin yapacağı işlev meyanında kabul etmeyi uygun gördü. Daha sonra Çalışma Bakanı Bülent Ecevit söz istedi ve programın bazı noktalarında vuzuh bulunmadığından yakınarak, meselâ işçi meselelerinin daha vazıh bir şekilde ifade edilebileceğini söyledi. Ecevit, bu iddiasına mesnet olarak da memleketteki işçi hareketlerini ve işçi problemlerini ileri sürüyordu. Ecevitten sonra söz alan Devlet Bakanı Raif Aybar da kendi sahasına giren önemli tapu ve kadastro işleriyle ilgili bazı taleplerde bulundu. Başbakan Yardımcıları bütün bu istek ve dilekleri tespit ettikten sonra bu konuların bilâhare ele alınabileceğini, bunların Hükümet programında ifade edilmesinde pek fayda olmadığını savundular. Sonra da programın her satın üzerinde titiz bir inceleme yapıldı.

Çalışmalar, kısa bir yemek aralığından sonra tamamlandığında saatler sabahın birini gösteriyordu. Başbakan İnönü, yorgun ama memnun, Opel'ine binerek evine yatmaya gitti. Ertesi gün kendisini bir çetin imtihan bekliyordu. Programı, C. H. P. Grubunda savunacaktı.

Kulağa Küpe

Üzüm üzüm' ..

Gümiişpala, fena halde şikâyetçiymiş. Fethi Tevetoğlu kongrelerde bir akın tertiplerle kendini alkışlatıyormuş, gösteriler yaptırtıyormuş, gürültü patırdı içinde girip çıkıyormuş. Pala Paşa Adanada bir kızmış, bir kızmış ki kongre salonunu terkedip gitmiş. Başa güreştiği herkesçe bilinen Tevetoğlu el sıkmada da rekor üstüne rekor kırıyormuş.

Eh yakındır, yarin üstadı ayağında çarık, elinde asâ, sırtında torba ile gazete fotoğraflarına poz verirken de görürüz.

Sahi, Tevetoğlunun eli sıkı mıdır? Britannica'ya merakı var mıdır ? Hosteslerle arası nasıldır ?..

İki ucun ortasında

program, haftanın sonundaki gün, sabahın oldukça erken saatinde başkentin siyasî çevrelerince öğrenildiğinde müsbet karşılandı. Sâdece iki meşhur üç, birbirini ifna eden tenkitte bulundu: Müfrit solculara göre, her şey bitmiş, rejim mahvolmuş, Atatürk devrimi ölmüş, devletçilik yerini liberalizme kaptırmıştı. Bütün program, C. H. P. nin fikirlerinden verilmiş tâvizden ibaretti. Buna mukabil müfrit solcular, programa aynı şiddetle saldırıdılar: Her şey bitmiş, rejim mahvolmuş, hürriyet elden gitmiş, kapkara - daha doğrusu kıpkızılbir devletçilik memleketin başına musallat edilmişti.

İnönü Başbakanlıkta

Senatörün temellisi olur da...

Aslında, bütün batı memleketleri gibi, Türkiyenin de Devlet ile Özel Sektörün elele ve birbirini tamamlayıcı çalışmalarıyla kalkınması prensibi esas kabul edilmiştir. Bu, doğrudan doğruya Devlet Plânlama Teşkilâtının resmi görüşüdür ve programın o kısmındaki bir çok fikir, cümle cümle Devlet Planlama Teşkilâtınındır. Solcuların arzuladıkları Devletçiliğin Demir Perdenin, sağcıların arzuladıkları Liberalizmin ise bu asrın ötesinde kaldığı Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından kabul edilmektedir. Fakat meramları rejimi sarsmak olan solcu müfritler, kraldan fazla kral taraftarlığıyla fikirleri hatalı istikametlere yöneltmeye çalışmaktadırlar.

Programın bir başka noktası daha dikkati çekti. Programda açıkça, 27 Mayıs ihtilalinin amacına ulaşmış olduğu bildirilmektedir. Bu amaç, bazı macera heveslilerinin zannettirmek istedikleri gibi Türkiyenin şu veya bu meselelerini demokratik rejimin elinden alıp başka rejim içinde halletmek değildir. Bu, sonradan, başkentin bilhassa 14'lere açılan cümbüşlü salonlarında iki viski kadehiyle bir kaç parça İpekli kumaş arasında yapılan deformasyondur. Nitekim daha sonraları, başka maceracılar da sergüzeşt emellerini aynı paravana arkasına gizlemeye yeltenmişlerdir. Hükümet Programında 27 Mayıs İhtilâli, tıpkı Referandumdan geçmiş Anayasada olduğu gibi "Meşruluğunu Kaybetmiş bir idareye karşı Türk milletinin direnme hakkını kullanması" şeklinde ifade edilmektedir. Memlekette demokratik cumhuriyet nizamı yeniden kurulduğuna göre bu hareket hedefine ulaşmıştır. Bundan sonra yapılacak iş, o meseleleri elbirliğiyle, demokratik cumhuriyet nizamı içinde halletmenin yolunu bulmaktır. Program, böyle bir yolu teklif etmektedir.

Cumhuriyet nizamının esası şudur: Bu yol beğenilmezse, bir başka hükümet başka teklifle gelir. Ama İhtilâl, gelmez!

Kaldı ki, Programı daha etraflı tetkik edenler, tatbik edildiği takdir-

Emin Paksüt

Çekilmenin fazileti

Emin Paksüt, iyi bir Bakan olmadı. Olamadı. Bayındırlık Bakanlığında bir müfettiş zihniyetiyle değil de açık ve geniş bir dinamizmle kolları sıvayacak adam, mensup bulunduğu hükümete büyük avantaj sağlayabilecek ilken Paksüt her şeyi sadece frenledi. Yatırımların önemini anlamadı, bunların başladığına milleti inandırmanın lüzumunu kavramadı. O kadar çok konuştu M, herkes illahlah dedi., Konuşmadığı saman da, en basit, *teferruatın teferruatı işlerle uğraştı. Tabiatı buydu, yetişme tarzı buydu, ufku buydu.. Kısa zaman içinde, onun Bakanlıktan ayrılmasının, bir ferahlık sebebi olacağında ittifak edildi.*

Paksüt de ayrıldı, Israr etmedi, cilve yapmadı, işi pişkinliğe vurmadı. Kof bir kendini beğenmenin cılız tesellisiyle kendini gülünç edterek iskemleye sarılıp kalmadı. "Bakanlık kabul etmeyeceğim"dedi ve etmedi.. Fayda vermediğini anladı, gerçekten faydalı olduğu ve olacağı sahaya gönül rahatlığıyla, huzurla döndü.

Ne oldu? Bir anda itibarı arttı. Simdi hiç kimse, Paksüte bakıp bıyık altından gülmüyor. Mercedes 300'e kurulup dolaşmak güzeldir atma, caddelerden geçerken istihfaf dolu bakışlara hedef olmamak şartıyla.. Eski Bayındırlık Bakanı, Bakanlık sandalyasında veremediği imtihanı oradan ayrılırken verdi. Gözü tok politikacıların, Türkiyede sahip olduğu sevgiyi ve takdir hissini kazandı. Kısa denemenin, bu avantaj da eklenince, genç Emin Paksüte küçük heveslerin ve basit çalım satma imkanlarının çok üstünde fayda sağlayacağı muhakkaktır.

İstenmeden kalmanın acılığını, hangi şekerli cila örtebilir ki?
Tabii, *insanda biraz yüz olması şartiyle...*

de müsbet neticelerin alınacağında aşağı yukarı ittifak ettiler.

Haftanın sonunda mesele, kurulan ekibin başarı şansı noktasına gelip dayandı.

Şark ve garp

Koalisyona katılan siyasi partilerden ekip konusunda en fazla çatlak ses veren Y.T.P. oldu. Liderlerin ve kurucuların koalisyon şartlarında vardıkları anlaşmaya rağmen, Y.T.P. Meclis Grupunda bazı milletvekilleri tiz perdeden haykırmağa başladılar. Bu defa itirazcıların başını Çanakkale Milletvekili Refet Sezgin çekiyordu. Bilgin ve Önderin partiden ayrılmasıyla bir parça rahatlıyan **Y.T.P.** Grupu, gene de meseleyi sükûnetle halledemedi. Sezgine yardımcı, Ata. Bodur ve Ethem Kılıçoğluydu. İki genç milletvekili C.H.P. ile yapılacak koalisyonun partilerine zararlı olacağını, teşkilâtta çöküntülerin meydana Deleceğini Grupta Alicanın yüzüne haykırdılar. Y.T.P. Genel İdare Kurulunda ve Meclis Grupunda koalisyonla ilgili müzakerelerde, Hükümete iştirak fikrinin ziyadesiyle savunucusu bu defa Fahrettin Kerim Gökay oldu. Gökay, çok az bir zaman evvel Genel Başkanlarıyla aralarında mevcut gerginliği unutmuş, Alicanın yanında yaman bir silâhşör kesilmişti. Gekayın yarımda koalisyon aleyhinde söylenen tek kelime, söz sahibini, eski İstanbul valisinin "hain-i vatan" ilân etmesi için kâfi geliyordu.

Y.T.P. li müfritler, koalisyon şartlarında beş aşağı beş yukarı bir anlaşmaya varıldığını hissedince bu defa Y.T.P. kontenjanından kabineye girecek olanların üzerinde maraza çıkardılar, İlk hücuma uğrayan tabiatıyla, kendilerince C.H.P. ne pek yakın' Raif Aybar oldu. Alicana bu konuda baskı yapmağa başladılar ve Aybarın Devlet Bakanlıklarından birisine tâyin edilmesi halinde Kabineye kırmızı oy vereceklerini kati bir lisanla söylediler.

O gün, Y.T.P. Genel Başkam için son derece sıkıntılı bir gün oldu. Bir tarafta Başbakan İnönü Y.T.P. den gelecek listeyi bekliyor, yeni Kabinesini Cumhurbaşkanına sunmak üzere sabırsızlanıyordu. Diğer tarafta Y.T. P. li müfritler -sayıları 10 -15 arasındadır- Aybarın Kabineye girmesi halinde büyük gürültü çıkaracaklarını alenen söylüyorlardı.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Y.T.P. içinde bir de şark - garp mücadelesi başladı. Y.T.P. li Halit Zarbun, Mehmet Ali Demir Bakanlık koltuğunun ılık havasına kendilerini kaptırdığından, Yusuf Azizoğlunun liderliğini yaptığı Şark Grupunun karşısına dikildiler. Kabinede yer alan Y.T.P. li politikacıların birçoğu şarklıydı ve Azizoğlu Grubunun adamlarıydı. Mahmut Vuralın sandalyelerden birisine atanmasını, karşı hizip imkânı yok kabul etmiyordu. Sivas ilinden altı kişilik kontenjana iki milletvekili dahil ediliyordu. Azizoğlunun ve Aybarın katılmasıyla Y.T.P. nin kabinedeki temsilcileri âdeta C.H.P. yakını oluyordu!

Çekişme müfritlerin galebesiyle sona erdi. Zaman yoktu. Mahmut Vural müfritlerin zoruyla listeden çıkarıldı.

Bu.sıralarda Alican evine çekilmiş, mutadı hilâfına bir hayli sinirlenmişti.

Nihayet Y.T.P. kabine üyelikleri melesini bir hal çaresine bağladı. Devlet Bakanlıklarından birine Raif Aybar getirilecekti. Bu hale göre Azizoğlunun Tarım veya Sağlık bakanlığına getirilmesi gerekiyordu. Azizoğlu ihtisası olan Sağlık işlerini yüklendi. Ancak bu defa Gökay açıkta kaldı. Gökaya yer bulunmakta gecikilmedi. İstanbulun eski valisi İmar ve İskân işlerinde kâfi ehliyette sayıldı!

Saat 18.30 sıralarında Alicana son durum bildirildi. Genel Başkan bir parça rahatladı, evinden çıkarak Başbakanlığın yolunu tuttu.

Böylece, o gece saat 19 a gelirken İkinci İnönü kabinesi resmen teşekkül etmiş oluyordu.

Bir sürpriz

Kabinenin teşkilinde C.K.M.P. fasla sıkıntı sekmedi. Bir avuç milletvekili aralarında çabuk anlaştılar. Ticaret Bakanlığı için Ete rakipsizdi. Adalet Bakanlığına gelince, Yörüke rakip kimse çıkmadı. Sadece Basın - Tayın Bakanlığında C.K.M.P. de biraz çekişme oldu. Evvelâ ortada iki isim mevcuttu. Nurettin Ok ve Nurettin Ardıçoğlu. Ardıçoğlu daha teşebbüsün başında sandalyeden vazgeçince Ok rakipsiz kalmış oldu. Oldu ama. Grup toplantısında karşısına birden Celâl Karasapan çıktı ve Oku bir oyla mağlûp ediverdi. Genç milletvekili neye uğradığını şaşırdı. Toplantıya Oğuz katılmamış. Okun şansı bu bakımdan azalmıştı. Ama bu sayede, Y.T.P. den de, C.K.M.P. dan de "geçimli adamlar" Bakan tâyin edilmiş oldular.

Çeşitli rüzgârlar

C.H.P. nin Hükümet programıyla ilgili grup toplantısı haftanın sonunda cumartesi günü saat 15 de başladı. Grupta konuşan hatipler daha Ziyade hükümet programı üzerinde değil do hükümeti teşkil eden şahıslar üzerinde durdular. Saat 19.40 da grup bir takrir ile ertesi güne bırakıldığında bütün hatipler bir tek nokta üzerinde ittifak halindeydiler: Hükümet programı muğlaktı.

Fakat asıl eğlenceli hikâyeler, grup toplantısının yapıldığı salonda değil de kuliste cereyan etti.

Haftanın sonundaki o cumartesi günü milletvekilleri erken saatlerde kulise daldılar. C.H.P. nin kendi iç kulisi hayli hareketli ve bereketli oldu. Milletvekilleri ve senatörler gruplar halinde Meclis salonlarında toplandılar ve içerdeki hareket tarzını kararlaştırdılar. Xn kalabalık grup bir yandan Erimin, bir yandan gençlerin teşkil ettiği gruptu. Genç milletvekilleri de nabız yokluyorlardı. Bir ara mesele hayli kızıştı. Erim bazı sualler lere muhatap oldu. Erimin etrafında toplananlar, Sabri Vardarlı, Turhan Şahin, Sadrettin Çanga, Dr. Ruhi Soyer ve Rüştü Özaldı. Sualler, Erimin Hükümet programı ve Kabine hakkındaki fikirlerini dökmesine sebep oldu. Böylece hâdiseleri kendi istikametine şevke gayret sarfeden Erimin de ayakları suya erdi. Zira Erim her suale lastikli cevaplar vererek gençleri kendi tarafına kaydırmağa çalışıyordu. Fakat gençler bu oyunlara gelmediler.

Konuşmalar daha sonra karşılıklı kanaat beyanı şekline inkılap etti. İki ayrı tez ortaya çıkıyordu. C.H.P. nin iki kanadı Erimciler ve gençler iki ayrı yönden kulis yapmaktaydılar. Birinciler, yani fırsatçılar, içeride şahıslar üzerine yüklenecekler ve bu şahıslarla bu kabinenin yürümeyeceğini savunacaklardı. İkinciler yani gençler ise ayni fikirde değillerdi. Onlar program üzerinde imali-fikr etmişlerdi. Her birisinin elinde bir birinci Koalisyon hükümetinin bir de ikinci Koalisyon hükümetinin programı vardı. İkisi arasındaki benzerlikleri işaret ediyorlar notlar alıyorlardı. Gençlere göre program hiç bir yenilik getirmemekteydi. O kadar ki bazı kısımları aynen bir evvelki hükümetin programından alınmıştı. Rüştü Özal, İsmail Ertan ve Sabri Vardarlı bu tezin sahipleriydiler. Onlar şahıslardan ziyade program üzerinde tenkidler yapmağa kararlıydılar.

C.H.P. grubunun toplanma saati olan 15'e kadar hava bu şekilde gelişti. İşte tam bu sırada bir başka grup daha alâyişle sökün etti. Bu Gülek ve arkadaşlarıydı. Onlardan hemen sonra hükümet üyeleri gruplar halinde gelmeğe başladılar. İlk gelenler Turhan Feyzioğlu, Bülent Ecevit ve Ferit Melendi daha sonra diğerleri de geldiler. İnönü Kabine arkadaşlarından daha önce gelmiş ve ön sırada yerini almıştı. En son gelen Fethi Çelikbaş oldu. Grubun bütün yıldırımlarını üzerine çekecek olan Çelikbaşı görenler onun pek keyifsiz olduğunu farkettiler.

İlk hatipler İlk sözler

Grup toplantısı başlar başlamaz ilk sözü Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu aldı ve Hükümet programını okumağa başladı. Okuma faslı başlayınca evvela kulisçiler sonra da canı sıkılanlar soluğu dışarda aldılar, kulisçilerin başında Lebit Yurtoğlu ve iki arkadaşı Necip Mirkelamoğlu ila Arif Ertunga bulunuyordu. Canı sıkılan ilk milletvekili ise Naci Yıldırım oldu.

Feyzioğlundan sonra Baykam söz aldı ve konuşmasında gençlerin ileri sürdükleri temi işledi. Hükümetin gruba getirdiği program kifayetsizdi. Muğlak tarafları pek çoktu. Baykama göre hükümet bir oyalama siyaseti takip etmekteydi. Aksi olsaydı bazı noktalar açık ve seçik gözler önüne serilir bir takım kelimeler arkasına gizlenilmezdi.

Baykamdan sonra Yahya Dermancı söz aldı. İçelin ateşli milletvekili de aynı konulara temas etti ve ilave olarak yeni kabinenin Bakanlarına çattı. Dermancıya göre seçilen Bakanlar grubun temayülüne uygun şahıslar değillerdi.

Yeni Bakanlar Kurulu Çankayada
Artık, dinamit koymak yok!

Toplantı bütün hararetiyle devam ediyordu. 28 hatip söz almış durumdaydı. Fakat sâdece 18 hatip konuşmak İmkânına sahip oldu.

C.H.P.

Meyvalı ağacın hikâyesi

Bitirdiğimiz hafta içinde, başkentin siyasi çevrelerinde birden bire C.H.P. bütün aktüalitenin ön plânında belirdi.

Aslında, bunda fazla şaşılacak bir taraf yoktur. İçindekilerin ve dışındakilerin kopardıkları bütün "öldü, bitti, mahvoldu" teranesine rağmen eski partinin Türkiyede 1 numaralı siyasî kuvvet olduğu yeniden gözler önüne serilmiştir. C. H. P. nin hezi-

meti olarak vasıflandırılımaktan hoşlanılan son seçimler öyle bir Meclis doğurmuştur ki, eski parti olmaksızın değil hükümet kurmak, adeta nefes almak imkânı yoktur. Zira C. H. P. hem Mecliste, hem Senatoda sahip bulunduğu kendi birliklerine katılan tabii müttefikleriyle bütün hareket kabiliyetini elinde tutmaktadır.

Ama bitirdiğimiz hafta gözlerin, alâkayla C. H. P. ye çevrilmesine bu durum yol açmadı. Birinci Koalisyonun bozulmasından İkinci Koalisyonun kurulmasına kadar geçen devrede C. H. P. Grubunda cereyan eden hâdiseler ve beliren temayüller "Eski partide neler oluyor?" sorusunu dudakların ucuna getirdi. Bir takım kıpırdanışların su yüzüne çıkması ve çeşitli vaziyetlerin alınması kimi yüreklerde ümit, kimi yüreklerde teessür, kimi yüreklerde sevinç, kimi yüreklerde de şaşkınlığın yer almasına sebebiyet verdi. Ancak kargı kuvvetlerin organları, en soldakinden en sağdakine, o şaşılacak "psikoloji patavatsızlığı"yla karışıklığın üzerine yürüyünce ayılan C. H. P. kuvvetleri derlenip toparlanmaktan geri kalmadılar.

Fakat bu, C. H. P. içinde bir şeyler geçmekte olduğu gerçeğini kumun altına sokmadı. Nitekim bu yüzdendir ki bütün hafta boyunca, bilhassa Kabinenin kurulması arefesinde ve hemen sonrasında Parlamentonun daha

Rüştü Özal
Akıl yaşta mı, başta mı?

ziyade C. H. P. liler tarafından doldurulan koridorlarında eğlenceli sahneler cereyan etti.

Kır saçlı, kalın kaşlı adam etrafını çepçevre almış bulunan milletvekillerine hitaben :

"— Vazife herşeyden mukaddesti?. Ama biliyor musunuz, ben bir müddet mesul yerlerde bulunmak istemiyorum" dedi. Sonra yorgun bakışlarla gene kendisini dinleyen milletvekillerini süzerek:

"— Siz ne dersiniz? Ben partinin Meclis içinde çalışmasını yönetmeli iniyim?" diye ilâve etti.

Genç milletvekilleri pek ses çıkarmadılar. Kalın kaşlı, ak saçlı Avni Doğan kulisine devam etmek için koridorlarda yeni çemberler aramak lüzumunu duydu.

Avni Doğan, en gösterişlilerinden bin olsa dahi, böyle çalışanların tek örneği olmadı.

Bekleyen blok

"Eski partinin Grubu içinde bir genç b'okun, seçimlerin sonunda temsilci olarak yer alması C. H. P. nin kuvvetler dengesinde bir ağırlık yarattı. C. H. P. li milletvekili ve senatörlerden yüzde 60'ı Meclise ilk defa 25 Ekim günü bütün gençlikleri, dinamizmleri, ama tecrübesizlikleri ve bekledikleri gibi partilerinin kati ekseriyet sağlayamamış olmasının yüreklerindeki hüsranıyla girdiler. İlk günlerin karışıklıkları, bunları daha fazla şaşırttı. Ne yapacaklarını, hangi dala tutunacaklarını, kimlerin ve nelerin peşinde gideceklerini bilemediler. O tarihlerde akl-ı evvel C. H. P. kodamanlarından biri şöyle dedi:

"— Bu ürkek tavukları hangi ho-

Emisyon Meselesi!

Yeni Hükümetin bir emisyona gidip gitmeyeceği bilinmiyordu. Fakat kredi politikasının değişeceği, kredilerin ilk elde ucuzlatılmasa bile mutlaka kolaylaştırılacağı muhakkak. Bundan sonra ve iktisadi hayatın nabzı dikkatle yoklanmak suretiyle, gerekirse emisyona da gidilmesini beklenmek lâzımdır. Bu mecmua her emisyonun mutlaka enflâsyon mânasına gelmeyeceğini, enflâsyon umacısının maliyecilerin karşısına heyula gibi çıkmaması gerektiğini, Hükümetin hakim olacağı enflâsyonun saadet, Hükümete hakim olacak enflasyonun felâket getireceğini çok yazmış, çok söylemiştir. Fazla katı bir para politikasından sonra şimdi, Hükümetin daha cesur davranacağı anlaşılıyor. Piyasadan çekilmiş bir takım meblağlar, yol üzerinde başarıyla yürünebildiği takdirde, isteristemez ve ergeç -geçten çok, er- ortaya çıkacaktır.

Ama, modern iktisadın ve maliyenin bu pek basit görüşünü savunan sâdece bu mecmua olmamıştır. Akıllı bir solculuktan şimdi hanı bir diktatorial idare hevesine talihsizcesine yuvarlanmış görünen pek çok kimse aynı tezi benimsemiştir. Bunlar, ekspansiyonist politikanın enflasyonist politikadan başka şey olduğunu defalarca belirtmişlerdir. Bunlardan, pek çoğu "Para basmalı, para.." diye haykırmıştır ve akıl hocası oldukları kimselere, memleketin idaresine el koyduklarında o yolu tavsiye etmişlerdir.

Şimdi ne görüyoruz? Aaa! Demokratik Hükümet bu ilim, mantık ve basiret yolunu tutunca onun gene karşısına geçmişlerdir. Emisyonun da, kredi kolaylıklarının da, piyasada daha fazla paranın bulunmasının da hemen aleyhinde vaziyet almışlardır. Ekspansiyonist politika yi kötüleyen, çürütmeye çalışan, itibarsız yapma gayretinde olanlar artık tâ kendileridir. Efendim, böyle şey olur muydu? Hükümet gene taviz vermiş. Hani, para imkânları genişletilmeyecek miymiş? İnsanın, bu kadar kısa zamanda böylesine bir dönüş karşısında gözlerini uğuşturup "Yahu, bugün bunu söyleyenlerle dün bunu söyleyenler aynı kimseler mi?" diye soracağı geliyor.

Bu, gerçek fikrin ne şu, ne bu, sâdece demokratik sistemi her ne pahasına olursa olsun yıkmak fikri olduğunun yeni ve şaşmaz bir delilidir. Aynı politikanın karşısına öteki ucun da "Bak, Menderesi tenkit ederlerdi.. Şimdi, kendileri bank not matbaasını çalıştıracaklar!" demagojisiyle ve armutlarla elmaları toplama gayreti içinde çıktığı göz önünde tutulursa bugün en büyük talihsizlik olan "Meşum İttifak" bir defa daha gözler önüne serilmektedir.

Her şey, Tiirkiyenin bütün iyi niyetli insanlarım bugün tekrar ve "Meşum tttifak"a karşı birleşmeye itiyor.

Hadiselere Bakış

Genç C.H.P. liler, silkininiz!

İsmet Paşanın yaptığı "C. H. P. li Bakan Seçimi", derin bir hayal kırıklığına yol açmış bulunuyor. Bu çapta bir insanın, bunca tecrübeden sonra, hatta Birinci Koalisyonun rodaj devresinin hemen akabinde böylesine isabetsiz bir ekip kurmasının şaşkınlık vermemesi imkânsızdır. Ama hiç kimse kusursuz olmuyor ve İnönünün bir meşhur kusuru, yanma aldığı politikacıları seçmedeki başarısızlığıdır. Buna, beceriksizliği ayyuka çıkmış olanlara dahi "Arkadaş, sen bu işi beceremedin! Bırak, başkası denesin.." diyecek kadar yüzünün tutmaması, C. H. P. Genel Başkanım yıllar yılı fazla pişkin bir takım politikacıların yükünü sırtlamaya mecbur etmiştir. Nihayet, alaturka bir kendine güvenin neticesi olan "Ben herkesle geçinirim." hoşgörürlüğü ve şahısların çapına ehemmiyet vermeme zaafı Kabineye en olmayacak kimselerin alınmasının belli başlı sebebidir.

İsmet Paşalar, oldukları gibi kabul edilmelidirler. Hele yetmişsekiz yaşından sonra değişmezler ve değiştirilmeye kalkışılmaları bir boş hayaldir. İsmet Paşalar, üstünlükleri ve eksikleriyle bir "fiili durum'dur. Mesele, etraflarında, üstünlüklerinin tatbikat sahası bulacağı, eksiklerinin kendini hissettirmeyeceği bir ortam yaratmaktır. Talihli Büyük Adamlar bu ortamı bulanlar, talihsizler bulamayanlardır.

Kabinedeki bir tekim C. H. P. Bakanları karşısında, C.H.P. Grubunun bilhassa genç ve dinamik, atılgan mensuplarının hislerini anlamamak imkânsızdır. Ama onların ta kendilerinin, Meclis çalışmalarının başlamasından bu yana, platoniğin ötesinde bir varlık gösterdiklerini söylemek daha az imkânsız değildir. C. H. P. seçim mekanizmasının işlediği ve idarecilerin o yoldan belirdiği bir teşekküldür. İsmet Paşa Çelikbaşı da, Hatiboğluyu da aynı Grup tarafından seçilmiş Başkan Vekilleri bulup Bakan yapmamış mıdır? Bütçeden önce, Bütçe sırasında. Bütçeden sonra, dokuz aylık teşrii hayat boyunca Grupta bir maliyeci sivrilmiş midir? Umumi efkârın gözüne "ağzı lâf yapar"ın dışında hangi vasıfla bir genç politikacı çarpmıştır? Bütün gazete koleksiyonlarını açıp bakınız, böyle bir şahsiyet bulamayacaksınız. Hatta, politika merdivenlerinin basamaklarını çıkmakta olan, Feyzioğludan başka biri daha var mıdır?

"Özel Teşebbüs"ü bırakınız, toplu halde genç C.H.P. milletvekilleri, zaman zaman beliren temayüllerine rağmen derlenip toparlanamamışlar, seslerine kuvvet verememişler, tesirsiz kalmışlar, sadece haklı hırçınlıklar seklinde çıkışlar yapmışlardır. Siyasette hırçınlık başarısızlık, fikr-i takip başarı vasıtasıdır. Gruplaşma ifade eden çeşitli rakamlar, belirli meseleler karşısında geçici vaziyet almaların ötesinde bir mana ifade etmemiştir. Toplu halde verilen tek iyi imtihan yeni ruh sahiplerinin Gülek ve Erim tipi siyasi mevtaların eline düşmemiş olmasından ibarettir. Ama, görülüyor ki bu kâfi gelmiyor.

Elbette gönül arzular ki İsmet Paşa, buna rağmen kabiliyetleri kendi bulup çıkarsın, onlara şans versin, yanında yetiştirsin. İsmet Paşa o adam olmadığına göre şahıs ve grup olarak kabiliyetleri bizzat ispat etmek, kabul ettirtmek, temkin ve basiretle politika merdivenlerinin basamaklarına bizzat ayak basmak lâzımdır.

Bakan seçiminden önceki Grup toplantısında İsmet Paşaya karşı hatalı taktik kullanılmasının bir takım kayıplarda mutlaka rolü olmuştur. İsmet Paşayla "kontra gitme"nin hiç kimseye, hiç bir zaman faydası görülmemiştir. İsmet Paşaya hiç kimse, hiç bir zaman zorla bir şey yaptıramamıştır. Ama İsmet Paşa mantık yoluyla ikna edilmeyen, gerçekleri ergeç dahi görmeyen, güven verici davranışlara güven duymayan, karşılıklı oturulup konuşulmayan, iyiyi ve kötüyü kendi kafasında ayırdetmeyen, insanları hiç tartamayan, faydalı yardımcıyı inat yüzünden kullanmayan biri olsaydı İsmet Paşa olmazdı. Onun "tuttuğu" addedilenler, çemberi böyle aşıp yanında yer almışlardır.

C. H. P. gençlerinin, Paşalarının davranışı karşısındaki içten acıları onları buruk insanlar haline getirirse hüsran hep sürer ve bunun iki tarafa zararı olur. Gençler bilmelidirler ki İsmet Paşasız bir şey olmaz. İsmet Paşa öğenmelidir ki gençlere ihtiyacı vardır. Genç grup inanmış insanlar halinde, ihtiraslarının kısa vadeli olanlarım bırakmış olarak, fikirlerin ve bulacakları simaların etrafında, itibarlarını kıracak, kendilerine fena not verdirecek bütün manevraları boşa çıkararak silkinmeli, derlenmeli ve toparlanmalıdır. Çok tuzağın etraflarında kurulduğunu, daha pek çoğunun kurulacağım bilirlerse taktiklerini seçmede hataya düşmezler. Politikada tek devamlı başarıyı, anglo - saksonların "Fair play = Açık oyun" veya "Honesty is the best policy = Dürüstlük en iyi politikadır" prensibinin sağladığı bir defa bellenirse çok kapıyı açacak anahtar elde edilmiş olur.

Türkiyenin mutluluğu belirli fikirlerin ve davranışların, hangi teşekkülde oluna olsun yeşermesine bağlı bulunduğu için genç temsilciler sempatiyle takip edileceklerdir. Hele bu teşekkül, kuvvetli ve köklü C. H. P. olursa..

roz kanadı altına alırsa, o galip gelecektir."

Birinci Koalisyon Kabinesi, Bakanlıkların taksimi, 22 Şubata kadar kulaklara üfrülen havalar, 22 Şubat sonrası ve yeni ufuklar Grup içindeki taze ve yeni kuvveti kararsızlıktan kararsızlığa itti. •'.

Bu sırada memlekette, aynı kararsız, karışık, bezgin ve sıkıntılı hava hüküm sürmekteydi. Üzerinde ittifak edilen bir tek nokta vardı: İşler iyi gitmiyordu.C. H. P. nin teşkilâtı, buna eklenen sebeplerden ötürü ayrıca rahatsızdı, İsmet Paşanın Başbakan olmasını, herkes gibi onlar da C. H. P. nin iktidarda olması gibi görüyordu. Eee, on yıl D, P. yi yıkıp onun yerine geçmek ve o tarz bir idarede aslan payına sahip olmak ta ön plânda tutulmuştu. Halbuki işte, bırakınız Başbakanı ve Bakanları, bucak başkanından banka şube müdürüne hemen hiç kimse işlerini yapmıyordu. Neler hayal etmişlerdi, neler bulmuşlardı. Buna "Partizan idarenin son bulmuş olması" deniliyordu. Bu, partizan idare de, tam son bulacak zamanı bulmuştu!

Bir yandan milletin tamamının huzursuzluğu, diğer taraftan teşkilâttan gelen seslerin tesiri altında kalan C. H. P. Grubunun "ortadaki" kuvvetleri sâdece menfi tavırlarda bir varlık gösterdiler. Böylece gayrımemnun, tenkitçi, üzerinde yürünülen yolu doğru bulmayan, sızlanmada birleşen bir zümre horozların istinasını büsbütün çekti. Nureddin Özdemir gibi sağlardan Şükrü Koç gibi sollara uzanan "Gençler" böyle teşekkül etti.

Çöplükte horozlar

Başta, hiç bir şahsi ihtirasın ve Bakanlık hevesinin sızmadığı bu grup kendi oyununu oynayan bir kaç sınıfın kuruna maruz kalmakta gecikmedi. Bütün bu horozlar, "cereyanı kanalize etmek" sloganıyla ortaya çıktılar. Daha Birinci Koalisyon Bakanlıklarının dağılmasından memnun olmayan simalar vardı. Bunlardan "Eski kodamanlar", inkisarlarını zaman zaman belirtmekle beraber kulise fazla girmediler. Kasım Gülek, C. H. P. dışı kudret sahibi simalarla oynadığı oyunlar sonunda C. H. P. içinde son sermayesini de yedi ve cıbıl kaldı. Ondan çok daha akıllı olan Nihat Erim, handikapını bilerek görünüşte bilfiil harekete geçmedi, ama hep "sıradaki adam" havasını devam ettirmeye gayret etti. Onu, daha ziyade, C. H. P. nin ve rejimin düşmanı olduğu bilinen dostlarının destekleri. Yeni İstanbulların, Son Havadislerin, eski Kudretlerin, Yeni Sabahların şigirmeleri mahvetti, foyasını meydana çıkardı. Bu sivri uçların hiç biri, Gençleri avucuna alamadı. 22 Şubatçılann C. H. P. içindeki adamlarına gelince, onların "Bu rejim yürümez.. İsmet Paşa hepimizi satıyor" edebiyatı bir fasıl taraftar bulmadı değil. Avni Doğan, meşhut istifasından önce ve sonra o taraklarda biraz bez dokudu. Fakat saman alevi gibi gelip geçen ve gerçeğin anlaşılmasıyla kaybolan bu tehlikeli heves sâdece, Turgut Göle gibi şampiyonlarını son itibar kırıntılarından da etti.

Buna mukabil, kendilerini "genç ministrabllar" gözüyle gören bazı tecrübeliler Gençlerde kendileri için bir destek 'sezdiler ve bunda da çok yanılmadılar.

İkinci 'Koalisyon çalışmalarıyla Bakanlıklar açılınca horozların faaliyeti birden canlandı ve ciddi, haklı memnunsuzluğun sesi olan genç tenkitler son haftaların spekülasyonlarına müsait havayı yarattı.

İnönü ve Gençler

Grup içinde oyun oynayan bütün kuvvetler, kendileri siperde kalmak şartıyla Gençler ile İnönüyü karşıkarşıya getirme yoluna saptılar. O ciddi ve haklı memnunsuzluğun doğurduğu vaziyet alma sanki, İnönüye karşıymış gribi hava yarattılar. Bu oyuna, bir nisbet dahilinde, İnönü da geldi, gençler de.. İki taraf da, karşılıklı münasebetlerinde hislerden doğan bir katılık gösterdiler. Haftanın başındaki talihsiz Grup toplantısında yapılan çıkışlar da, İnönünün, etrafındaki dar politikacı çemberinin Gençlerin davranışım kendisine aksettirme şekli karşısında kurduğu Kabine de bu katılığın gösterileri oldu. O hava devam etseydi. Mecliste güven oyu verilmesine sıra geldiğinde belki 35-40 genç C. H. P. li celsede bulunmayacak ve C. H. P. Genel Başkanının kabinesi C. H. P. tarafından çok müşkül mevkiye düşürülecekti.

Lebit Yurdoğlu
Perdenin arkasında

Fakat oynanan oyunlar, çabuk açığa çıktı. İnönünün, memleketin bu durumunda görev kabul etmemesine imkân bulunmadığı yavaş yavaş anla» şildi. Pusuda bekleyip sırıtan kuvvetler maskelerini attıkça, aslında sâdece parti içi mürakabe peşinde koşan gençler ayrıldılar. Talat Aydemirin cüret ettiği çıkış bir alarm zili yerine geçti. Anarşi ve otorite buhranı Türkiyeyi tehdit ediyordu. Genç grup, İnönüye genç Bakan seçmesi için yaptığı müracaatın neticesiz kalmasının hüsranını unuttu. Onun yanında olduğunu, onu desteklediğini, kendisini ona yanlış tanıtanların asıl düşman olduklarını belli eder tarzda derlenip toparlandı. Rüştü Özallar, Suphi Baykamlar, Kemal Demirler, Turan Şahinler ve onların kafasında çok arkadaşları taktik değiştirmenin lüzumunu anladılar. Grup, bir başı bulunmamasına rağmen, Program Görüşmelerinde bu tutumunun belirtilerini ortaya koyma kararını aldı. Buna, Hükümeti kurulmadan yıpratma gayretine daha müptela görünen Lahit Yurdoğlu ve iki yâr-i vefakârı Arif Ertunga ile Necip Mirkelamoğlu fazla sevinçle katılmadılar ama, onların kulis faaliyeti fazla verimli olmadı.

Nitekim, son Grup toplantısında cereyan eden bir hâdise meseleyi daha vazıh olarak ortaya koydu. O gün C. H. P. içindeki cereyanları dik» katle izleyen eski politikacı Avni Doğan kürsüden İsmet İnönüye ve üçlü koalisyona çatarak gayri memnun zümre ile mütereddid grubun gönlünü çelmek istedi. Fakat, Doğan kürsüden inerken Genel Başkan elini sıraya vurarak söz istiyordu. İnönü o gün yaptığı konuşmasında bir noktayı tebarüz ettirdi ve bazı gözlerin açılmasını sağladı. İsmet Paşa bunca senelik siyasi hayatında kendisini tenkid edenlerden misaller vermekle söze başladı ve sonra bu zevatın sık sık kendisine gelip "biz hata ettik, senin yanında çalışmak istiyoruz. Bize vazife ver" dediklerini, kendisinin, de onların bu arzularım müteaddid defalar yerine getirdiğini ifade etti. Gerçi İnönü karşısında olanların ne derece mesnetsiz, ne derece sudan sebeplerle kendisini tenkid ettiklerini açıkça ifade etmedi ama, mütecessis bakışlarla İnönüyü dinleyen C. H. P. Grubu muradın ne olduğunu anladı. Nitekim İsmet Paşanın o sözleri genç

grup tarafından çılgınca alkışlandı.

Haftanın sonunda, C. H. P. Grubu Program Görüşmeleri için toplantıya girerken C. H. P. de bölünme, çatlak, ikilik umanlar avuçlarını yalama mevkiindeydiler. Tıpkı, şahsi meselelerini prensip meselesi maskesi altında aynı Gruba sürme sevdasında olanlar gibi... Genç milletvekilleri "Grupta murakabe, Mecliste destek" formülü altında birleşmiş ve Bakanlık talebinde bulunmadan kuvvetlerini Grup veya Merkez seçimlerinde gösterme lüzumuna inanmış haldeydiler.

Muhalefet

Yeni münasebetler

Günlerden perşembeydi. Saatler 16-yı göstermekteydi. A. P. Genel Başkam Ragıp Gümüşpala yanında Senato ve Meclis Grupları Başkanları Ferit Alpiskender ile Saadettin Bilgiç olduğu halde Başbakanlığa geldi. Yeni Koalisyon Hükümeti teşkil edilmiş, Bakanlar Kurulu Meclise sunacağı programının hazırlıkları, ile meşguldü.

Gümüşpalayı ve beraberindekileri Başbakanın Özel Kalem Müdür Vekili karşıladı ve İsmet Paşanın- beklediğini bildirdi. Gümüşpala bir müddet evvel iktidarın, bir kanadının başkanı olarak girdiği Başbakanlık odasına, bu defa muhalefetin bir kanadının lideri olarak girmekteydi.

İsmet İnönü, misafirlerini son derece neşeli bir şekilde' karşıladı. Kı-

C.H.P. Gruba toplantı halinde

Rüzgârların ortasında

«Medeni Münasebet»

İktidar ile Muhalefet arasında medeni münasebet, İktidarın tutumundan başlar. Menderesin, ihtidan sırasında, C. H. P. muhalefetinden menfaat sağlayarak veya sopa göstererek adam kandırmaya başlamasıyla birlikte bir de sapık "Medeni Münasebet" türküsü bestelenmiştir. Muhalefetin başları İktidarın başına karşı uysal, itaatli, munis davranacaklar, İktidarın başı da onlara karşı şahsen alicenaplık gösterilerinde bulunacaktır. Bu edebiyatın şampiyonları, en sertini yapmaktan çekinmeyen bir Muhalefet liderini iktidarın başının nasıl olup ta karşısına alarak memleket meselelerini görüşebileceğin] asla anlayamamışlardır. "Evvela Medeni Münasebet" parolası fettanda hep Muhalefete, ömre yelkenleri suya indirme tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Aslında, D. P. nin başları Muhalefet ile -medenisini bırakınız- bir ciddi temas kurmaktan, dalma kaçınmışlardır. Hep hatırlardadır. İsmet Paşa Menderes Başbakan olduğunda, yanına Şemseddin Günaltayı da alarak kendisini tebrike gitmiştir. Menderes bu ziyareti iade etmemiş, İade ermesine Grubunun müsaade etmediğini duyurmak suretiyle D. P. nin ruh haletini de ortaya koymuştur. Çok daha sonraları da, D. P. lideri hep bu "Grup müsaade etmiyor" paravana sı arkasında, muhalefet yapan bir Muhalefet lideriyle açık, samimi görüşmede bulunmayı- reddetmiştir. Hep, böyle bir temasın şartı olarak Muhalefetin önce ellerini havaya kaldırmasını beklemiştir.

Aslına bakılırsa bu hal, D. P. ye iktidarda gelmemiştir. Bayar ve Menderesin, kendileri Muhalefet lideriyken de İsmet Paşayla görüşüyor görünmekten hep ödleri patlamış. Bayar, Cumhurbaşkanı, İnönünün Muhalefet liderine kırmızı plâkalı bir otomobil tahsis etme, yani Muhalefet liderine devlet hiyerarşisinde resmi yer verme teklifini dehşetle reddetmiştir. D. P. başları sonuna kadar düşmanlık silâhını kullanmak suretiyle partilerinde tesanüt, disiplin sağlamışlar, hep müşterek bir "öcü karşısında bulunma" havasını yaymışlardır.

Teni iktidarında İnönü, Türk siyasi hayatına hiç bir şey getirmediyse, İktidar ile Muhalefet arasında batılı manasıyla medeni münasebet İmkânını getirmiştir. Birinci Koalisyonun Başbakanı İnönü, Muhalefet liderleri Alican ve Bölükbaşıyla her fırsatta temas etmiş, onlara kendisini ne zaman görmek isterlerse buna hazır olduğunu bildirmiş, her konuda şikâyetlerini dinleyeceğini söylemiş, bunların hepsini de yapmıştır. Bu, Alicanla Bölükbaşını muhalefet görevlerinin ifasında hiç de bağlamamıştır.

İkinci - Koalisyonun Başbakanı, Muhalefet liderleri Gümüşpala ve Bölükbaşıya aynı hususları hatırlatmaktan geri kalmamıştır. İktidar bir yol tutabilir, Muhalefet bir yol.. İktidarın Muhalefetten. Muhalefetin İktidardan şikâyetleri olabilir. Bunlar karşıkarşıya gelindiğinde halledilir veya halledilmez. Ama netice, münasebetleri değiştirmedi, İktidar Muhalefete kızınca onu tanımazlık, Muhalefet iktidara kızınca onu umursamazlık etmediler mi gerçek medeniyetin icapları gerçekleşmiş olur.

Bu yolda da ilk adımları kep. Muhalefetten değil İktidardan beklemek gerekir.

sa bir hasbıhalden sonra hemen konuya girdi. Başbakan muhalefeti temsil eden A. P. nin üç selahiyetli temsilcisine hitaben söze şöyle başladı:

"— Benim prensibim, iktidarla muhalefetlerin samimi bir işbirliği havalı içinde bulunmalarıdır." Sonra devam etti.

"— Lütfettiniz, sizinle 6-7 ay kadar birlikte çalıştık. Bu bize en azından 50 - 60 yıllık bir tecrübe kazandırdı. Bundan sonra da gene ayni çatı altında işbirliği yaparak çalışacağız." İnönü bundan sonra Gümüşpalanın gözlerinin içine baka baka, bun. don sonra kendilerinin muhalefet vazifesini yapacaklarını, bu vazifenin iktidar vazifesinden daha zor olacağını ifade etti. Başbakan, bu sohbetinde bir noktayı daha tebarüz ettirdi: İç ve dış meseleler hakkında hangi nokta aydınlanmağa muhtaç görülürse, Başbakan muhalefetin emrinde olacaktır. İstenilen ve sorulan her suale cevap alınabilecektir. Bütün bu izahat Başbakanın zarif tefriş edilmiş odasındaki havanın samimiyet barometresini bir hayli yükseltti. Nitekim Gümüşpala da kendini pek rahat hissettiğinden hemen söze başladı. A. P. nin Pala Paşası ilk olarak bir tereddüdün izale edilmesine çalıştı ve şöyle dedi:

"— Paşam, bizim partimizin muhalefeti mücerret bir muhalefet olmayacaktır. Bir murakabe partisi olmakta ısrar edeceğiz. Tam bir anlaşma havası içinde çalışacağımıza inanıyorum" Pala Paşa bundan sonra bir dileğini dile getirdi. Başbakandan bir isteği vardı. Partizanlığın, eskiden olduğu gibi alt kademeye ve idarî mekanizmaya sızmasından endişe ediyordu. Fakat İnönünün bu konuda ne derece titiz olduğunu bildiğinden :

"— Fakat Paşam, bu hususta sizin elinizden geleni yapacağınıza imanım vardır" demek lüzumunu hissetti.

Başbakan İsmet İnönü Gümüşpalayı dikkatle dinledikten sonra samimi bir ifade ile cevap verdi:

"— Paşam, bu bir zamanlar sizin dediğiniz gibiydi. Fakat ben bundan sonra durumun eski devirlerdeki gibi olmamam için elimden geleni yapacağım."

İnönünün konuşmasının tonu A. P. lileri memnun etti. Davet edildikleri zaman, ne istendiğini pek bilmiyorlardı. A. P. Senato Grup Başkam Ferit Alpiskender konuşmak istedi ve İnönüye hitaben :

"— Paşam biz, A. P. olarak yapıcı ve müspet bir murakabe kuvveti olacağız" dedi. İnönü de bu sözleri bekliyor olmalı ki meseleyi hemen o ucundan yakaladı ve bu defa Pala Paşaya değil, Alpiskender ile Bilgiçe hitaben :

Gümüşpala Başbakanlığa geliyor

Attan inip eşeğe

"— Sizden de isteklerim var. Biriniz Millet Meclisi Grubunda, biriniz de Senato Grubunda, muhalefetin aklı selim içinde yapılmasını ve iktidarla çalışamaz hale getirilmemesini temin edin ve tam bir tesanüt havası kurun. Bu meselede Gruplara ve onların Başkanlarına düşen görev büyüktür" dedi. Her iki Başkan Genel Başkanlarının da tasvip ettiği kısa birer konuşma yaparak İsmet Paşanın isteklerinin yerine getirileceğim ifade ettiler. Saat 16.30 da mülakat sona ermişti. A. P. nin Genel Kurmayı mütebessim ve memnun bir ifade ile Başbakanlığı terketti. Doğrusu istenirse İsmet İnönünün medeni münasebetleri âyârlamasındaki meharetini takdir etmişlerdi.

Bir başka cephe

Aynı gün İsmet İnönü bir başka muhalefet liderini daha kabul etti. Bu, ezeli muhalefet lideri Osman Bölükbaşıydı. C. K. M. P. içinden koptuktan ve eski Millet Partisini ihya ettikten sonra Bölükbaşının İsmet Paşayla yaptığı bu son mülakat her iki taraf için de verimli oldu. Ne var ki bu defa daha ziyade iri yapılı lider konuştu. Milletvekili ile İsmet Paşaşanın hükümetini destekleyeceğini ve muhalefet vazifesini alışık olduğu sistem içinde, fakat dikkatle yapacağını belirtti. Bu arada bilhassa İktisadi konularda İsmet İnönü kabinesiyle hemfikir olacağını söyledi. Osman Bölükbaşı halli gereken en mühim davanın ekmek davası olduğunu da Başbakana bildirdi. Bölükbaşının meşhur "müsaade buyrun"larmdan sonra bu mülakatta en fazla kullandığı tâbir "Benim yetiştirmelerim" oldu. Lider, C. K. M. P. de kalan eski arkadaşlarına ateş püskürüyor, onların yaptıklarını anlata anlata bitiremiyordu. Kendisi için "İsmet Paşanın uşağı oldu" demişler, sonra Koalisyona kendileri girmişlerdi.

İnönü, eski muhalefet arkadaşından beklediklerini izahta güçlük çekmedi. İki lider birbirlerini iyi tanımaktaydılar. İnönü genel olarak, Bö-

lükbaşının her konuda kendisinden istediği suali sorabileceğini bildirdi ve Millet Partisinden beklediğinin anlayışlı ve hükümet çalışmasını akamete uğratmayacak bir muhalefet olduğunu beyan etti.. Bölükbaşı da ayni fikirde olduğunu ve teminat vereceğini' bildirdi. Nitekim haftanın sonunda cuma akşamı M. P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı kendisiyle görüşen bir AKİS muhabirine şunları söyledi :

"— Millet Partisi olarak yapıcı, huzur getirici ve fakat enerjik bir murakıp kuvvet olarak mecliste vazife görecek ve bu günkü Anayasa nizamının gerçek mânada hakim olmasına çalışacağız. Sonra da, dikte, ettirdiklerini AKİS'çiye okumasını söyledi ve dinledikten sonra :

"— Tamam olmuş" dedi.

Bulanık su avcıları

Fakât, medeni münasebet havası bilhassa A. P. içinde çöreklenmiş ırkçı ekalliyet ve onların elindeki yayın organları tarafından torpillenmekte gecikmedi. Mülakatın ertesi günü bu organlar İnönünün Gümüşpala ve Bölükbaşıdan Hükümetine güven oyunu istediği haberini, fütursuz veriyorlardı. Bu uydurma talep tabii çeşitli tef-

Bölükbaşı Başbakanlıkta
Ezeli muhalif

A.P. nin Anatomisi

Bu Halk Partisinin bir övünmesi değildir. Bu, tarafsız bir çevrenin iddiası da değildir. Bu doğrudan doğruya A. P. nin bir sözcüsünün ziyadesiyle açık hatta saçık bildirisidir:

"Artık iyiden iyiye görülmektedir ki, Halk Partisi aydın bir zümreye yönelmiştir. Adalet Partisi de halka! Halkçıların yardımcıları aydın bir zümre ile o zümrenin elinde bulundurduğu teşkilâttır. Adalet Partisininki doğrudan doğruya halktır. Dâvası, en kısa ifade ile halkın hakkını korumaktır. Halkçılar aydınların istediklerini yaptıklarını söylerken Adaletçiler de halka ait olanı halka vermek iddiasındadırlar. Bunun için bir zümrenin yardımına, elinde bir takım teşkilât tutmağa, kuvvete ihtiyaçları yok."

Son Havadis gazetesi böyle söyledikten sonra, A. P. nin neye ihtiyacı olduğunu bildiriyor: Bir marsa! Evet, bir "Adalet Partisi marşı" olmalıymış ve bu topluluk o siyasi istikamette yürürken hep beraber söyleyeceği bîr türküye sahip bulunmalıymış.

Teklif ne kadar güldürücüyse, A. P. nin karakterini çizen satırlar aynı nisbette düşündürücüdür. Çizgilerde sadece A. P. nin değil, onun vâris olduğu "Son Yılların D. P. si" nin bütün siyaset felsefesi ve hareket hattı izahını bulmaktadır. Aydınlara karşı Halkın partisi! Burada "Halk"ın, Türk toplumundaki gerici, iptidai, gelişmemiş, devrimlerin düşmanı temayüllerden kurtulamamış, kurtarılamamış kısmı isimlendirmek için bir kelime olarak kullanıldığını sezmek için öyle fazla bir zekâya lüzum yoktur. Zira asıl manasıyla halk, aydını ve aydın olmayanıyla bir topluluktur. Ondan "Aydın"ı çıkardın mı, geriye cahil tabaka kalır. A. P. nin, kendisine müşteri olarak bu sınıfı seçtiği anlaşılıyor.

Bir siyasi parti çalıştırana karşı çalışanı tutabilir. Bir siyasi parti köylüye karşı eşrafı tutabilir. Bir siyasi parti varlıklı zümrelere karşı varlıksızları veya varlıksız zümrelere karşı varlıklıları da tutabilir. Sınıf partilerinden milli partilere, çeşitli siyasi teşekküller çeşitli kütleleri kendilerine daha yakın bulmuşlar ve bunu böyle ilan etmişlerdir. Ama aydınları hasım sayıp geri zümrelerin geriliklerini kendisine platform olarak seçen ve yatırımlarını ona göre yapan "Son Yılların D. P. si" ile bugünün A. P. sinden başka bir parti XX. Asrın ikinci yarısında mumla aransa bulunmaz. Bu, XIX. Asır sömürgeciliğinin milli politika sahasında hortlatılmış bir tezahürüdür.

Aydın zümreler, her topluluğun motoru durumundadır., Topluluklar o kuvvetten hız alarak kalkınırlar, gelişirler. Bir milletin içinde aydının menfaatiyle geri kalan kısmın menfaatinin çatışması diye bir durum yoktur. İkisi arasındaki hudut maddi değil fikridir ve bütün topluluklar aydınlarının nisbetini arttırıp, ötekileri onun seviyesine çıkarmanın çabasındadırlar. Türk toplumundaki gayret de, bilhassa yüzyıldır bu istikamettedir.

Ama son yüzyılda bu gayretin karşısına daima, türlü isimler altına gizlenen hep bir aynı takım çıkmıştır. Bu takıma bazen softa, bazen yobaz, bazen padişahcı, bazen halifeci, bazen gerici denmiştir. İsimleri ne olursa olsun, bunları bir tek müşterek karakter birleştirmiştir: Halkı geri tutup, onun geriliğinden faydalanma hırsı. Bu, istismarcılığın tipik davranışıdır ve bütün ilericiler, mücadelelerinde onlarla çarpışma zorunda kalmışlardır. Şimdi, resmi organının ifadesiyle A, P. bu rolü üzerine almaktadır.

A. P. bu rolü üzerine almakta olduğu içindir ki onun aydınları, tıpkı D. P. nin aydınlarının 1954 , 55'ten itibaren yaptıkları gibi partilerini boşaltma yolunu tutmuşlardır. Tıpkı D. P. nin son liderleri gibi A. P. nin liderleri de kendilerinle müşteri diye seçtikleri o zümrelerin en iptidai, en basit hislerini, uzun vadeli bütün iyilikleri ipotek altına sokan günlük endişelerini istismar etmekle meşguldürler. Tıpkı Son Yılların D. P. si gibi A. P. de Türk toplumunun muhtaç bulunduğu bütün sosyal ve ekonomik reformların parti olarak karşısındadır.

Karanlıktan fayda umanların, karanlığı devam ettirme çabasında şaşılacak ne vardır ki? Mesele onların açtıkları yolda yarışı kabul etmemek, onların tavizciliğine, telifçilikle tatbikat sahası yaratmamak, aydın olmanın bütün şerefi ve sorumluluğuyla uzak hedeflere doğru cesaretle yürümektir.

O zaman, pek şiddetli ihtiyacını hissettikleri marşları, çölde söylenmiş türküden daha az tesirli olacak, tır.

sirlere temel oluyordu. Yazılanlara, en ziyade İnönü güldü. İhtimal ki sinirlerini, Menderesin sinirleri gibi sanıyorlardı. A. P. organları, uydurmalarına Bölükbaşıyı da karıştırmakta gecikmediler. Ama Bölükbaşı komplekse kapılmadı ve gerçekleri açıkladı. İnönüyle Muhalefet liderleri arasında güven oyu meselesi bahis konusu dahi edilmemişti. İnönü, Muhalefetin kendi görevini güven ve hu-ur içinde yapacağını bildirmiş, münasebetlerin asla kesilmeyeceğini söylemişti.

Ama, A. P. ye hakim ırkçı ekalliyetin oyununun muhalefet yapıp yapmamak değil düşmanlık hislerini yeniden ateşleyerek rejimi yaşatmamaktan ibaret bulunduğu, haftanın sonunda yapılan bir toplantıda ortaya çıktı.

O gün A. P. nin Genel İdare Kurulu Necatibey Caddesindeki A. P. Genel Merkezinde toplandı ve 15 den 19 a kadar durumu müzakere etti. İlk ortaya atılan konu, Hükümetin itimat oyu alıp almayacağı meselesi oldu. Bunda gaye, bir an evvel ortalığı karıştırmak ve mutlaka kırmızı oy verilmesini temin etmekti. Böylece A. P. nin gerici kanadı iç yarışında bir kademe daha atlamış olacak zaferini Meclis içinde yapacağı ataklarla perçinleştirip A. P. ne sahip çıkacaktı. Fakat iktidar elden gidince, hele endişe içindeki Teşkilâtın tepkisi altında daha basiretli davranmayı öğrenen Genel İdare Kurulundaki genç elemanlar bu teklifin altında yatan sebebi sezdiklerinden bir başka gerekçe ile ortaya çıktılar. Gümüşpala ve Vedat Ali Özkan tarafından desteklenen tez şu idi: Bir defa, henüz Hükümet programım bile ilan etmiş değildir. O halde, bu konuda konuşmak için çok erkendir. Üstelik, A. P. grubuna hâkim olan hava hiç de öyle değildir. A. P. hiç değilse müstenkif kalarak, muhalefetin antipatik yüzüne bir Örtü örtmek istemektedir. Tez galip gelince, Genel İdare Kurulundaki Irkçılar yeniden pusuya yattılar. Sonra genel meselelere geçildi. A.P. haftanın sonundaki o Genel İdare Kurulu toplantısında bir takım esaslar tespit etti.

Bir defa, bazı ihtisas komisyonları kurulması fikri cazip geldi. Hükümet murakabesini bu yoldan yapmağı faydalı buluyorlardı. Her bakanlığın meşgul olduğu konulardan anlayan elemanlara meseleler tetkik ettirilecek ve sonra meseleler Meclise getirilecekti. Fakat Yeni İstanbulun uçurduğu Gölge Kabine balonunun aslı ve esası yoktu.

Bunun dışında, bir de İstişari Kurul teşkil edildi. Bu Kurul Grup için»

Sahir Kurıtluoğlu
Geldi gülsüm...

den seçilmiş milletvekili ve senatörlerden müteşekkil olacaktır. Kurulun görevi ilk olarak Hükümet programı üzerinde çatışmak ve sonra bu çalışmayı bir rapor haline getirerek A.P. Grubuna taktım etmektir. A. P. Grubuna sunulacak rapor Hükümet programı konusunda A.P. nin aydınlanmasını temin edecektir. A. P. nin Meclis içindeki tutumu da bu raporların tet-

Ahmet Topaloğlu
...Gitti gülsüm

kikinden sonra vuzuha kavuşacaktır. A. P. içinde şimdilik hakim kanaat şudur: Hiç bir zaman sevimsiz bir mu. halefet olmayalım, bu şansı iyi kullanarak eski hatalarımızı tashih edelim.

Ancak bu niyeti, iki tehlikenin tehdit ettiği gözden kaçmamaktadır. Önce, kaliteli bir muhalefeti yürütecek kaliteli bir A. P. Grubu Meclisle pek kalmamıştır. Hükümet kanadı sözcüleri, hele Kabine de verimli icraat yapabilirse her tenkidi hemen ağıza tıkabilecek güçte olacaklardır. Üstelik, rejim meseleleri halledilmiş bulunduğundan eskisi gibi "vatan - millet - hürriyet" edebiyatı kolay yapılamayacak, gülünç olacaktır.

İkincisi, A. P. de kalmış mutedilleri ırkçı ekalliyet rahat bırakmayacaktır. Gruba hakim olmasalar da bunlar, yer yer kongrelerde kendi hatipleriyle havayı bulandıracaklar, öteki ucun ağzına sakızlar verecekler, af konusunu hortlatacaklar, Menderescilik edeceklerdir.

Buna karşı en basiretli yol, şüphesiz ki, anarşiye müsamaha ile her saçmayı umursamama arasındaki hududu iyi çizip Hükümetin dikkatli, sinirsiz, sakin, ölçülü davranmasıdır ki bunda asıl yük İçişleri Bakanının, omuzlarına yığılacaktır.

İçişleri

Asayiş meselesi

Bitirdiğimiz haftanın sonunda yeni hükümet teşekkül etmiş, yeni Bakanlar eskileriyle devri teslim muamelesine girişmişlerdi. O günlerde İçişleri Bakanlığının makam odasında da iki Bakan vedalaştılar. Eski İçişleri Bakanı Ahmet Topaloğlu ile yeni İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu son bir defa daha birbirlerine başarı dileklerinde bulunurlarken Topaloğlu birden ciddi bir konuya temas etti ve:

"— Sahir, Doğudaki eşkiyalarla ilgili bir gezi yapman gerekiyor. Oradaki asayişin temini için durumu yakından tetkik etmek lâzım. Kısmet olsaydı ben bu geziyi yapacaktım. Başbakan İnönü de bu konuda son derece hassas" dedi. Yeni İçişleri Bakanı hakikaten Bakanlığının meşgul olduğu meselelerle ilgili dosyalara bir göz atınca en ziyade kabarık olanının bu mesele ile ilgili dosya olduğuna gördü.

Hakikaten bitirdiğimiz haftanın sonunda Doğudaki eşkiyalarla ilgili haberler ortalığa dehşet salan bir hava içinde gazete sütunlarında arzı endam eyledi.

Kurutluoğlu Doğu gezisini böylece

tacil etmek kararına vardı. İçişleri Bakanı önümüzdeki hafta Doğuya gidecek ve bu mesele ile yakından ilgilenecektin

Doğudaki asayiş meselesi yeni bir mesele değildir. Beş yıldan beri Siirt ve civarında muhtelif dağlarda kanun dışı yaşıyan eşkıyalar çoğalmış bulunmaktadır. Ancak bunların faaliyetlerini bu derece arttırdıkları, şimdiye kadar görülmemiştir. Ufak tefek soygunlar, yol kesmeler ve küçük çapta kaçakçılık olayları Doğu illerinin "tabiatı icabı" sık sık rastlanan olaylardır. Mahalli jandarma teşkilâtının devamlı kovuşturması sonucunda bunlardan pek çoğu ele geçmiş, bir. çoğu da sının aşarak Suriyeye iltica etmişlerdir.

Son iki yıl içinde, Doğu illerinde birdenbire ortaya çıkan bu tip kanun dışı insanların cüretleri artmıştır. Basın âleminin olaylara ziyadesiyle yer vermesi, dağ adamlarının gururunu okşamış, basılı resimlerini görmeleri, maceralarını okumaları tesirli olmuş ve faaliyetleri biraz daha hızlanmıştır.

Bunun dışında Doğu illerinde sınıra, yakın bölgelerde, münhasıran kaçakçılık yapan silahlı eşkiyalar, buralarda alınan tedbirlerin kendilerini itmesiyle başka yerlerde kısmet aramağa çıkmışlardır. Evvelâ sınırdan canlı hayvan ve uyuşturu madde kaçıran profesyonel kaçakçıların yolunu kesmeğe başlayan eski kaçakçı- yeni eşkiyalar, daha sonra işi adamakıllı ilerletmişler ve civar köylere sarkmaktan çekinmemişlerdir.

Son olaylara adı karışan eşkiyalardan hemen hemen hepsi, başlangıçta küçük kaçakçılık şebekeleri halinde çalışan kanun dışı adamlardır. Hapishaneden kaçarak dağa sığınan ve hikâyelere konu teşkil eden şakilerle, bunların ilgisi bulunmamaktadır.

Güç takip

Mahallin insanları olan eski kaçakcı-yeni eşkıyaları yakalamak hakikaten güçtür. Bulundukları mıntıkayı son derece iyi bilen, dağı taşı adım adım tanıyan dağlıları yakalamak için takibe çıkan müfrezeler çoğu zaman aradıkları adamların, sınırı bir kuş hafifliğiyle geçip Suriyeye sığındıklarını öğrenmektedirler.

İsin garip tarafı, müfrezenin takibe çıktığı haberi, en seri haberleşme vasıtalarından daha seri, eşkiyaların bulunduğu mıntıkaya ulaşmaktadır. Çaresiz kalan Siirt valisi Vefa Poyraz bir buçuk ay evvel başkente çağırıldı.

Eski bir asker olan Poyrazın bu konuda bilgisi oldukça fazladır. Ankaraya gelen Siirt Valisi, zamanın İçişleri Bakanını ve Başbakanı gördü; Kendileriyle bu konuda uzun uzun konuştu. İsteklerini bildirdi.

İsteklerinin başında takibin alâyişle değil gizli kapaklı yapılması yer aldı. Poyraz İçişleri Bakanına o civarı gayet iyi tanıyan bazı subayların isimlerini verdi ve bunların eşkıyalarla ilgili takipte görev almak üzere bir müddet Doğu illerine gönderilmesini talep etti. Bakanlık isteği makûl gördü. Poyraza talebinin yerine getirileceğini bildirdi. Ayrıca kendisine bu meseleyle ilgili malî yardımda bulunulacağı ve ihtiyacı kadar tahsisat çıkarılacağı da müjdelendi.

Şu sıralarda Doğu illerinde, oraları dağlılar kadar iyi tanıyan birçok subay görevli bulunmakta ve eşkiyaların takibiyle ilgili harekâtın plânlamasını yapmaktadırlar.

Şırnak - Silopi bölgelerinde yapılacak sarma harekâtı neticesinde bir sonuca varılacağı ümit edilmektedir. Dağlılara yataklık eden köylerle, bu köylerdeki adamlar tesbit edilmiş ve birçoğu nezaret altına alınmıştır. İçişleri Bakanının gezisiyle son hazırlıklar yapılacak ve kısa zamanda harekât başlayacaktır.

Sosyal Hayat

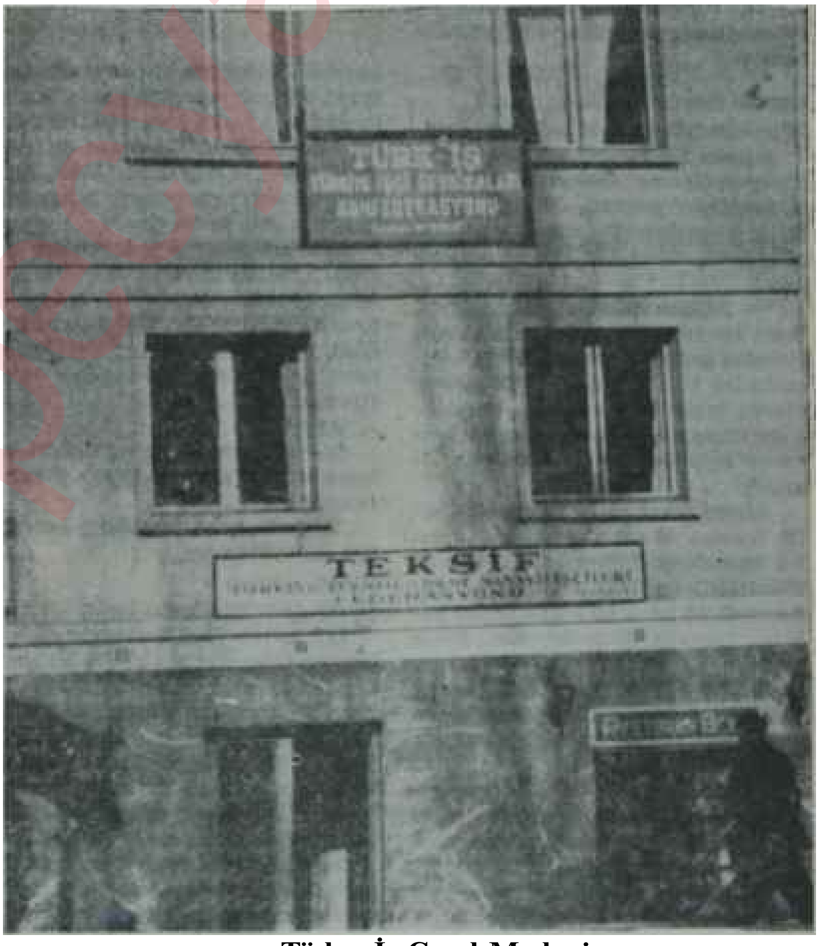
"Dert çok, hemdert yok.."

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında birgün İstanbulda, kızgın bir yaz güneşinin kasıp kavurduğu büyük asfalt caddelerden birinde bir Belediye otobüsü şoförü, biletçinin "Buraya kadar. Son durak, beyler!." dediği sırada gömleğine kadar işlemiş terini kuruladı ve sıkıntılı bir tavırla, muhatabına:

"— Bu bizimki hayat değil birader. On lira kırksekiz kuruş asgari ücretle beş nüfusa bakıyorum" dedi.

Sonra cebinden çıkardığı bir İkinci sigarasını hırsla yaktı ve öfkeli bir nefes çekerek dumanını savurmaya başladı. Muhatabı ise sessizdi ve hak verdiğini belli eder şekilde kafasını sallamakla yetindi.

İstanbuldaki 11 bin Elektrik Tranvay Tünel İşçisinin bugün içinde bulunduğu durum, sadece yürekler acı-

Türk - İş Genel Merkezi

Şikâyet kutusu

sı kelimeleriyle tavsif edilebilmektedir. Günde 10 lira 48 kuruş karşılığı çalışmakta olan İETT isçilerinin, diğer devlet sektörlerindeki isçilere kıyasla durumları pek parlak değildir. Kronik hale gelmiş asgari ücret meselesinden başka, İç Yönetmelik meselesi, işçileri, işveren durumunda olan İstanbul Elektrik Tranvay ve Tünel İdaresi Genel Müdürlüğü önünde tam manasıyla bir "kapıkulu" haline getirmektedir. İdare tarafından sebep gösterilmeksizin, sadece mahut "görülen lüzum üzerine" kaydı ile işlerine son verilmesini sağlıyan bu "İç Yönetmelik", İETT nin cefakâr işçileri aleyhine bir "Damoklesin Kılıcı" olarak kullanılmaktadır. Aslında iş yerlerindeki düzeni temin amacı ile hazırlanmış olan İç Yönetmeliğin tatbik şeklinin en hafif tâbirle hakkaniyet esaslarına aykırı olduğunda, insaf sahibi herkes ittifak etmektedir. İETT idaresinin bir yabancı şirket tarafından idare edildiği Cumhuriyet Devri öncesi yıllarında dahi, hata yapan işçilere üç ihtar cezası verildikten sonra iş akidlerinin tek taraflı olarak feshi cihetine gidildiğini, emektar İETT mensupları şimdi tatlı bir hatıra olarak anmakta ve iç çekmektedirler.

Geçmiş zaman olur ki..

Nitekim bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir basın toplantısı yapan Elektrik Gaz ve Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası Başkanı Celâl Ayçetin, İETT idaresindeki durumu gözler önüne serdi. Sempatik Ayçetin sözlerine:

"— Nüfusu ikibuçuk milyona yaklaşan bir şehirde sabahın erken saatlerinden gecenin sabaha eriştiği anlara kadar bilfiil çalışan İETT işçileri olarak uygar dünyada, kişilere gösterilen iyiniyetli anlayışın hasreti içindeyiz" diye başladı ve şikâyetlerini sıraladı.

Asgari ücret ve İç Yönetmelik artık behemahal ele alınması lâzım gelen hususlardı. Köhne hale gelmiş İç Yönetmelik mutlaka yürürlükten kaldırılmalı ve işten çıkarılan işçiler yeniden "yuvaya dönmeli"ydiler. Ayçetin :

"— Şirket devrini aratmak isteyen zihniyet, sahiplerinin bu davranışlarını protesto etmeyi milli bir görev addetmekteyiz" dedi.

Ayçetine göre, ayrıca, hasara uğrayan bir İETT vasıtasındaki zarar ve ziyanın tesbiti için İdarenin "tek taraflı olarak" seçtiği bir komisyon, daima işçilerin aleyhine kararlar vermektedir. Ayçetin bu komisyonda bir de sendika temsilcisinin bulunmasını istediklerini bildirdi. Zira, her hasar dolayısiyle işçiler en azından evet en azından - 3 ila 4 bin lira civarında tazminat ödemek mecburiyetinde bırakılıyorlardı. Ayçetin bu arada İETT Genel Müdürünün tutumundan da dert yandı. Genel Müdür Orhan İlteri, Anayasaya aykırı hareketlerde bulunmakla itham etti ve hakkında Anayasa Mahkemesinde dâva açacaklarını bildirdi. Ayçetine göre, İETT Genel Müdürünün haksız hareketleri sadece bu kadarla kalmıyordu. İETT Genel Müdürü, ayrıca bazı işçileri kışkırtarak sendika aleyhine konferanslar verdiriyordu.

John Kennedy
Dert babası

Ayçetin :

"— İşçileri bölme gayretleri semere vermiyecektir" diye sözlerini tamamladı.

Yüzünde haklı insanların samimiliği seziliyordu.

Ereğli mitingi

Celâl Ayçetinin basın toplantısı yaptığı sırada Türk işçilerinin gözleri, Karadeniz kıyılarında küçük bir kasabaya çevrilmiş bulunuyordu. Yapı İşçileri Federasyonu tarafından 1 Temmuz günü yapılmasına karar verilen büyük mitingle ilgili hazırlıklara bitirdiğimiz haftanın ortasında hummalı bir şekilde devam edilmekteydi. Yapı işçilerinin bundan bir müddet önce Ankarada yaptıkları spektaküler yalınayak yürüyüşten sonra bütün ümitler bu ikinci büyük toplantıya bağlanmıştı. Bu satırların okunduğu sırada yapı işçileri, Türkiyede hüküm sürmekte olan işsizliği Türk işçisine yakışan vekar ve ciddiyetle dile getirmiş olacaklardır. Türkiyedeki bütün işçileri temsil eden Türk - İş Konfederasyonunun, organizasyon işlerindeki ehliyetleri müsellem idarecileri, bu mitinge nezaret edeceklerini açıkladılar. Hafta içinde Türk - İş Konfederasyonu Yönetim Kurulu bir tebliğ yayınladı ve Yapı İşçilerinin Zonguldak Ereğlisinde yapacakları mitingi desteklediklerini bildirdi. Türk, - İşin tebliğinde mitingin gayesinin, "Türkiyedeki işsizliğe çare bulunması yolunda alâkalıları ikaz" olduğu belirtilmektedir. Türk - İş bu arada son derece ehemmiyetli bir noktaya hassasiyetle parmak basmakta ve "Türkiyedeki bazı yabancı şirketlerin işçilere karşı olan davranışlarını protesto etmektedir. Türkiyedeki bazı yabancı inşaat şirketlerinin işsizliği arttırıcı davranışlarda bulundukları, bunların önüne geçilmediği takdirde, "Türkiye çapında" bir miting düzenleneceği belirtilmektedir.

Kennedy'ye şikâyet

Yabancı şirketlerin Türk işçilerine karşı olan davranışları sadece "işsizliği arttırmak"la kalmamaktadır. Bilinen gerçek, yabancı şirketlerin, isçileri istismar konusunda Mısır Firavunlarına taş çıkarttıklarıdır. Nitekim, İstanbuldaki Lâstik . İş Sendikası idarecileri, istismarcılığı son haddine vardıran Good Year lâstik fabrikası idarecilerini, Amerika Cumhurbaşkanı John F. Kennedy'ye şikâyet etmekten başka çare bulamamışlardır. Lâstik - İş Sendikası Başkanı Rıza Kuas, Kennedy'e çektiği telgrafta, Good Year idarecilerinin Türk işçilerini "esir gibi" çalıştırdıklarını. Hükümet müfettişini evet Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini temsil eden müfettişleri ve sendikacıları kabul etmemekte olduklarını yana yakıla ifade etmiştir. Kuas, Kennedy'ye, seçimler sırasında sendikacıların itimadını kazanmış bir politikacı olduğunu hatırlatmakta ve "İki Amerikalı müdürün zulümlerine karşı koymanızı istemek zorunda kaldık" demektedir.

Başkan Kennedy'nin bu samimi şikâyetnameyi kaale alıp almıyacağı o kadar önemli değildir ve buna lüzum da yoktur. Aslında tamamiyle sembolik bir mahiyet taşıyan bu telgrafın al. tında yatan gerçek, Türkiyedeki yabancı şirketlerin yabancı idarecilerinin Türk işçisinin bir "köle" olmadığım anlamalarıdır. Yabancı iş adamlarının kulaklarına küpe olması iktiza eden bir husus da, Türkiye Cumhuriyetinde Kapitülâsyon devri imtiyazları modasının çoktan geçmiş olduğudur. Ne yazık ki, yabancı dostlarımız bunu anlamakta 30 küsur yıl geç kalmışlardır.

Fransa

Yorgan gitti...

(Kapaktaki Başkan)

Cezayirin, kendi mukadderatım tayin etmek üzere referandum sandıklarının başına gittiği bu hafta yayınlanan aşağıdaki yazı Metin Toker tarafından hazırlanmıştır. Başyazarımız hususi surette Parise gitmiş ve orada, Fransız Devlet Başkanını Elysees sarayında görmüş, başta Dışişleri Bakanı Couve de Murville ile Cezayir İşleri Bakanı Joxe olmak üzere resmi, gayrıresmi çeşitli şahsiyetlerle görüşmüş, fikirlerini tesbit etmiştir, Fransanın, yeni bir dönemeci döndüğü şu sıradaki meseleleri ve bilhassa, üyesi bulunduğumuz Atlantik Paktı içindeki durumu AKİS okuyucularım ziyadesiyle alakadar edecektir. Aşağıda okuyacağınız yası, General de Gaulle'ün şahsiyeti bir çekirdek telakki edilerek kaleme alınmıştır. Şu anda Fransada her şey -tıpkı bizde olduğu gibi- bir tek şahsiyetin etrafında düğümlenmektedir.

Pariste, Avenue de 1' Opera'nın üzerindeki "Tâteg de l'Art" adını taşıyan ve eski Parislilerin "Chez Gilles" diye bildikleri kabarede Henri Tisot programını bitirdikten sonra bir sessizlik oldu, arkadan çekingen alkışlar işitildi. Alkışlar, ancak bir kaç saniye geçince nisbeten kuvvet kazandı, ama sanatkârın başarısıyla eş bir seviyeye gene de yükselmedi. Halbuki kabareyi dolduran ve Parisin başka pek çok eğlence yerinin aksine hemen ekseriyeti fransız olan müşteriler bütün numarayı kahkahalarla seyretmişler, bol bol gülmüşlerdi. Zaten Henri Tisot şimdi, bütün Fransanın en şöhretli taklitcisidir. Taklidini yaptığı da, General da Gaulle'dür.

Tisot o akşam, "Les Problemes de l'auto - circulation = Otomobil trafiğinin meseleleri" nutkunu söyledi. Genç sanatçı Cumhurbaşkanının sesini, tonunu, mimiklerini ve sevdiği kelimeleri, tâbirleri öyle mükemmel taklit etmektedir ki Generalin Elysees sarayında tertip ettiği son basın toplantısını televizyondan seyreden sayısız fransızın kanaati, o toplantıda General de Gaulle'ün Henri Tisot'yu taklit ettiğidir! Nitekim "Auto -circulation" adını taşıyan plak hemen satış rekorunu kırmış ve genç sanatkâr bunun arkasından "Depigeonisation de la France = Fransanın güvercinlerden kurtarılması" diye bilinen nutkunu piyasaya sürmüştür. "Depigeonisation", Fransanın müstemlekelerini terketmesi demek olan Generalin "Decolonisation"una kinayedir. "Auto - circulation"dan ise herkes, Cezayire tanınan "Auto - determination"u anlamaktadır.

General de Gaulle Cezayir sokaklarında

Terleten dert

Fransada, Cumhurbaşkanının böylesine mükemmel şekilde alaya alındığı bir "Chansonnier"de -bu çeşit kabare veya tiyatrolara, verilen isim budur- alkışların çekingen yükselmesi şaşılacak bir hâdisedir. İlk nazarda bu, Parisin ananelerinde değişiklik olduğu ve artık halkın korktuğu, ürktüğü şeklinde yorumlanabilir. Doğrusu istenilirse çeşitli yerlerde çeşitli taklitçiler de bu zehabı dinleyicilerine vermek için hapisten, mahkemeden bahsetmektedirler. Ama bu, daha ziyade bir reklamdır. Zira, taklitçiler, bunu söyledikten sonra, General de Gaulle'ü ve bilhassa onun yeni, "meçhul şöhret" Başbakanı Pompidou'yu adamcağızın sâdece adı, "Chansonnier" sanatkârlarını zevkten deli etmiştir - insafsızcasına alaya almaktadırlar. Böyle yaptığından dolayı, kulağı çekilen bir kimse de yoktur. Parisin âdetlerinin, her kanun ve nizamdan üstün, kuvvetli olduğunu iktidarda bulunan veya bulunmayan bütün fransızlar mükemmelen 'bilmektedirler.

Halkın "Chansonnier"lerde, General de Gaulle ile eğlenildiğinde, bol bol ve yürekten gülse de fazla memnun olmamasının bir başka ve daha derin sebebi vardır. Fransızlar, bilhassa Paris "Chansonnier"lerinin müşterilerinin büyük ekseriyetini teşkil eden taşralılar Generali 'Ötekiler Gibi Bir Cumhurbaşkanı" saymamak, ta ve ona karşı değişik hislerle dolu bulunmaktadırlar. Ona saygı da kusur edilmesi, çok fransızı rahatsız etmektedir.

Bu, Fransada ilk defa vuku bulmaktadır. Napoleon bile, sonuna kadar, en büyük ıstırabı mağlubiyetlerinden değil, bir türlü ciddiye alınmama,masından çekmiştir.

Tarihin adamı

General de Gaulle Fransanın başına, son defa, Cezayirdeki paraşütçülerin her an Parise inmelerinin ve parlemanter rejime son verip bir askeri idare kurmalarının beklendiği o dramatik 1958 Mayısında getirildi. Cezayir meselesinin, herkes tarafından ve bilhassa Silâhlı Kuvvetlerce kabul edilen bir otoritenin müdahalesi olmaksızın halledilemeyeceğine kanaat getirildikten sonra bütün gözler Paris yakınında bulunan Colonıbeydeki evinde bu anı beklemekte olan Milli Kahramana çevrildi. General de Gaulle, Fransanın kurtuluşu hareketini tamamladıktan sonra, 22 Ocak 1946'da iktidardan uzaklaşmıştır a-

ma, bu hiç bir zaman memleketi, hatta politikayı terkettiği manasına gelmemiştir. Komünistler ve siyasi partilerle ihtilafa düşmesi üzerine Elysees sarayından çıkıp giden General 1946'yı 1958'den ayıran oniki sene boyunca bir nevi siyâsi papa olarak fikir söylemiş, Fransız Dışişleri Bakanlığının hemen yanındaki Palais d'Orsay otelinde zaman zaman tertiplediği gösterişli basın toplantılarında aktüalitenin çeşitli meselelerinde vaziyet almış, ismini unutturmamış, tekaüt olduğu zehabını vermemiş, aksine, Fransanın bir gün gelip kendisini işbaşına çağıracağı havasını başarıyla beslemiştir. Gerçekten de, politika adamlarının bencillikleri, küçük ve şahsi hesapları, parti dalavereleri kısa vadeli tasavvur ve tasarrufları, kuvvetli, ciddi hükümet kurmaktaki başarısızlıkları Orduyu çileden çıkarınca askeri sivili herkes Colombey'deki, ağaçlıklı nefis bir park içinde bulunan evin kapışma koşmuştur. İtiraf etmek lâzımdır ki daha kriz, 1958 Mayısındaki alevli haline gelmeden Pariste çok siyaset ve fikir adanı kendi aralarında yaptıkları toptantılarda Fransayı sâdece Generalin saygı uyandıran şahsiyetinin çıkmazdan kurtarabileceği noktasında ittifak etmiştir. Cezayirde Ordu ayaklanıp ta General Massu'nün paraşütçüleri müdafaasız Parisi tehdit edince, inceden inceye düşünülmüş ve hazırlıkları yapılmış plân kazasız belasız tatbik mevkiine konmuştur.

Başarılı bir askerlik hayatı

General de Gaulle, 22 Kasım 1890'da Lille şehrinde doğdu. Bütün "de" taşıyan fransızlar gibi, kalabalık bir ismi vardır: Charles, Andre Joseph, Marie de Gaulle, Babası Henri de Gaulle, bir cezvit kolejinin hocasıdır. Charles de Gaulle daha baştan, gönlünü askerliğe kaptırdığını hissetti. Onsekiz yaşındayken Fransanın Harbiyesi olan Saint - Cyr okuluna girdi, orada, zamanın usulüne uygun olarak bir yıl, erlerle birlikte askerlik yaptı. 1912'de, sınıf birincisi Alp--onse Juin olan -sonradan Mareşal payesine yükselmiştir- bir devrenin en iyi on talebesinden biri olarak subay çıkdı.

General de Gaulle'ün kaderi, en sonda karşısında vaziyet aldığı talihsiz Mareşal Petain'in kaderiyle hemen hep irtibat halinde olmuştur. Asteğmen de Gaulle piyade sınıfını seçti ve Albay Petain'in komutasında Arras'ta bulunan 33. piyade alayında mesleğe atıldı. İki adamın münasebetleri öyle başladı. Harp patlak verdiğinde, arada yüzbaşılığa terfi etmiş olan de Gaulle 1916'nın Verdun savaşına General Petain'in maiyetinde iştirak ettiği, ağır şekilde yaralanıp savaş meydanında kaldı, almanlar kendisini kaldırıp esir ettiler, Generali de ona, Legion d'Honneur'ün Haç nişanını verdi.

Genç subay harp bittikten bir kaç yıl sonra kendini yeniden Petain'in yanında buldu. Mareşalliğe yükselmiş bulunan Petain Yüksek Harp Şûrasının Başkan Muavini olmuştu. Yüzbaşı de Gaulle, onun kabinesine verildi. Bu görevinde bir kaç sene kalan genç asker arada binbaşı oldu, yakın Doğuya gitti, 1931'de tekrar Mareşal Petain'in kurmayına bağlandı. Bu görevinde 1933'e kadar kaldı. Harp kendisini Albay rütbesiyle Aşağı Alsasdaki IV. Ordunun Zırhlı Tugayına kumanda ederken buldu. Arada mesleğiyle alakalı Ur kaç kitap yazmış ve dikkati çekmişti. Bilhassa, Fransanın motorize ve ihtisas sahi olmuş zırhlı birlikler teşkil etmesi yolundaki tavsiyeleri üzerinde durulmuş, fakat bunları Fransız Parlamentosu kabul etmemiş, buna mukabil karşı taraf, Alman Generali Guderian fikri benimsemişti. Bu anlayışsızlık, genç askerin Parlamentoya karşı olan inancını çok sarstı.

1940 Mayısında General rütbesini alan Charles de Gaulle, kısa güren savaşlar esnasında elinden geleni yaptı. Ama, Fransanın çöküntüden kurtarılmasına imkân kalmamıştı. Tarihi 1940 Haziranının 6'sında kurulan Paul Reynaud kabinesine Milli Savunma ve Harp işleri Bakan Yardımcısı olarak katıldı.

Alman orduları fransız toprağında ilerlerken Fransa iki cepheye ayrılmıştı: Teslim ya da Mukavemet! General de Gaulle, Mukavemet taraftarlarının en imanlısı oldu. Karşısında, eski komutanı Mareşal Petain vardı. Petain'e göre mütareke yapmak şarttı. Fransız ordusu, kıta üzerinde hezimete uğramıştı. Ne kurtarılma, o kâr kalacaktı. Buna mukabil de Gaulle Hükümetin İngiltereye geçmesi, savaşa oradan devam etmesi tezini savundu. Fakat bunda, adeta tek başına kaldı. Londra ve Toursda Winston Churchill ile yapılan müzâkerelerde etrafına bir ekseriyet toplayamadı. Reynaud, inisyatifi mütareke taraftarlarına terkederek istifa etti. Ertesi sabah, 17 Haziran'ın saat 9'unda General De Gaulle Londraya uçuyordu. Orada, ayağının tozuyla, B. B. C. nin mikrofonundan meşhur 18 Haziran çağırısını yaptı: Fransa bir muharebeyi kaybetmişti, harp devam ediyordu !

De Gaulle halk arasında

Modern d'Artagnan

Mukavemet lideri

Harp yılları, genç General için kolay olmadı. Bir defa, gençliği ve kıdemsizliği handikaptı. Ondan sonra inatçılığı ve dikbaşlılığı, Fransa hakkındaki biraz günü geçmiş fikirler!, telakkileri kendisiyle iş görmeyi güçleştiriyordu. Bilhassa Roosevelt bu huysuz mukavemetçiden çok yaka silkti ve onun yerine bir başkasını geçirmek için elinden gelen gayreti gös--terdi. Savaş talihinin müttefiklere

dönmesinden sonra. Cezayir anavatandan ayrılıp Hür Fransaya katıldığında şöhretli rakipler genç Generale hayli başağrısı verdi. Ama bazen kader, bazen rakiplerinin ehliyetsizliği, çok zaman da kendi mehareti General de Gaulle'ü Amiral Darlan veya General Giraud gibi isimlerin şerrinden korudu. Bu suretle 5/6 Haziran gecesi Ei'senhower'in kuvvetleri fransız toprağına ayak bastıklarında, Hür Fransanın başında General de Gaulle vardı. Onlardan bir hafta sonra, 14 Haziranda o da Couseulles'ün küçük kumluğuna çıktı ve memleketinin kurtuluşu hareketine bilfiil katıldı. 25 Ağustosta, Mukavemet teşekkülleriyle General Leclerc'in ordusunun Parisi ele geçirdikleri gün, almanlar halâ damlardan ateş ederlerken açık bir jipin içinde Parise girdi ve orada, Fransanın Kurtarıcısı ünvanını hakkıyla kazandı.

Komutanlıktan devlet adamlığına

General de Gaulle 1944 sonundan 1946 başına kadar, memleket kurtarıcılığından memleket idareciliğine geçti ve orada ilk denemelerini yaptı. Fakat bu devrenin, General için başarılı olduğunu söylemek zordur. Fransanın kudret ve kuvvetiyle mütenasip olmayan bir role milletlerarası politikada talip olması müttefiklerin işini güçleştirdiği gibi Fransaya da sempati toplamadı. Pek çok meselenin, adeta Fransaya rağmen ve Fransanın arzuları kaale alınmaksızın halledilmesi Generalin millî ihtirasının neticesidir. O yıllarda Fransanın lideri büsbütün huysuz, dediğim dedik, imkânlarıyla kudreti arasında münasebet kuramayan bir şahsiyet olarak belirdi.

İç politikada karşılaştığı güçlükler bunlardan aşağı kalmadı. General,. Fransaya yeni bir rejim, kuvvetli hükümetler sağlayacak bir sistem vermek tasavvurundaydı. Bunun için de, yanına halkı alarak siyasi partilerin karşısına çıktı. Bilhassa 1945 yılı, çeşitli müşkiller ve tadsızlıklarla doldu. Halk, bir kaç referandumda Generalden yana vaziyet aldı. Bir Kurucu Meclisin yeni Anayasa hazırlamasını kabul etti, komünistlerin arzuladığı Meclis Hükümetini reddetti. General de Gaulle Geçici Hükümetlere başkanlık etti. Fakat , siyasi partiler bu tarz bir idare istemiyorlardı. General, bir defa daha halka döndü. Halk, Haziran 1946'daki referandumda komünist - sosyalist ekseriyetin Kurucu Mecliste hazırladığı yeni Anayasayı reddetti. General bir zafer kazandı. Fakat bir kaç ay sonra, kâfi derecede tâdil edilmemiş Anayasa Generalin aksi vaziyet almasına rağmen ayni halk tarafından bir yeni referandumda ucuca da olsa kabul edildi. Böylece, IV. Cumhuriyet gene bir Partiler Cumhuriyeti olarak kuruldu.

General, partilerden nefret etmekle beraber siyaset hayatının partisiz olamayacağını anlamakta gecikmedi. 1947'de Fransız Halk Topluluğunu kurdu. Gerçi teşekkülün adında parti kelimesi yoktu ama, Topluluk mis gibi bir partiydi. General, ilk elde büyük hamle yaptı. 1947 Ekimindeki Belediye Seçimlerinde Topluluk oyların yüzde kırkını tek başına alıverince herkesin gözü döndü. General, bu sefer seçim yoluyla iktidara geliyordu. Fakat 1951 Meclis seçimleri aynı neticeyi vermedi. Adaylığını koymamış bulunan Generalin Topluluğu az. sayıda milletvekili çıkarabildi. Zafer, bir hayal olmuştu. Generalin Topluluğundan Meclise girenlerden bir kısmı kurulan Hükümete de Gaulle'ün rızası hilâfına girince General politikayı terketti ve Colombey'deki evinde hatıralarını yazmaya koyuldu.

Bu sırada, umum! efkârın çeşitli çevrelerini temsil eden şahsiyetlerle temasını devam ettiriyor, durumu yakından izliyor, kuvvetli müttefikler buluyordu. Kanâati, Fransanın bir çıkmaza gittiğiydi, 1953 ile 1957 arasında Fransanın denizaşırı ülkelerini gezdi. Parisli politikacıların itibarsızlıkları arttıkça, Colombey sakininin İtibarı kendiliğinden yükseliyordu.

Formaliteye riayet

Mayıs 1958'de, Cezayirde ve Korsikada Ordu sivil idareyi işbaşından uzaklaştırıp duruma hakim olunca, üstelik Parisin de düşmesi an meselesi haline gelince bütün gözler Generale çevrildi. Ayaklanmış Orduyu ancak onun otoritesinin yerine oturtabileceği, halka sâdece onun prestijinin otoriter bir hükümeti kabul ettirtebileceği herkes tarafından görüldü. Ancak, Milli Kahramanın iktidarı alması nasıl gerçekleşecekti? General de Gaulle daha baştan, bir Cumhuriyet Hükümeti kurmayı kabul edebileceğini, ancak Parlamentonun davetiyle ve desteğiyle memleketin dizginlerini ele alabileceğini bildirdi. Yoksa, öyle bir durum mevcuttu ki, General isteseydi fiilî bir hükümetin başına geçmesi işten değildi. Bugün pek çok yerde, hatalı tefsirlerle, millî iradeyi hiçe sayarak kuvvetli hükümet kurulabileceğinin misali diye gösterilen "de Gaulle vak'ası" aslında' nizama, mevcut Anayasaya ve bütün demokratik usullere riayetin bir ifadesidir. Cumhurbaşkanı Coty bu şartı kabul etti ve Generali XV. Cumhuriyetin son kabinesini kurmaya memur etti. 31 Mayısta görevi alan Generale 1 Haziranda Meclis 224'e karşı 329 oyla itimadını bildirdi. General o kabinede Milli Savunma Bakanlığını da üzerine aldı.

Elysees'e girmek için numaralı kart
Sinek uçurmuyorlar

Cezayirde karışıklık
Müstemleke kim vurduya gitti

Böylece Meclis de-sorumluluk, duygusuna sahip bulunduğunu belli etti.

Memleketin başına eski komutanlarının gelmesiyle, Orduda başgösteren ayaklanma temayülleri sükûnet buldu. Silahlı Kuvvetler, yeni hükümetin emrinde olduklarım bildirdiler. Sivil idare yeniden normal ve meşru yerini aldı, Ordu onun hizmetine girdi. Fakat Generali çok güçlükler bekliyordu. Cezayir işini temizlemek lazımdı, diğer Fransız müstemlekelerinin memleketin başına aynı çeşitten yeni dertler açmasına mani olmak lazımdı, İşte, meşhur "Auto - determination" ve "Decolonisation" politikası böyle başladı. Hükümet Başkanı denizaşırı fransız topraklanın gezdi, İngiliz Commonwealth'ini hatırlatan bir "Communaute= Camla" projesiyle Fransanın ve müstemlekelerinin karşısına çıktı. Bu topraklar istiklâllerini kazanacaklar ve aralarından hangisi isterse Camianın içinde, yani Fransanın yanında kalacaktı. Gine müstesna, bütün topraklar bu hal tarzını kabul etti.

Cezayire gelince.. Orada Generalin 1958'den itibaren adım adım tatbik ettiği politika, bu satırların okunduğu sırada, 1 Temmuzda yapılacak referandumla nihai hedefine varacaktır. Cezayirlilerin, referandumda istiklalleri lehinde ittifaka yakın ekseriyetle vaziyet alacaklarından, şu anda hiç kimse zerrece şüphe etmemektedir.

Bir kuvvetli şahsiyet

General bu neticeyi, Elysees sarayın, da, hadiseden önce açıklamakta sakınca görmedi. Fransa Devlet Başkanı, kendisini yedi, sekiz yıldır görmemiş olanların üstünde oldukça yaslanmış ve yorulmuş olduğu hissini uyandırıyor. Herkesin tanıdığı uzun boyu ve iri burnu, hala başlıca hususiyetleri. Az kalmış saçlarında şimdi beyazlar daha çok. Ellerini iki yanına açarak konuşuyor. Sesi, inandırıcı bir ses. Kuru mantık itibariyle, söyledikleri hep kuvvetli. Geniş halk tabakaları üzerindeki tesiri, biraz da bundan geliyor. Sonra, Fransaya karşı, biraz Hitlerin Almanyaya karşı olan hislerini hatırlatan adeta patolojik bir sevgisi var. Bu kendisini sık sık, realitelerden uzaklaştırıyor. Ancak, Hitlerin meleği Wagner olduğu halde de Gaulle'ün Descartes'a sahip bulunması, bir de fransız milletiyle alman milleti arasındaki fark iki şahsiyete iki ayrı kader çizmiş vaziyette. General her konuşmasında Fransanın büyüklüğünden, haşmetinden, kuvvet ve kudretinden bahsediyor. Hatta, megalomani kelimesini kullanmaya insanı bazen mecbur bırakacak nisbette. General kendisini bu muhteşem Fransanın bir bakıma sembolü saydığı içindir ki harekelerine bir misyoner ruhu hakim oluyor.

Gün geçmez ki dünya basınında General de Gaulle'e karşı bir suikast teşebbüsünden bahsedilmesin, Cezayirde insanların sinekten daha kolay öldürüldüğü, Fransada bombaların saat çanı vurur gibi patlatıldığı bir devrede buna heveslilerin çok olduğu şüphesizdir. Ama General, tıpkı alınanların damlardan ateş ettikleri şırada açık jip içinde Champs E'ysees'den indiği gibi sık sık yaptığı yurt gezilerinde bütün emniyet tedbirlerini hiçe sayarak halkın içine dalıyor. Herkesin elini sıkıyor ve muhafazasına memur edilenlerin yüreğinin yağının erimesine sebep oluyor. Bu, şahsının Fransa için bu kadar önemli olduğu sırada, cesaretten fazla mistik bir davranış. Nitekim, bir ingiliz gazetesi şöyle yazmaktan kendini alamadı: "General de Gaulle, Üç Silahşörlerdena biri olmadığını hatırlamalıdır."

Gerçekten, bugün kalkınmasının, refahın ve ciddi ilerlemenin en üst noktasında bulunmasına rağmen Fransada pek çok şey Generalin şahsıyla kaim bulunuyor. Cumhurbaşkanı seçiminde değişiklik yaptırtmak ve onun Meclis değil, halk tarafından seçilmesini sağlamak istediği hatırlatıldığında General güldü ve:

"— Benden sonra boşluktan değil, fazla doludan korkmalı" dedi.

Cumhurbaşkanının nazarında Fransanın kuvveti artık, dünyanın orasında burasında üç renkli bayrağın dalgalanması değil. Bunu, anakronik buluyor. Kuvvetli Fransa, Caravelle'lerl yapıp Amerikan uçak şirketlerine satan Fransadır. Kuvvetli Fransa, frangını dolardan daha sağlam hale getirmiş olan Fransadır. Kuvvetli Fransa, yabancılara pahalı, fransızlara normal gelen Fransadır. General, böyle bir Fransaya dayanarak dünya politikasında ve Atlantik Camiası içinde daha önemli rol istiyor. Ama, bunlar arzusunun gerçekleşmesine yetecek faktörler midir?

Her şey gösteriyor ki Avrupanın birleştirilmesi ve Atlantik Camiasının savunması meselelerinde General, planlarında realiteye hayalden daha az yer veriyor. Bu politikanın tatbikçisi olarak Couve de Murvllle'in şimdiye kadar karşılaştığı güçlükler, bunun delilidir. Fransanın idaresiyle dünya politikası arasında bir fark var. General Fransada sıkışınca referanduma başvuruyor ve fransızlar nezdinde, hele Paris dışındaki Fransanın fransızları nezdinde itibarı -biraz da kusurlu hususiyetlerinin sayesinde- şu anda tam olduğundan politikacıları altetmeye muvaffak oluyor. Ama dünya politikasında böyle bir silahı yoktur.

Sonra, referandumlara da pek uzun süre güvenilemeyeceğini Generalin kendisi 1946'nın başlarında bizzat görüp anlamıştır.

Ç A L I Ş M A

Kongreler

Hak yerde kalmaz

Geride bıraktığımız haftama basında pazartesi günü, İsçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğünün, Çalışma Bakanlığı ile müştereken kullandığı gösterişli binasında hummalı bir faaliyet başladı. Saatlerin 9,a yaklaştığı sırada binanın üst katındaki geniş konferans salonuna, hallerinden bir hayli telaşlı oldukları anlaşılan bir kalabalığın dolmağa başladığı görülüyordu. Bir çokları, daha salona girmeden, koridorlarda ve kapı aralıklarında fiskoslu münakaşalar yapıyorlar ve bazı meselelerde birbirlerini iknaa çalışıyorlardı. Vakit ilerledikçe, salon da yavaş yavaş dolmağa başladı.

O gün, İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürlüğünün üst katındaki geniş Konferans salonunda başlayan toplantı, İşçi Sigortaları Kurumunun 17. Büyük Kongresiydi. Kongreye, muhtelif işyerlerinden 84 işçi, 84 işveren temsilcisi ve Bakanlık temsilcileri ile misafir delegeler katılmıştı. Kongrenin devam edeceği üç gün 1-çinde İşçi Sigortaları Kurumunun durumu ile, çeşitli işyerlerini temsilen gelmiş bulunan delegelerin- Kurum hakkındaki şikayet ve dilekleri görüşülecek, bir rapor halinde Hükümete sunulacatı.

Saatlerin 10'u gösterdiği sırada, kısa boylu, tıknaz, gözlüklü ve son derece sevimli bir adam, oturmakta olduğu sandalyeden kalktı, küçük adımlarla kürsüye çıktı. Adamın adı Cahit Talastı ve Kongrenin Başkanı mevkiindeydi. İlk sözleri:

"— Çalışma Bakanı Sayın Bülent Eceviti, kongreyi açması için kürsüye davet ediyorum!" oldu.

Ecevit, alkışlar arasında kürsüye gıktı. Flaşlar patlarken konuşmasına başladı:

"— Sayın Genel Kurul Üyeleri ve değerli misafirler. İşçi Sigortaları Kurumunun 17. Genel Kurul toplantısını açıyorum."

Ecevit, daha sonra sık sık alkışlarla kesilen konuşmasında, İşçi Sigortaları Kurumunun yeni hamlelerin eşiğinde olduğunu, Anayasanın bütün vatandaşlara tanıdığı sosyal güvenlik hakkını gerçekleştirmek için hizmetlerini arttıracağını söyledi ve sözlelini:

"— Genel Kurulun tenkit ve tavsiyeleri ile bu değişiklikler için en müsbet yolu göstereceğine inanıyorum" diyerek bitirdi. Salonda yeni bir alkış tufanı daha koptu.

İçinde bulunduğumuz yılın başlarında yapılan Çalışma Meclisi toplantısından bu yana, İçlerini dökebilmek fırsatını elde edememiş olan İşçi temsilcileri dertlerini dinletebilmek zamanının geldiğini, Çalışma Bakanının bu konuşması ile bir kere daha anlamış oldular. Ne var ki, daha önceden tam bir fikir birliğine yarılamadığı da ilk nazarda gözler önüne seriliyordu. Nitekim, konuşmaktan çok dinlemeyi tercih eden işveren temsilcilerinin karşısında münferit bazı ataklarla kendi haklarını elde edebilmek için çırpınıp durdular.

İstenmeyen Teşkilât

Kongrenin ilk günü, komisyonların teşkili ile geçen birkaç saat sonunda, Anıtkabri ziyaretle sona erdi. Asıl çabalar ertesi güne saklanmıştı.

Salı günü, ilk vaveyla, Basın temsilcisi Sedat Ağralı tarafından koparıldı. Ağralı, konuşmasına esas olarak işsizlik konusunu almıştı.. Türk İşçisinin İşçi Sigortaları Kurumundan hiç bir fayda elde edemediğini, geçimini sağlamak için de kendisini dışarı atmaktan başka çâresi olmadığını söyledi. Bir ara:

"— Almanyaya iş bulmak, çalışmak maişetini temin etmek için giden Türk işçisi, hükümetin imzaladığı akitle bir meteliğe satılmaktadır !" diyince salonda bir taraftan alkış, bir taraftan da mırıltılar yükseldi.

Hükümet temsilcisi olarak katılanlar, önce birbirlerine bakıştılar. Sonra ellerindeki bloknotlarına -birçokları eski yazıyla- kısa notlar düştüler.

Ağralının konuşması, sık sık alkışlarla kesiliyordu. İşçi Sigortaları Kurumunun idarecilerine yönelttiği bir cümlesi de, içinde bulundukları binanın sakinlerini bir hayli tedirgin etmeye yetti. Ağralı:

"— İşçi Sigortaları Kurumu, Hükümet iktidarlarının elinde sağmal ineklere dönmüştür!" diyince yer yer yükselen "bravo!" sesleri, Kurumun geniş salonunda akisler yaptı.

Ağralı, İşçi Sigortaları Kurumunun bu vaziyetine bir son verilmesi temennisinde bulunduktan sonra alkışlar arasında yerine geçti.

Günün ikinci önemli konuşmasını Türkiye Petrol -İş Sendikası Başkanı Ziya Hepbir yaptı. Ziya Hepbir de kendisinden önce konuşan hatibin tenkitlerini bir başka yönden tamamladı. Uzun uzun alkışlanan konuşmasında, İşçi Sigortaları Kurumunun "a" dan "z" ye kadar reforma tabi tutulması gerektiğini söyledi.

Kongre, İşçilerin, sigortadan ve dolayısıyla işverenden şikayetleri ile başlayıp, şikayetleri ile sona erdi. Geride bıraktığımla haftanın ortasında çarşamba günü, çalışmalar sona ererken, bir tkım gerçekler de gözönüne serilmiş bulunuyordu.

Bülent Ecevit
İkinci depar

Kongrenin ilk toplandığı gün teşkil edilen, "Mevzuat", "Teşkilât", "Ziraat" ve "Dilek ve Temenniler" Komisyonları Kongre süresince yapılan tenkitleri de nazarı dikkate alarak, işçileri memnun edecek ve Sigorta bünyesinde değişiklikleri gerektirecek pek çok hususu hazırladıkları raporlara dercettiler.

Sigortaya yapılan hücumlar ve sonucunda elde edilmesi istenen hususlar, "Mevzuat" ve "Teşkilât" Komisyonları raporlarında en iyi şekilde belirtildi.

İşçi Sigortaları Kurumu Kanununda, kısa zamanda yapılacak bir değişikliğin ve Teşkilâtın, çok geniş işçi kitlesini bünyesinde barındıran bir kuruma uygun şekilde ıslahının, işçilerin de işverenlerin de müşterek istekleri olduğu anlaşıldı. Bir taraftan elde olmayan imkânsızlıklar yüzünden işçiler mağdur duruma sokulurken bir taraftan da elde bulunan imkanlar, -mahdut ta olsa- değerlendirilmek ten uzaktır. İşveren ve İşçi temsilcilerinin müştereken üzerinde durdukları bir nokta, İşçi Sigortalarının işçilerden kesilen sigorta primleri ile elde ettiği büyük geliri İşçilerin isteğine ve menfaatına uygun şekilde kullanmayıp, pek çok zaman gereksiz şekilde harcamış olması ve bunun da Sigortadan beklenen tam bir tezat teşkil etmesidir. İşçi Sigortaları, bir taraftan işçiler için son derece ağır şartlar altında çok küçük ve kullanışsız meskenler inşa ederken, diğer taraftan, kuruluşu ile biç ilgisi bulun-

madığını halde oteller ve lüks binalar yaptırmaktadır. İşçi evleri konusunda Sigortanın dikkatini çeken konuşmasında İzmir Bölgesi Türk - İş temsilcisi Burhanettin Asutayın :

"— İşçi Sigortaları bir taraftan İzmir Bölgesindekiler gibi iki oda birer hollü ev yaptırır. Bu evlere de tabut bile sığmaz" demesi, Sigorta temsilcilerini sinirlendirirken, işçileri memnun ediyordu.

İşçilerin Sigortadan, daha doğrusu Çalışma Bakanından istedikleri önemli bir husus ta en yakın zamanda bir İşçi Sigortaları Bankasının kurulması oldu. İşçi Sigortalarına ait bir Bankanın kurulması halinde işçi ödeneklerinden kesilen primler daha iyi şekilde değerlendirilecek ve sigortanın yardım gücü arttırılacaktır. Bu yolla, en çok şikâyet konusu olan iş kazaları da işçiyi tehdit eden bir afet halinden kurtarılacaktır. Nitekim son yıllar içinde iş kazaları bir hayli artmıştır. Sâdece geçen yıl içinde 600 bin işçiden 78 bini iş kazası geçirmiştir. Sigortanın da halihazırda içinde bulunduğu imkânlarla bu konuda hiçbir işe yaramadığı bir gerçektir.

Kongrenin son günü konuşan işçi temsilcisi Sabri Tığlı, sosyal reformun işçiyi refaha kavuştaracak tek yol olduğunu söylerken, Sigorta bünyesinde istenen değişikliğin yapılmaması halinde muztar duruma düşen binlerce işçinin ilerde karşılarına bu şekilde çıkmıyacağını hatırlattı. Bilhassa, işçinin tam güvenini elde etmiş bulunan Çalışma Bakanı Ecevitin işçi haklarının korunması hususunda uyanık olmasını istedi.

Kongre, çarşamba günü sona ererken, pek çok delege, sâdece kurdunu dökmüş olmanın rahatlığı içinde geldiği yere dönerken, pek çoğu da "Ümit şu dağın ardında" demekten kendini alamıyordu.

KİTAPLAR

Aşka Çağrı

(Rabindranatlı Tagore'nin şiirleri, türkçeye çeviren Tarık Dursun K., Ümit Yayınları, Çeltüt Matbaacılık İstanbul 1962, 63 sayfa 3 lira):

Tagore, Hind edebiyatının en büyük şairidir. Ünü Hindistandan çok, dünyaya yayılmıştır.. Bizde bile pek çok Tagore çevirisi vardır. Hembunların tarihleri de oldukça eskidir. Bir ölçüde Hayyamı, bir ölçüde Mevlânayı andıran Tagore, dünyanın en yaygın dili ingilizceyle yazdığı için de, tanınma ölçüsü çok geniş olmuştur. Aşk üzerine; yaşama üzerine gerçekten güzel şiirler yazmış olan Tagore'nin şiirlerinden bir demeti dilimize' çeviren Tarık Dursun K., şair olmadığı halde, özlü ve köklü bir sanatçı: olduğu için şiirleri gerçekten asıllarına yakışır bir başarıyla türkçeye kazandırmıştır. İşte Tagore'den dilimize çevrilen boylu şiirlerin yanında yer alan üçlüklerden dörtlüklerden bir iki örnek: "Gayrı bu yolu sevmiyorum - Kalabalıkken bile . Ipıssız geliyor." "Şana evime gel demiyorum - Benim uçsuz bucaksız yalnızlığıma gel" "Biz • nasıldık da yabancıydık düşlerimizde - Uyandık - Tanış olduk." "Testimden suları döküyorum - Bir içimliği bana yeter - Yol boyu."

Bunlar, rastgele seçilmiş . şiirlerdir. Boylu şiirlerin çevirisi ve aslı daha da güzeldir. Sanat sanat, içindir anlayışının büyük şairlerinden biri olan Tagore'nin "Aşka Çağrı" adlı kitabı, şiir meraklılarının zevkle okuyacakları bir kitaptır. Kitabın başında, Tagore hakkında Hindi. tan Cumhurbaşkanı Yardımcısının da bir tanıtma yazısı yer almaktadır.

Anayasa Sözlüğü

(Hazırlayan: Ömer Asım Aksoy, Türk Dil Kurumu, Yayınları 187, İkinci baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1962, 101 sayfa, 250 kuruş).

9 Temmuz 1961 günü Halkoyuna sunulan ve halk oyunca da kabul edilen İkinci Cumhuriyetin Anayasası, dil bakımından oldukça ileri bir anayasadır. Dilenir ki, bu Anayasa da ilerde, 1924 Anayasasının akıbetine, uğrayıp, politik bir takım oyunlar sonunda işbaşına gelen ve çoğunluğu sağlayan bir gerici iktidar tarafından kuşa çevrilmesin.

Türk Dil Kurumunun Çilekeş 11yelerinden biri, Ömer Asım Aksoy, yeni Anayasanızın dilimize getirdiği yeni anlamları, hazırladığı bir sözlükte, Osmanlıca karşılıkları ile birlikte ortaya koymuştur. Büyük bir titizlikle hazırlanan bu sözlüğe şöyle bir göz atmak dahi, dil bakımından kuşa çevrilmiş olan 1924 Anayasası ile yeni Anayasamız arasındaki ayrıntıları bütün açıklığı ile ortaya koyacaktır. Dil mürtecilerine de ders olur diye, bu sözlükte osmanlıca v# türkçe karşılıkları gösterilen birkaç örneği sıralamakta fayda vardır. Yeni Anayasamızda, "sarahaten" yerine "açıkça", "aleni" yerine "açık", "namzet" yerine "aday", "saha" yerine "alan',', "muahede" yerine "andlaşma", taharri etmek" yerine "aramak", "tenkis etmek" yerine "azaltmak", "tezyid etmek" yerine "artırmak" "müstakil" yerine "bağımsız", "rüyet etmek" yerine "bakmak", "vekil" yerine "bakan", "müride!" yerine."davacı", "zürra" yerine "çiftçi", "nizamname-i dahili" yerine "içtüzük", "vilâyet" yerine "il", "tediye etmek" yerine, "ödemek", "celse" yerine "oturum", "vüsul" yerine "ulaşma", "mutabakat" yerine "uygunluk", "hukuki hükmi" yerine "tüzel", "nizamname" yerine "tüzük", "adem-i itimat" yerine "güvensizlik", "dahiliye" yerine "içişleri", . "dâva ikame etmek" yerine "dâva açmak", "kesb-i kanuniyet etmek" yerine "kanunlaşmak", "kifayet" yerine "yeterlik", "vabeste" yerine "bağlı", "tezahürat" yerine "gösteri", "vazetmek" yerine de "koymak" kelimeleri kullanılmıştır.

Günümüz Türkiyesinde bu kelimeleri yadırgayacak, kullanmayacak insan var mı, diye düşünmek mümkündür. Ama rahatça söylenebilir, rahatça isbat edilebilir ki, Anayasamızdaki bu köklü değişiklik, Türkiye Büyük Millet Meclisinde dikkate bile alınmamaktadır.' Meclislerimizde hâlâ, Başkanlık Kürsüsünden başkanlar, konuşma kürsüsünden de hatipler rahatça osmanlıcanın en ağdalı terkiplerini bülbül gibi şakımakta, Meclis Tutanaklarında hâlâ, "zabıt ceridesi", "celse", "takrir", "tenki etmek" gibi kelimeler rahatça kullanılmaktadır. Bunları önlemenin çâresi yok mudur? Elbette ki vardır. Biraz izan, biraz akıl, Anayasaya ve milli iradeye azıcık saygı, bunu önler. Önler ama, sayın milletvekillerimiz, sayın bakanlarımız ve sayın Meclis yetkilileri bunu akıllarının köşesinden bile geçirmemektedirler. İşte bunun için olacak, Türk Dil Kurumu ve Ömer Asım Aksoy, bir kolaylık olsun diye Anayasa Sözlüğünü, hazırlamışlardır. Ne var ki, "kim okur, kim dinler varak-ı mihr-ü vefayı?".

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Cezayir

Ben Bella Meselesi

Bu satırların okunduğu sırada, Evian anlaşmaları gereğince Cezayire bağımsızlık verilmesini sağlıyan referandumun sonuçları, gayrıresmi bir şekilde de olsa, belli olmuş bulunacaktır. Esasen, 1 Temmuzda yapılan bu referandumun sonucu hakkında aklıbaşında hiç kimsenin bir şüphesi mevcut değildir ve Cezayir sekiz yıllık bir bağımsızlık mücadelesinden, kelimenin tam mânasiyle, alnının akıyla çıkmış olacaktır. Bunda şüphesiz, bağımsızlık adına bu savaşı yürüten binlerce adsız milliyetçi mücahidin yanı sıra, Milli Kurtuluş Cephesi Hükümetinin büyük şeref payı mevcuttur. Fakat, Cezayir bağımsızlığa kavuştuktan sonra ne olacaktır? Cezayirin haklı zaferinden sevinçlerini belli edenler, bu alanda endişelerini ifadeden kendilerini alamamaktadırlar. Zira bağımsızlığa kavuştuktan sonra ortaya çıkacak iktisadî ve sosyal problemlerden başka, siyasî alanda bazı çatışmaların da meydana gelmesi, ziyadesiyle muhtemel görülmektedir.

Siyasi meselelerin başında, Cezayir Geçici Hükümeti içinde farklı görüşlü kimselerin bulunması gelmektedir. Aşırı bir Arap milliyetçisi olarak tanınan Başbakan Yardımcısı Ben Bella, bağımsız Cezayirin "Tehlikeli Adam"ı olma yolundadır. Evian anlaşmalarını müteakip tahliye edilişinden sonra Arap ülkelerine yaptığı spektaküler gezi sırasında, "Filistin için 100 bin Cezayirli askeri göndermeye hazır" bulunduğunu açıklamış olan Ben Bollanın Millî Kurtuluş Cephesi içinde itibarının büyük olduğu su götürmez bir gerçektir. Bağımsız Cezayirin yakın geleceğinde mutedil ve İhtiyatlı Ben Yusuf Ben Hedda ile aşırı ve ateşli Ben Bella arasında kendini belli edecek olan kaçınılmaz çekişme, daha şimdiden belirtilerini ortaya koymaktadır. Nitekim, Tunustaki Geçici Cezayir Hükümeti üyelerinin en yaşlısı sayılan Devlet Bakam Muhammed Hıdır, bu "görüş ayrılıkları" nı ileri sürerek istifasını vermiştir. Cezayir Geçici Hükümeti içindeki fikir ihtilâfları Cezayirin gelecekteki siyasî ve sosyal karakterini tâyin edecektir.

Bugün için mühim olan, Cezayirdeki Avrupalılarla Müslümanların nasıl birlikte yaşayacaklarıdır. Faşist Gizli Ordu, Orandaki son mukavemet hareketinin de kırılması ve Paul Gardy'nin İspanyaya kaçması ile görünüşe göre. sahneden çekilmiştir. Bununla birlikte, Gizli Ordu Teşkilâtının Cezayirdeki Avrupalılardan teşekkül eden ırkçı karakterde bir siyasî parti kurma hayalleri devam etmektedir. Bu husus, Abdurrahman Farisin başkanlığındaki Cezayir Geçici İcra Komitesinde Milliyetçileri temsil eden Dr. Şevki Mustafai ile Jean Jacques Susini arasında yapılan gizli görüşmelerde pazarlık konusu edilmiş, ancak buna Tunustaki Milli Kurtuluş Cephesi temsilcilerinin cevabı sert ve kesin olmuştur. Nitekim geçenlerde Cezayir Geçici Hükümetinin organı Cezayir Basın Servisi, yaptığı açıklamada, "Cezayirde Irkçı bir parti yaşayamaz. Irk ayrımı üzerine kurulmuş her parti, insafsızca süpürülüp temizlenecektir. Böyle bir parti Evian anlaşmalarına aykırı olduğu gibi, yeni Cezayir zihniyeti ile de bağdaştınlamaz" demiştir.

Muhakkak olan, bağımsızlıktan sonra Cezayirde, büyük savaşlardan sonraki gerginliğin devam edeceğidir.

Ben Bella ve arkadaştan

Korkulan grup

Brezilya

Barut fıçısı

Geçtiğimiz haftanın başında, salı günü Brezilya Başbakanı Tancredo Neves, Cumhurbaşkanı Joao Goulart'a istifasını vermiştir. Goulart, Taneredo'nun yerine Dışişleri Bakam San. tiago Dantas'a Başbakanlık görevini tevdi etmiştir. Bitirdiğimiz hafta perşembe günü toplanan Brezilya Parlâmentosu, solcu İşçi Partisine mensup olan Dantas'ı Başbakan olarak tasvip etmemiştir. Büyük toprak sahiplerinin çoğunluğu teşkil ettiği Parlâmentonun verdiği bu kararın, Brezilyada büyük kargaşalıklara sebep olması muhtemeldir. Zira Dantas'ın güven oya için Parlâmentoya başvurmasından önce sendikalar ve öğrenci teşekkülle-

ri, başkent Brasilia üzerine yürümek tehdidinde bulunmuşlardır. Bunun üzerine hükümet, başkentte geniş çapta emniyet tedbirleri almış ve 200'e yakın paraşütçü, mahalli polis birliklerini takviye için Brasilia'ya gönderilmişlerdir. Bir bakıma, aşırı sol eğilimli Dantas'ın büyük toprak sahipleri karşısındaki yenilgisi olağan karşılanmıştır. Ancak, İşçi Partisini destekliyen sendikaların ve öğrenci

teşekküllerinin, bu karara karşı göstermeleri muhtemel reaksiyonlarının, Brezilyayı sonu belli olmayan bir kâbusa sürükleyebileceği, müşahitleri endişeye sevketmektedir. Aslında ufukta görünen de budur.

Brezilyada âdi tipten bir kabine buhranının suyun yüzüne çıkardığı daha başka gerçekler de vardır. Büyük toprak sahiplerinin istismarcı bencilliğinde gelişme vasatı bulan muhafazakâr bir sağcılık, Brezilyada büyük halk kitlelerini isteristemez reaksiyoner olmaya sevketmiş ve Küba İhtilâlinden sonra, Lâtin Amerika ülkeleri halkları için âdeta bir "efsane kahramanı" haline gelen Fidel Castro, Brezilyada da kendisine binlerce taraftar bulmakta güçlük çekmemiştir. Sağcılarla solcular arasındaki ilk mütecaviz çatışma, Kübaya karşı ziyadesiyle allerjik Amerikaya rağmen, Punta Del Esta Konferansında, Brezilya hükümetinin tutumu yüzünden çıkmıştır. Punta Del Esta Konferansı sırasında, Kübanın Amerika Devletlerinden ihracı aleyhine oy kullanan Brezilya hükümeti, Castro'dan yılan görmüş gibi Urken muhafazakâr toprak sahiplerini sinsice teşkilâtlanmaya sevketmiştir. Punta Del Esle Konferansı öncesinden itibaren Goulart Hükümetini tazyik altında bulunduran sağcılar, hükümetin Kübanm ihracı aleyhine oy kullanması karşısında beklenilmeyen bir tedhiş hareketine girişmişlerdir. Müstehcen sayılabilecek komünist aleyhdarı sloganlar, Rio de Janeiro sokaklarının duvarlarını kaplamaya başlamıştır. Yine Rio de Janeiro'da sağcılar, solcu milliyetçi öğrencileri, makinalı tüfek ateşine tutmuşlar, kahve ihraç limanı olan Sao Paolo'da da bir komünist gazete idarehanesini dinamitlemişlerdir. Recife ve öteki fakir ve huzursuz Kuzey - Doğu şehirlerinde yapılan Castro taraftarı mitingler, sağcılar tarafından gaz bombaları ile dağıtılmıştır.

Muhafazakâr sağcıların, mutedil bir devrimci olan sabık Cumhurbaşkanı Janio Quadros'un istifasıyla kazandıkları zaferden sonra, Quadros'un yerini alan Goulart'a da diş geçirebilecekleri hayali kısmen gerçekleşmişse de, Punta Del Este Konferansındaki cesur tutumu Goulart'a, mutedil sosyalist entellektüeller nezdinde çok şey kazandırmıştır. Ancak, Quadros'un deyimi ile "gerici" ler, bu gün mağrur bencilliklerinden vazgeçmiş değillerdir. Büyük toprak sahiplerinin muhafazakâr öfkesi karşısında ateşli ve devrimci solcuların şiddetli reaksiyonu devam etmektedir. Enflâsyon, satın alma gücü üzerinde büyük sarsıntılar meydana getirmiştir. Geçen yıl serbest borsada 200 krüzieros 1 dolar ederken, bugün 360 krüzieros bir dolar etmektedir. Geçen yıl 6 krüzieros olan bir ekmek, bugün 22 krilzierostur. Prinç 22 den 90 krüzierosa çıkmıştır. Gıda ve lüzumlu malların genel fiyatında geçen yıla nisbetle kaydedilen % 43 artış, asgari ücretlerin yükseltilmesi için girişilmiş olan gayretleri sıfıra müncer kılmaktadır.

Kıyameti bekleyen ürkmüş dev

Vergi reformu ise, şimdiki durumda bir "büyük hayâl" dir. Zenginler vergi ödememekte ve bunu onlara zorla yaptıracak bir kanun da Parlâmentodan çıkarılamamaktadır. Toprak reformu da sihirli bir ibare olmaktan öteye gidememektedir. 70 milyon Brezilyalının en az 45 milyonu doğrudan doğruya veya dolayısiyle ziraatle geçinmektedir. Fakat işlenmeye müsait arazinin % 75'i, nüfusun % 8'ine aittir. Yani, nüfusun geri kalan % 92'si, işlenecek arazinin % 25'i ile yetinmeye mecbur durumdadır. Büyük toprak sahibi % 8'ler, toprak reformuna muhaliftirler. Komünistler de fısıltı yoluyla toprak reformunu baltalamaktadırlar. Zira refomların gerçekleşmesi, Marx'ın sönmesine sebep olacaktır. Topraksız köylülerin ise artık sabırları tükenmiştir. Geçen ay içinde aç köylülerin, Rio de Janeiro'ya yaptıkları trajik yürüyüş, durumun vehametini gözler önüne sermektedir. Brezilyanın gitgide daha da kötüleşmeye doğru giden ekonomik durumunun düzeltilmesi yolunda "Alliance For Progresa - Kalkınma İçin İttifak" andlaşması cümlesinden olarak Amerika Birleşik Devletleri tarafından yapılan 144 milyon dolarlık yardım dahi pek büyük bir fayda sağlanamamıştır.

Bugün için muhakkak olan, bu sonbahar yapılacak seçimlerde Brezilya üzerine çöken kâbusun bütün bütüne içinden çıkılmaz bir hâl alacağıdır. Amerikalı röportajcı . William Ryan'ın kelimeleri ile, "Brezilya bu haliyle, düşe kalka kıyamet gününü bekliyen ürkmüş bir deve benzemektedir.

C E M İ Y E T

Adam kalın kaşlarını çatarak:

"— Benim, ihtilalden haberim olsaydı, zor olurdu bu ihtilâl biraz" dedi.

Karşısındaki merakla sordu:

"— Sahi mi? Peki nasıl aldınız İhtilal haberini?"

Kalın kaşlı adam gene kaslarını çattı:

"— Nasıl mi? 87 Mayıs sabahı. Geldiler pijamayla iken evimden alıp götürdüler..."

Kalın kaşlı adamın adı Yusuf Demirdağdı 27 Mayıs sabahı Arkara Zırhlı Birlikler Kumandan bulunuyordu.

•

Hikaye bu sıralarda A. P. siyasi kulisinde birinci derecede tesir icra ettiği söylenen bir hikayedir. A. P. li mutedil grupa dahil genç bir milletvekilinin başından geçmiştir.

Hikayenin kahramanı A. P. Zonguldak milletvekili Sadık Tekin Müftuoğlu, Türkiye — İsrail Milli maçı sırasında İstanbula gitmişti. Beyoğlu caddesinde o sırada A. P. Genel İdare Kurulu üyesi bulunan bir zatla karşılaştı. Bu zat- Müftüoğlu ismini vermemekte ısrar etmektedir - genç milletvekiline yanaştı ve:

"— Merhaba İsmet Bey.. Nasılsınız, Geçen gün -İsmet bey dediği o sıralarda A. P. Genel İdare Kurulu üyesi İsmet Sezgindir- Genel Kurulda yaptığınız konuşmaya doğrusu bayıldım. Zevkle dinledim" dedi.

Müftuoğlu evvelâ anlamadı. Sonra meseleyi kavradı ve bozmadı. Genel İdare Kurulu üyesiyle vedalaşarak ayrıldı.

Hikâye burada bitmedi. Birkaç gün sonra aynı Genel İdare Kurulu üyesi, Meclis koridorlarında Müftüoğluyu bazı A.P. li milletvekilleri arasında gördü. Koluna yapışarak:

"— İsmet bey bu işler nereye gidiyor.. Nasıl halledilecek bunlar?" dedi. Bu defa şaşıran diğer A. *P.* liler oldu. Müftuoğlu bozmadı ve Genel İdare Kurulu arkadaşına ciddiyetle izahat verdi!

Verdi ama arkasını döner dönmez İsmet Sezginle karşılaşınca durumun kötüye gittiğini sanarak Genel İdare Kurulu üyesi arkadaşına korkuyla baktı. Müftüoğlunun yanındaki Genel İdare Kurulu üyesi İsmet Sezgini gülerek selamladı ve yoluna devam etti,

Bir iki dakika sonra, Müftüoğhı ve Sezgini kahkahayla gülerken görenler, neden böyle güldüklerini anlamadılar.

Dedikodu yazarı bir hanımcağızın -Moliere'in M. Jourdain'inin "nesir yaptığı"nı keşfetmesi gibi, bizimki de İhtilâlden itibaren "fikrî yazı" yazdığım yüzünde güller açarak keşfedivermiştir! bir fıkrasına koyduğu başlık bütün başkenti pek güldürdü: "Yeni Hükümet bana ne verecek?"

Bir zamanlar hamına gazetesinle dedikodu sütunu yazdırmış olan Malik Yolaç, izah etti:

"— Şaşılacak bir şey yok, cavın.. Yazdıklarına baksanıza: ahbaplarıyla birlikte kendisini ağırlayan lokantaların, otellerin methiyesi, kendisine ucuz kundura yapan kunduracıların methiyesi, piyesini oynattıran tiyatro idarecilerinin methiyesi, piyesini oynayan artistlerin methiyesi! Sütun değil, reklâm programı mübarek.. Anlaşılan, Hükümeti methedecek ama, yaş tahtaya basmak istemiyor."

Allah, Allah! Bir tahminin bu kadar çabuk çıkması da görülmüş şey değildir. Daha geçen hafta, 25 Haziran günü bu sütunlarda şu yazı çıktı:

Bir adama bugünlerde bir şeyler olmazsa, bir daha olmaz. Bahis konusu olan zat, Safa Kılıçlıoğlu. Kimin önünde diz çökse, elin tersiyle reddediliveriyor. İhtilâlden sonra Komitecilere yanaşmak istedi. "Haydi, ordan!. Başka kapıya.." cevabını" aldı Daha sonra askerlere kur yaptı Kimse metelik vermedi. Geçenlerde. İsmet Paşanın nezdinde bir daim. dansını denedi, "Tek çare, onun işbaşına geçmesidir. Meclis, ona yetki vermelidir. Rejim böyle kurtulur..." diye şatafatlı teklifler yaptı, başyazılar döktürdü. Değil, 0003 numaralı arabanın kapısının açılması, yazdıklarının bir ufak alâka çektiğini dahi görmedi. Şimdi, Komitecilerden ve askerlerden sonra, aynı İsmet Paşanın da aleyhine veryansın ediyor

Zavallıcık, nasıl aramasın İdeal Arkadaşım ?

...ve adama, Uç gün sonra bir şeylerin olduğu 29 Haziran tarihli Yeni Sabahtan anlaşılmasın mı?

O günkü gazetenin dedikodu sütunlarında şöyle bir yazı :

Bunları bana dün, yeni kabine hakkında ne düşündüğünü sorduğum biri söyledi. "Aynen yazabilir, hattâ ismini de verebilirsin" *dedi, ama ben şimdilik buna lüzum görmedim. Birinin kanaati olarak okuyun bakalım:*

"Birinci karma hükümetin C. H. P kanadında damat yakınları ekseriyetteydi. Ayni hâli ikinci karmada da müşahede mümkündür. Kılavuzu karga olanların sonunu keşfetmek için kâhin olmaya hiç de lüzum yoktur.

"Kont Ciano kayınpederi Mussolini'ye ne kadar uğur getirdiyse, bizim damat Kof Toker'in de kayınpederi nâmına 27 Mayıs'tan evvel ve sonra olduğu gibi şimdiden sonra da çevireceği dolaplarla, değil yalnız kayınpederinin, memleketin başına da meş'um felaketler getirebilir. Damatların memleketlerin felâket âmili oldukları nâdir haller delildir,

"Allah bu milleti bütün Türklerin menfuru olan bu damadın şerrinden korusun!"

Ama, dedikoducu da, doğrusu patronuna iyi oyun etmiş. Hop oturup hop kalkanın Kılıçzadenin ta kendisi olduğunu daha açık imâ edemezdi.. Bir defa, yazının başlığı "Dikte". Patron dikte etmiş, oncağız yazmış. Daha iyisi, ya söylenen lafın türkçesi? İlkokul öğrencisi öyle türkçe yazsa, sınıfta döne döne başı döner.

Canım, adamın elifi görse mertek sandığını herkes biliyor. Biliyor ama, insanlık, şöyle bir küçük rötuş yapmayı da mı gerektirmez?

Buna, "Kör kör, parmağım gözüne" derler.

Malik Yolaç
Eski tanış

Tecrübeye hergün

ihtiyaç var Sıhhatinizi, çocuklarınızın tahsilini, paranızın muhafazasını, kanuni işlerinizi emanet ettiğiniz kimselerin daima tecrübeli olmasını istersiniz. Önemli bir tercih yapmama gerektiği zaman tecrübeye bakarsınız. Çünkü tecrübe aradığınız zaman, iyi ve isabetli bir tercihin sağladığı kusuru da birlikte arıyorsunuz demektir.

İşte bundan dolayı pek çok kimsenin denizaşırı uçarken Pan American'a güvenmelerine şaşmamak lanındır. Zira Pan American, *"Dünyanın En Tecrübeli Havayolları"* olduğunu seneler boyunca ispat etmiştir.

Birdahaki seyahatinizde Tecrübenin kattığı pahabiçilmez Avantajdan istifade ediniz

Pan American'ı tercih ettiğiniz andan itibaren bu tecrübenin nimetlerini paylaşmış olacaksınız. Bütün yol boyunca kendinizi emniyet ve huzur içinde hissedeceksiniz.

Pan American'ın yaptığı her şey tecrübeye istinat etmektedir. Bunu, Pan An mensuplarının telefonda ve bilet satış yerlerindeki maharetlerinden ve nazik muamelelerinden anlıyabilirsiniz. Bunu, son derece titiz Amerikan uçuş standartlarına göre yetiştirilmiş Pan Am pilotlarının ve mürettebatının yüzlerinde okuyabilirsiniz. Uçağın mükemmeliyeti, uçak personelinin nezaketi, içtiğiniz nadir şaraplar, *Paris'in meşhur Maxım's Lokantası* tarafından hazırlanan nefis yemekler, hepsi. bu emsalsiz tecrübenin neticeleridir.

Bugün Pan American, dünyanın en büyük denizaşırı Jet filosuna sahiptir. Başka hiçbir Havayolu Şirketi, onun dünya çapındaki uçak serviliyle rekabet edemez... ve başka hiçbir Havayolu, 11 Amerikan şehrine direkt servis yapmamaktadır.

Önümüzdeki aylarda binlerce yolcu, Amerikaya ve dünyanın muhtelif yerlerine, gitmek üzere Pan American Jet uçaklarına bineceklerdir. Bilet paralarına, Pan american'ın eşsiz tecrübesi ve bu tecrübenin sağladığı huzur dahildir.

PAN AM

Dünyanın En Tecrübeli Havayolları .

AKİS — 370

S A N A T

Haberler

Nasreddin Hoca

Evvelki hafta Akşehirde yapılan "Nasreddin Hoca Festivali", yalnız "iyiniyet"in tek başına işe yaramadığını göstermesi bakımından ilgi çekici oldu.

Nasreddin Hocayı anmak, Hoca adına senlik düzenlemek elbette yeafinde, yararlı, gerekli bir harekettir. Ne var ki, bu yerinde, yararlı, gerekli işin üstesinden gelebilmek de, Hoca adına şenlik düzenlemeyi düşünmekten daha önemlidir. Nasreddin Hoca falan yerde doğmuş, Akşehirde yaşadıktan sonra orada ölmüş herhangi bir kişi değildir. Hattâ, bilinen manada bir büyük adam, bir yüce adam da değildir. Nasreddin Hoca, kişioğlu olmaktan çıkmış, bütün bir ulusun birleşik zekâsı, yergi gücü olmuştur. Bu nokta üzerinde önemle durulması gerekir.

Akşehirdeki Nasreddin Hoca Derneği, şenliği bu açıdan ele almamıştır. Ele almadığı için de, gerçek anlamda bir "şenlik" değil, işte o biçim bir "festival"olmuştur. Nasreddin Hoca gibi fantezisi alabildiğine geniş bir konuda, ilk ağızda akla gelebilecek' ne varsa, onların bile hiç biri yapılmamıştır. Bunda, Dernek yöneticilerinin adı "büyük"e, "ünlü" ye çıkmış, ama artık hiç bir konuda, hiç bir şekilde ciddi tek söz söyliyemiyecek olan bir takım "eski"lere gerektiğinden çok önem vermelerinin, onların "keramet" sahibi olduklarını sanmalarının da büyük payı vardır,

Şenliğin hikayesi

Nasreddin Hoca Şenliğine, Akşehir dışından, tanınmış bir hayli kimse gelmişti. Ünlü Fuat Köprülü, bir o kadar ünlü Ulunay, İbrahim Hakkı Konyalı, Halil Lütfi Dördüncü, başta gelen şeref konuklan arasındaydılar! Aziz Nesin, hikayeci Meral Çelen, Kemal Tahir, Konya Müzeler Müdürü Mehmet Önder, Çağrı dergisi sahibi şair Feyzi Halıcı, Konya Gazeteciler Derneği Başkanı Adil Gücüyener, Cumhuriyet gazetesinden Mücahit Beşer, Akşamdan karikatürist Neharn Tüblek, Türk Dil Kurumu adına M. Sunullah Arısoy, Doç, Mübin Beken, Hayat dergisinden Ozan Sağdıç şenliğe gelenler arasındaydı.

Şenliğin ilk günü, Akşehirin genç kaymakamı Ali Hasan Özerin çabasıyla yaptırılan Atatürk heykeli de törenle açıldı. Törende Konya Valisi Rebii Karatekin, 2. Ordu Komutanı Korgeneral Refik Tulga ve Konyanın önde gelen kişileri de bulundular.

Nasreddin Hocayla İlgili tören Saray sinemasında yapıldı. Köprülü, Hocayı bırakıp, Wilson'a nasıl akıl öğrettiğini, eli cebinde anlattı, Ulunaylar, Dördüncüler de hazırlıksız geldiklerini söyleyip, Akşehirin yeşilinden, konukseverliğinden, her kişi' için rahatça söylenebilecek olan Hocanın ulu kişiliğinden söz ettiler. Üzerinde düşünülüp tartışılabilecek olan, ne söyliyeceğini önceden tasarlamış, hazırlamış sâdece iki kişi vardı: Aziz Nesinle Mehmet Önder... Onlar da olmasaydı, ne olurdu Tanrı bilir!..

Şenlik süresi içinde, festivalden çok ilgi çeken Cumhuriyetin muhatari Mücahit Beşer oldu. Özellikle Beşerin sakalı çok ilgi topladı. Şenliği, olmayanları da yazmak suretiyle en iyi değerlendiren de Beşerdi. Dernek, şenlik düzenlerken Hocanın göle maya çalmasını bile düşünememişti. İmdada Beşer yetişti de, 8-10 kişilik bir misafir grubu gölün kıyısına gidip, Hocanın gazetelerde, dergilerde yayınlansın diye resmini çektiler! Beşerin Akşehire gelirken yolda yaptığı, ' maya tutarsa gölden ne kadar yoğurt alınabileceğine dair hesaplarıyla, bu yoğurtla dış borçları ödeme esprisi de, gene Beşerin iyi yüreğiyle Akşehirlilere mal edildi.

Sinema salonunda yapılan törende, ağlayan, koşuşan çocuklar, findik, fıstık satanlar, bağıranlar, patlayan gazoz kapakları arasında yapılan konuşmalar, şenliği gerçekten "festival" çevirmişti. Akşehirli amatörlerin yüzdeyüz iyiniyetle, alabildiğine bir çabayla oynadıkları, Nasreddin Hocanın fıkralarından yapılmış oyun ise, sâdece onların yorgunluğuna sebep oldu. Ne Hocaya, ne şenliğe 4 şey katabildi. Akşehirin öğretmen okulu, lisesi, kız ve erkek sanat enstitüleri, ortaokulu, ilkokulları vardı. Yani bir eksiği üniverpitesiydi, ama şenlikte ne okullar, ne öğretmenler göründü.

Akşehirin geleneklerini gösteren, folklorunu düzenli olarak belirten ciddi bir gösteri de yapılmadı. O yüzden Silifkenin yürek kaldırıcı folklor ekibi her yerde olduğu gibi burada da geniş ve haklı bir ilgi topladı. Doç Mübin Bekenin Karamandan sonra Akşehirde de açtığı sergi, şenliğin değerli ama gereken ilgiyi toplamayan bir köşesiydi. Bunda, duyurunun yeterince yapılmamasının payı vardı Nasreddin Hoca Kitap Sergisi ise, adına "sergi" denmeyecek kadar zayıftı.

Nasreddin Hoca töreninde göle maya çalmıyor

Ya bir de tutarsa...

Akşehire gidenler üzerinde en olumlu etkiyi "Küçük Otel" yaptı. Akşehirdeki "Küçük Otel", kişiye küçük dilini yutturacak ölçüde temiz: düzenli, rahat, ferahtı. Kimse, orada böyle bir otelin bulunabileceğin düşünemezdi. Küçük Oteli kuran ve işleten de, Akşehirliler de göğüsleri ni gere gere bu otelle övünebilirler.

Akşehirdeki Nasreddin Hoca Şenligi, biraz tecrübesizliğin, biraz ha şöhretlere yaslanmanın kurbanı *ol*muştur. Yöneticiler, bu yıldan gereken dersi alırlarsa, gelecek yıl daha başarılı, daha az kusurlu bir şenlik düzenliyebilirler. Bilinmesi gereken en önemli nokta, Nasreddin Hocanı yalnız Akşehirin malı olmadığıdır.

M U S İ K İ

Opera

Bir tâyin

Geride bıraktığımız haftanın başında Devlet Tiyatrosu Genel Müdür Muavinliğine "opera işlerini tedvir etmesi" için besteci Nevit Kodallı tayin edildi. Böylelikle Devlet Tiyatrosu ile Devlet Operasının ayrılması konusunda önemli bir adım atılmış oldu. Yalnız, Devlet Operasının başına bir müzisyenin getirilmesi, iki müessesenin teşkilât olarak da ayrılmasını geciktirmemelidir. Bilindiği gibi, kağıt üzerinde bu çeşit bir operasyon Demokrat Parti devrinde de denenmiş, hattâ "Devlet Operası Genel Müdürlüğü"ne tâyinler bile yapılmış, fakat teşkilât kanunu Meclise bir türlü getirilemediği için bu ayrılık hukuki olarak gerçekleşememişti. Opera ile tiyatronun ayrılması, bu iki kurumun başına meslekten kişilerin geçmesi, prensip olarak Milli Eğitim Bakanlığınca da kabul edilmiştir. Bütün müzikseverler ve müzisyenler bu konuyu aylardan beri tartışıyorlar ve ayrılmayı ağız birliğiyle destekliyorlardı. Geride bıraktığımız haftanın başında Nevit Kodallının opera işlerini tedvire memur edilmesiyle bu ağız birliği, bu dayanışma derhal bozuldu ve Nevit Kodallının bu işin ehli olup olmadığı münakaşa edilmeye başlandı. Bazı çevrelerde, opera yönetebilmek için müzisyenliğin yetmiyeceği, işlerin başına lirik sahneden iyice anlıyan bir kişi getirilmediği takdirde operanın düzelmiyeceği ısrarla öne sürülmektedir. Hattâ opera ile tiyatronun ayrılmasına taraftar olmayan Cüneyt Gökçerin, operayı tedvire bilhassa zayıf birini memur ettiği bile söylenmektedir. Genel Müdür, böylelikle operayı müzisyenlerin de yönetemiyeceğini ispat etmiş olacaktır ve iki müessesenin ayrılmasını önleyecektir.

Nevit Kodallı
Bekle ve gör!

Madalyonun öbür yüzü

Doğrusu, geride bıraktığımız hafta içinde Devlet Operasının kulislerinde imal edilen söylentilere inanmaya pek imkân yoktur. Nevit Kodallı, son derece ağır bir yükün altına girmiştir ve şu sıralarda bütün meslekdaşlarının yardımına muhtaçtır. Cüneyt Gökçerin, intikal devrinde, beraber çalışacağı adamı yakından tanıdığı ve anlaşabildiği kişiler arasından seçmesini de tabii karşılamak gerekir. Herhalde Nevit Kodallıdan önümüzdekl aylar içinde kimse bir mucize beklemiyecektir. Zaten iyice batağa saplanmış olan Devlet Operasının ilâcını yine kendi bünyesi içinde aramak yanlış olur. Devlet Konservatuarının yeni kuvvetlerle besliyemediği bir opera, karanlıkların içinde erimeye mahkûmdur. Nevit Kodallının, imza yetkisi bile olmayan bir müdür muavinliği kadrosunda büyük plânlamalara girişmesine, operanın istikbalini tâyin edecek önemli adımlar atmasına imkân yoktur. Herhalde genç besteci daha ziyade disiplin işlerini hale yola koymağa çalışacak ve müessesenin bünyesini büyük operasyona hazırlayacaktır. Vakıa Devlet Operasının her zamandan çok şu günlerde "yerini dolduran" bir adama ihtiyacı vardır ama, bu adamın Nevit Kodallı olmadığını söyliyebilmek için de vakit çok erkendir.

Kabahat Yine mi Müsteşarda ?

Faruk GÜVENÇ

Geçen hafta elline Ankara Radyosunun haftalık programı geçti. Ciddi müzik saatlerine *göz* atınca, dört yıl geriye gittim, 1958 yılının Ekim ayına... O zamanın Basın - Yayın Müsteşarı, Detrich Fiecher - Dieıkau-un bir plâğı yayınlanırken telefonu açmış ve "ne anırtıyorsunuz bu herifi ?" diye Müdüre çıkışmıştı. Ertesi gün radyo müdürünün başkanlığında toplanan bir komisyon iki önemli karara varmıştı: programlarda klâsik batı müziğine ancak saat yirmiikiden sonra yer verilecekti ve bir seans, yarım saatten daha uzun olmayacaktı. O zaman müsteşara nekadar kızdığımı, adamcağızın aleyhine yazı üstüne yazı yayımladığımı hatırlıyorum da pişmanlık duyuyorum şimdi. Meğer suçlu değilmiş müsteşar, ya da asıl suçlu o değilmiş. Bugün aradan dört uzun yıl geçti, bir koca devrim geçti. Ne o müsteşar va r, ne radyo müdürüne, çıkışan.... Ama. radyo yine o radyo. Yaz programlarında eldeli müzik saatleri otuz dakikayı aşamıyor yine. Kırkbeşer dakikalık iki program var, uma onları da gözden - kulaktan uzağı, sabahın onuna atmışlar. Ancak ev Kadınlarına ve işsizlerin dinleyebileceği bir inat. Evci, bugün devlet Radosunda otuz dakikayı aşan eserlerin yayınlanmasına imkân kalmamıştır. Radyo vergilerini muntazaman ödeyen bir Türk vatandaşı, meselâ Bach'ın *"Füg* Sanatı"nı, Goldberg Varyasyonlarını Uaendel'in Su Müziği Süit ini. Beettaoven'in üçüncü ve dokuzuncu senfonilerini, Schubert'in yedinci senfonisini. Berlioz'un Haneld İtalyada adlı eseriyle Kâbus-lar Senfoni ini. Brahms'ın 2. piyana konçertosunu, Çaykoyskinin beşinci ve altıncı senfonilerini hiçbir zaman dinleyemeyecektir. Bruckner- ve Mahler ise Türk müziksever'leri için mevcut bile olmayacak. Sesi Ankaranın sınırlarını aşamıyan İl Radyonun hesaba katmıyorum elbet de.. Türkiyeyi sadece uzun dalga Ankara Radyosu beslemek zorundadır. Doğum tarihi Cumhuriyetin içine düşen bir radyo müdürlüğünün çoksesli müziğe programlarında daha geniş yer vermesi. Batılı Türkiyenin savunmasında baş çekmesi beklenirdi. Radyo sadece eğlendirici bir soytarı mı olacaktır, yoksa hem eğlendirecek, hem eğitecek midir? Ömrü boyunca Bruckner dinlemek ihtiyacını duymamış kişileri stratejik mevkilere getirdiğimiz müddetçe Devlet Radyosunun İlkel çehresi değişmiyecektir.

Türkiyede tencereler kapaklarını bulmakta güçlük çekmiyor. Bakalım yarı cahiller, nüfuz tüccarları, korkaklar ve dalkavuklar şu hamura daha ne şekliler verecek!

Viyana ve Tiyatro

Lûtfi AY

Viyana, Mayıs 1962

Son yıllarda hava yoluyla Viyanuya uğramış olanlar, bir hangardan farksız olan eski meydan binalı yerine şimdi, cam, aliminyum ve ışıktan yaratılmış bir sarayla karşılaşmışlardır. Modern mimarinin en yeni ve zarif örneklerinden biri olan bu meydan binası, İkinci Dünya Savasından sonra, büyük hamleler yapmış olan küçük Avusturya Cumhuriyetinin hızlı kalkınmasını izlememiş, Viyanada yıldan yıla çoğalan modern binaları, otelleri, hele Stadthalle ile Şehir Müzesini görmemiş olanları belki şaşırtabilir. Ama, 1918 — 38 yıllarında kerliferli innanların utanarak sadaka istedikleri Viyana sokaklarında şimdi işsiz adamdan değil, hususi otomobil ve turist akınından geçilmediğini bilenler için bunda şaşılacak bir şey yoktur.

Çalışan bütün Avrupa şehirleri gibi Viyana da iktisadi bir gelişme içindedir. Bunu yalnız hava yoluyla değil trenle, otomobille seyahat edenler de hemen fark edebilirler. Hava bombardımanlarından harabolan güney ve batı istasyonları, şimdi, elektrikli merdivenlerle, geniş hallerle, salonlarla donatılmış, yepyeni binalara kavuşmuştur. Yalnız Opera Meydanı değil, Ring üzerinde trafiğin en yüklü kavşaklarında, biribirinden güzel yeraltı geçitleri yapılmıştır. Bu geçitlerdeki mağazalar, kafetaryalar yabancıların en çok uğradıkları -ve inşaat masraflarını en kısa zamanda çıkaran- yerler... İnsan, savaştan yanmış, yıkılmış bir hakla çıkan Viyananın bugünkü pırıl pırıl haline baktıkça, bu ateşe girmemiş olan güzel İstanbulun şehircilik bakımından hâlâ kurtulamadığı perişanlığı, nakil vasıtalarının akşam saatlerinde hâlâ uzun kuyruklar yaptıkları dar meydanları ve sokak başlarını acı acı düşünüyor.

Viyananın bütün güzelliği İmparatorluk devrinin anıtlarından, kazandığı yeni binalardan, yeraltı geçitlerinden, yanıbaşındaki ormanlara giden tertemiz asfalt yollardan ibaret değil. Viyananın gözleri olduğu kadar ruhları da doyuran başka anıtları var. Bunların başında tiyatroları geliyor, Şehrin göbeğindeki ünlü Viyana Operası birkaç yıl sonra -1969 da- yüz yaşına basacak. Biraz ötesinde, eski Avusturya - Macaristan İmparatorluğunun medeni ihtişamını hâlâ ayakta tutan Hofburg sarayının karşısında, 175 yıldanberi Alman diliyle konuşan ülkelerin en köklü sanat ocaklarından biri, Burgtheater var. Bir zamanlar Max Reinhardt'ın yönettiği tarihi Josefstadt Tiyatrosu var. Müzik Akademisinin altında, Burgtheater'in bir şubesi olarak çalışan Akademittheater var. Volkstheater var. Daha çok operakomiklerle operet oynayan Volksoper var. Baştanbaşa tamir ve restore edilerek yeniden açılmak üzere olan, Viyanalıların gözbebeği An der Wien Tiyatrosu var.. Bu tiyatrolardan, geçen yüzyılda, Ferdinand Raimund ve Johann Nestroy gibi ünlü aktör - yazarlar yetişmiştir.

Viyananın tiyatro bakımından bir üstünlüğü de, tiyatro sanatı öğretim ve araştırmalarına Devletçe verilen ehemmiyettedir. Herkesçe bilinmiyen ve karıncalar gibi sessizce yürütülen bu ilmi çalışmalar bugün dört merkezde toplanmış gibidir. Başta Viyana Müzik Akademisine bağlı olan, Schönbruan sarayındaki "Reiuhardt - Seminar" geliyor. Sarayın eski Tiyatrosundan Tatbikat Sahnesi olarak faydalanan ve geçenlerde 100. yıldönümü kutlanan bu ünlü tiyatro mektebi bütün Avusturya sahnelerini beslemektedir. Dünyaca tanınmış birçok sanatçılar, sinema rejisörü G. W. Pabst, komedyen Pau'a Vessely, Kathe Gold, Albin Skoda bu okuldan yetişmişlerdir.

İkincisi "Sahne Dekorları ve Süsleri Yüksek Okulu"dur. Ünlü dekoratör Emil Pirchan'ın üstün bir seviyeye ulaştırmış olduğu bu okul yalnız sahne ressamı, dekoratör değil, modern sahne tekniğinin her branşında yetkili uzmanlar yetiştirmektedir. Üçüncüsü, Viyana Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlı olan Tiyatro Tarihi Enstitüsüdür. Prof. Heinz Kindermann'ın yönettiği bu Enstitü, daha çok tiyatronun nazariyatı üzerinde çalışmak isteyenlere geniş imkânlar sağlamaktadır. Dramaturg, tiyatro yazarı, eleştirmeci, tiyatro tarihçisi olmak isteyen gençler bu Enstitüden feyzalıyorlar. Nihayet Avusturya Milli Kütüphanesi ile Viyana Şehir Kütüphanesinin tiyatro kolleksiyonları, bütün bu ilmi çalışma ve araştırmalar için zengin bir kaynak olmaktadır. Milli Kütüphanenin dünyada bir eşi daha bulunmıyan tiyatro kolleksiyonu -1888'e kadar Burgtheater'i barındırmış olan- Michaelerplatz'daki eski Hcfburg'un bir kanadında, 23 salonu doldurmaktadır. Prof. Fahir İz, Türk diliyle yazılmış İlk tiyatro metni olarak "Papuççu Ahmet" piyesini bu kolleksiyonun Türkçe yazmaları arasında bulmuştur.

İnsan bunları gördükten sonra Avusturya hükümetinin yalnız Viyanadaki Devlet sahnelerine yılda neden 89 küsur milyon lira ödenek verdiğini daha iyi anlıyor.

Avrupa Kültür Vakfının Brüksel Kongresi dönüşü iki akşam kalabildiğim Viyanada, üstün seviyede sanat adamları, sanatçı kuşakları yetiştirmek isteyen bir milletin işe nerelerden başlaması gerektiğini anlatan bu ilim ve sana ocaklarını gezebildim. Bir akşam da Burgtheater'de Shakespeare'in "III. Richard"ını seyrettim. Leopold Lindtberg'in sahneye koyduğu eser, Teo Otto'nun, son yıllarda Viyanada moda balina gelen, muazzam yağlı boya panolar önünde oynanıyor, geri plâna yerleştirilen dövme demir parmaklıklar da devrin havasını vermeye yetiyor. Bütün oyun, sayısı 22 yi bulan bütün tablolar, kurulmuş Ur saatin şaşmaz düzeni içinde, akıp gidiyor. Her oyuncu, rejinin genel yorumu, üslûbu içinde ne yapacağını çok iyi biliyor ve genç bir komedyen, Heinrich Schweiger, Shakespeare'in esere adını veren topal kahramanını, İngiliz meslekdaşlarının gıpta edecekleri "Sobre" bir kompozisyon 1-çir.de, sürükleyici bir oyunla yaşatıyor. O kadar ki insan, üç saat süren temsilden çıkarken, Burgtheaterden değil İngiliz tarihinin karanlık dehlizlerinden çıkmış gibi oluyor ve Viyana gecelerinin serinliğinde rahat bir nefes alıyor.

T İ Y A T R O

Ankara

Kırmızı "Berenice"

Marie Bell topluluğunun ikinci ve son oyunu, gene Racine'in "Berenice"i oldu. "Phedre"in ateşli, hırslı, hatta kanlı vakası yetine, gürültüsüz, patırtısız, hançersiz, zehirsiz -ve ölümsüz-, için için gelişen bir vaka... Biribirini derinden seven, ama "hikmeti hüküm et"in ayrılmak zorunda bıraktığı bir kraliçeyle bir imparatoru kemiren aşk acısı....

Diane Esmond'un dekor ve kostümleri içinde, Andre Barsacq'ın sahneye koyduğu "Berenice", kırmızı rengin hakim olduğu kadife bir atmosfer içinde oynandı. Pariste, Gymnase tiyatrosunda sahneye konulduğu zaman da geniş ilgi gören ve övgü toplıyan yeni rejisiyle Andre Barsacq, Racine'in kişilerini içten kavuran ateşi, o aşk alevini, bu kızıl kadifelerde yansıtmak istemiş..

Marie Bell'in Berenice'i, seven. sevgisine ve sevildiğine güvenen bir kraliçenin tatlı gururunu, gerçekle karşı karşıya gelince uğradığı hayal kırıklığını, düştüğü derin acıyı ve nihayet kadere boyun eğişini, Racine'in şiirine lâyık bir ifade güzelliği içinde, asaletle vermektedir. Devletin yüksek menfaatleri uğruna gönül bağlarını koparmasını bilen sevgilisi genç imparator Titus'da Jacques Dacqmine, Berenice'i umutsuz bir aşk. la seven Antiochus'ta Marcel Tristani, aynı ölçü içinde, Marie Bell'in kurduğu dengeyi tamamladılar.

"Berehice"in Ankara seyircisi üzerinde "Phedre"den daha kuvvetli, daha olumlu bir tesir bırakan tarafı da bu üç önemli rol arasında kurulan bu güzel ahenk, Racine'in trajedi anlayışına hakim olan beşeri duyguların yüksek bir üslûb içinde, derinliğine yaşanmasındaki berraklık olmuştur.

"Büyük Sebastianlar"

Bir aydanberi Küçük Tiyatroda Ankara seyircisine, kolay unutamıyacakları, bir sanat ziyafeti çekmekte olan Kent Oyuncuları topluluğu, turne repertuvarlarının son oyunları olan "Büyük Sebastianlar"ı da oynadı.

Hovard Lindsay ile Russel Crouse'un yazdıkları eser üzerinde, İstanbulda ilk oynandığı zaman, bu sayfalarda daha geniş ölçüde durulmuş olduğu için -Bk. AKİS, sayı : 403- bu kadarla yetiniyoruz.

Oyuna gelince: komediye adını veren başrollerde "insanların zihinlerinden geçenleri okuyan" yaşlı varyete artistlerini Yıldız ve Müşfik Kenter, şimdi eseri yüz defadan fazla oynamış olmanın verdiği rahatlıkla, "su gibi", oynuyorlar.

Onların yanısıra General Zandek'de Bülent. Koral, devamlı bir kuşku ve korku içinde yaşıyan bir kapalı rejim komutanının başarılı bir karikatürünü çiziyor. Javorsky'de Şükran Güngör, Bajilek'te Kâmran Yüce daha inandırıcı tipler canlandırıyorlar. Hele Kâmran Yücenin 1. perdede yaşlı tiyatro müdürü Josef'teki kompozisyonu gerçek bir başarıdır. Bununla beraber, öbür rollerle saydıklarımız arasında, üslûb ve ifade bakımından; beliren dengesizlik, oyunun canlı temposu içinde erimiş olmakla beraber, gözden kaçmıyor.

Kenterler "Büyük Sebastiyanlor"da
***Zincirleme* başarı**

Devlet Operası

Son Maarif Şûrasında alınan prensip kararına - uygun olarak Devlet Operasını Devlet Tiyatrosundan ayırma yolunda ilk deneme, son günlerde yapılan bir tâyinle, tatbik sahasına konulmuştur.

Yeni bir teşkilât kanunu, yeni bina, yeni atelyeler ve teknik personel meseleleri halledilinceye kadar Opera şeklen Devlet Tiyatrosu Umum Müdürlüğüne bağlı kalacak, yâlnız Opera bölümünün sanat işleri ayrı bir Umum Müdür Yardımcısı tarafından yönetilecektir.

Bu vazife ile, tanınmış besteciler rimizden, "Atatürk Oratoryosu" ve "Van Gogh" operasıyla müzik alanında büyük başarılar göstermiş olan, Nevit Kod allı görevlendirilmiştir.

I. T. I. Merkez Heyeti

Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü -I. T. I., nün Türkiye Milli Merkez Heyeti 28 Haziranda Ankarada toplanmış, gündemindeki meseleleri, çalışma programını ve yeni yıl bütçesini incelemiş, yenilenmesi gereken Merkez Heyeti üyeliklerine de yenilerini seçmiştir.

Çalışma programı çerçevesi içinde, Türk tiyatrosunu, çeşitli cepheleri ve çalışmalarıyla, yabancı sanat çevrelerine tanıtacak, yabancı dilde bir derginin çıkarılması' için girişilmiş olan teşebbüslere hız verilmesi, bu derginin bol resimli bir yıllık halini alması, her yıl en başarılı telif eserlerden birinin yabancı dillerden birine çevriltilerek yayınlanması, Paristeki I. T. I. Merkez yayımlarına tiyatro hareketlerimizin daha sık, daha geniş ölçüde aksettirilmeği, yıllık bir tiyatro kronolojisinin meydana getirilip bastırılması teklif ve temenni edilmiştir.

Statü gereğince kura usulüyle yapılan yenilemede Merkez Heyeti üyeliklerine, Prof. Bedrettin Tuncel, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Muhip Dra - nas, Cevat Fehmi Başkut ve Tarık Levendoğlu yeniden seçilmişlerdir. Açık bulunan diğer üyeliklere de, gösterilen adaylar arasında en çok rey alan, Cüneyt Gökçer, Yıldız Kenter, Adalet Ağaoğlu, Ulvi Cemal Erkin, Refik Erduran ve Nüvit Özdoğru seçilmişlerdir.

Açıkhava temsilleri

Devlet Tiyatrosunun her yıl izmir Milletlerarası Fuar zamanı, Fuar Açıkhava tiyatrosunda verdiği temsiller, bu yıl 20 Ağustos-20 Eylül arasında bir ay sürecek ve onar günlük sürelerle su eserler oynanacaktır: Orhan Asenanın "Kocaoğlan"ı, E-O'Neil'in "Ay Herkese Gülümser"i ve Cevat Fehmi Başkutun "Göç"ü.

Demokrasi

Amerikada kadının rolü

Türke çok benziyen kara sağlı, kara gözdü, genç Amerikalı kadın yere çömeldi ve ambalaj kutularını karıştırdıktan sonra ayağa kalktı, eündeki kalın dosyayı, kendisini seyreden AKİS muhabirine uzattı ve:

"— Birliğimiz siyasetle uğraşmaz. Fakat bu, memleket meselelerine karcı ilgisizlik demek değildir. Bu, fikirsizlik te demek değildir. Aksine, amacımız, vatandaşları meseleler üzerinde aydınlatmak ve onları memleket idaresinde söz ve kuvvet sahibi kılacak şekilde seçimlere hazırlamak, kanunlarla yakından ilgilenmelerini ve bunlar üzerinde tesirli olmalarını Bağlamaktır" diye söze başladı.

Olay, Bahçelievlerde, oldukça serin Ur evin az eşyalı geniş galonunda geçiyordu. Siyah saçlı, siyah gözlü, Amerikalı genç kadın, Mrs. John W. Porter, eşinin işi dolayısile Türkiyeye gelmişti ve henüz evini yerleştirmekle meşguldü. Fakat bu kalabalığın içinde gene de Amerikadaki derneğinin tüzüğünü ve gazetecinin istediği dokümanları bulup çıkarmıştı.

Mrs. Porter, Amerikanın şöhretli bir kadın derneğinin, "Seçmen Kadınlar Birliği"nin faal bir üyesidir. Demokrasilerin yürütülmesi, daima daha iyi yürütülebilmesi için vatandaşların çaba göstermesi prensibine inanmaktadır. Üyesi bulunduğu "League of Women Woters" -Kadın Seçmenler Birliği- bu konuda memleketinde gerçekten büyük işler başar mistir.

Gülü seven...

Amerikan kadınlar, siyasi haklarım kazanabilmek için XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük bir mücadeleye girişmişlerdir, Bu güzel mücadele 1920 yılında nihayet buldu ve bu tarihte, Amerikalı kadınlar, seçme ve seçilme hakkını kazandılar. Fakat büyük mücadeleci ihtiyar Carrie Chapman Catt, birgün mücadele arkadaşlarını topladı ve onlara işlerinin bitmediğini, ancak yeni başla dığını bildirdi. Gülü seven dikenine katlanırdı. Kadınlar madem ki seçim haklarını kazanmışlardı, bunun sorumluluğunu olanca ağırlığı ile taşıyacak, oylarını isabetli şekilde kullanabilmek için çaba sarfedecek, memlekete gerçekten faydalı olmaya bakacaklardı. İşte bu tarihten itibaren de geniş milli siyasi oy komitesi "Kadın Seçmenler Birliği" ismini alarak derhal faaliyete geçti.

1920 yılında kurulan birliğin, bugün Amerikada 128 bin üyesi ve 1000 şubesi vardır. Teşkilât "mahalli", "eyaletler seviyesi" ve "milli" olmak üzere üç seviyede kurulmuştur. Amaç, faal ve memleket meselelerinden haberdar Vatandaşların memleket idaresine katılmalarını sağlamaktır. Birlik tam mânasile tarafsızdır. Bütün siyasi partilere, bütün adaylara aynı saygıyı göstermektedir. Ancak meseleleri etüd edip, birlik olarak bu konularda fikir sahibi olduktan sonra politikacılara, halka, yazarlara tesir ederek meseleleri doğru bildiği şekilde sonuçlandırmaya çalışmakta, tarafsızlığını bozmadan memleket meselelerinde taraf tutmaktadır, Birlik, siyasi bakımdan kadını yetiştirmek için kurulmuştur. Kuruluşundan bugüne kadar milyonlarca saat memleket meselelerini etüd etmiş ve soruların cevabını vermiştir. Yalnız, bu cevaplar, araştırma ve etüde dayanan cevaplardır. Birlik bugüne kadar birçok kanunların parlâmentodan geçmesini sağlamış, bazen kanun tasarılarını desteklemiş, bazen bunları, ilgilileri ikna ederek, kendisi ortaya atmıştır. Yiyecek maddeleri ve ilâçlar hakkındaki kanun, idare mekanizmasında ehliyete önem verilmesini sağlıyan kanun, Kongrenin yeniden teşkilâtlanmasını sağlıyan mücadeleler, atom enerjisinin sivil kontrolü, dış yardımlar, karşılıklı emniyet anlaşması, birlik tarafından şiddetle desteklenmiş ve başarıya götürülmüştür. Bunlar, birliğin ele aldığı kanunlardan ancak, birkaç tanesidir.

Amerikan Çocuk Bürosu Şefi, bu büronun yaptıklarının ancak Seçmen Kadınlar Birliği sayesinde mümkün olduğunu belirtti. Birlik memleket meselelerini etüd ederken, diğer derneklerle de işbirliği yapmaktadır.

Çalışma sistemi

Birlik, amacına iki yoldan gitmekte ve çalışmalarını başlıca iki kola ayırmaktadır: Seçmenler Servisi ve birlik programının yürütülmesi... Seçmenler Servisi, birliğin ilk plandaki sorumluluğunu karşılamaktadır. Amaç, seçmenlerin muhakkak oylarım kullanmalarını ve oylarını iyi kullanmalarını sağlamaktır. Bunun için namzetleri tarafsız şekilde halka takdim etmekte, halkın oy kullanmasını sağlıyacak propagandaları yapmakta, seçmenleri bu göreve alıştırmakta, oy kullanma hakkında halkı aydınlatmaktadır. Namzetlerin programım halka anlatmak, siyasi partilerin toplantılar yapıp halkla temas etmelerini kolaylaştırmak, annelerin oy kullanmalarını sağlamak üzere seçim günlerinde evlere çocukları bek'eyecek üyeler göndermek, sandık başlarına bedava otomobil seferleri tertiplemek te Seçmen Servisine ait-

Dudak güzelliği

Gözlere şenlik

Birlik programı denilen çalışma programının amacı ise, hükümet meselelerini önce birlik üyelerine, sonra halka indirmek ve bunların önemlilerini etüd ederek birliğin bunlar üzerinde harekete geçip geçmiyeceğini tespit etmektir. Bu çalışmalar seçim zamanlarına mahsus değildir. ' Kesintisiz devam ettirilmektedir' Mütehassıslar tarafından ciddi şekilde etüd edilmekte programa alınmakta, ondan sonra kampanya geçilmektedir. Meselâ, dış memleketlere yapılan gıda yardımları Amerikan efkan

Demokrasiyi Yürütmeliyiz

Jale CANDAN

Son yıllarda geçirdiğimiz politik, ekonomik ve sosyal krizler ve bunların doyurduğu hayal kırıklıkları ve umutsuzluk, bizi nihayet, "acaba demokrasi mi, yoksa başka bir rejim mi bizim için daha elverişlidir ?" sorusunu sormaya götürmüş bulunuyor. Bu soruyu alabildiğine işliyor, bu arada memleket için tehlikeli aşırı cereyanların kuvvetlenmesine de yol açmış oluyoruz.

Soru, bugün gündelik hayatımıza tesir edecek, bizi evlerimizde huzursuz bırakacak kadar önem kazanmıştır. İnsanlar zorlukları dalma kolay yollardan yenme temayül ve arzusunu gösterirler. Bence, işte sorurun ortaya atılmasının psikolojik sebebi budur. Bugün memleketlimiz çok ciddi ekonomik ve sosyal problemler karşısındadır. Böyle krizleri atlatmak için milletlerin çok çalışmaları, sabırlı, fedakâr olmaları şarttır. İşte buna katlanmak istemiyenlerdir ki, hal çâresini ancak rejim değişikliğinde arar ve kendi kendilerini aldatarak oyalanırlar.

Bugün memleketimizde bir rejim değişikliği olsa, Türkiyenin meseleleri bir anda hallolunacak mıdır? Hiç şüphe yok ki meselelerimize ansak yeni meseleler katılacaktır. Gerici yok olmıyacak, sinecek ve kapalı ortamda daha çok artacak, aşırı solcu gizli silâhları ile toplumda daha çok tahribat yapacaktır. Beceriksiz, liyakatsiz veya kötü niyetli idareci - belki çok daha fazla miktarda-, başımıza geçecek, üstelik ne tenkit edilebilecek, ne de kolay kolay yerinden atılabilecektir.

Bugün memleketimizde her türlü tecrübeden alnının akı ile çıkmış bir tecrübeli, köklü siyasi parti mevcuttur ve yeni partilerde de şimdiden güvenebileceğimiz birçok politikacılar yetişmektedir. Bunların düzeltemiyeceklerini düşündüğümüz büyük meseleleri başka bir rejimin idaresi altında, hiç tanımadığımız ve bir daha da başımızdan alanlıyacağımız tecrübesiz, belki de maceraperest kişilerin düzeltebileceğini tasavvur etmek bence affedilmez bir hafifliktir. Demokrasi, bütün güçlüklerine rağmen, tecrübe ile sabittir ki, en iyi idare tarzıdır. Ama demokrasiye inanmak ve onu yürütmeye azmetmiş olmak, güçlüklerden kaçmamak ta şarttır. Bütün sorumluluğu tek bir kişinin, bir diktatörün omuzlarına yükleyen milletlerin, meselelerini yendiklerini ancak onların sansürlü gazetelerinde okursunuz. Halkın inancı ve gerçek, tam aksi yoldadır. Meseleleri kapamak, onları yok etmek demek değildir ki!..

Bundan iki yıl önce, Amerikada, bir küçük şehirde, kocaman afişler taşıyan iki kadına rastlamıştım. Sıcak bir gündü. Kadınlar, omuzlarından aşağıya doğru sallandırdıkları muazzam afişlerde "Demokrasiyi Yürütünüz", "Demokrasinin iyi yürümesi sizin iyi ey kullanmanıza bağlıdır" gibi sözlerin reklâmını yapıyorlardı. Bunlar, Amerikada 128 bin üyesi bulunan "Kadın Seçmenler Birliğinin" faal üyeleriydiler. Bu birlik hiç durmadan çalışıyor, kitap, broşür basıyor, konferanslar, tartışmalar tertipliyor, kanun teklifleri ortaya atıyor, parlâmentoda tartışılan kanunları etüd edip halka anlatıyor, destekliyor ve baltalıyor, senatörlere, yazarlara, mebuslara özel mektuplar yazıyor, akla gelmez faaliyette bulunuyordu. Demokrasinin, bütün ilkeleriyle yerleşmiş olduğu bir memlekette bu kadar çabaya neden lüzum gördüklerini bir Amerikalı kadına sordum. Bana şöyle cevap verdi:

"— Demokrasi sistemi yalnızca anayasaya girmekle yürürlüğe girmez. Onu yürütmek için dalma çalışmak lâzımdır. Çünkü, o da hatalardan muaf değildir. Bu rejimin diğerlerine en büyük üstünlüğü, hataların daima tamir edilmesini sağlamasıdır."

Beğenmediğimiz bir koalisyon çabuk bozulur ama, beğenmediğimiz bir şef sistemini bozmak elimizde değildir. Kadının demokrasilerde rolü büyüktür. Öyle zannediyorum ki bugünkü şartlar içinde, türk kadını olarak memleketimize yapabileceğimiz en büyük hizmet, insan şeref ve haysiyetine yakışan tek sistemin, demokrasi sisteminin yerleşmesine yardımcı olmaktır.

umumiyesinde bir zamanlar tepki yapmıştı. Birlik konuyu inceledi. Bunun aynı zamanda ekonomik bir zaruret olduğu sonucuna vardı, halkı uyardı. Fakat birlik daima hükümetin yanında değildir. Birçok meselelerde de onun karşısına geçmiş, yıllarca ona karşı fikrini, inancım koru» muştur.

Güzellik

Değişen **moda**

Güzellik modası, en aşağı elbise modası kadar önemlidir. Soluk kadın modası bugün artık tarihe karışmış bulunmaktadır. Soluk modada dudaklar ya hiç boyanmıyor, ya belirsiz şekilde boyanıyor, ya da boyandıktan sonra pudra ile maskeleniyordu. Dudak boyalarının rengi soluk renklerdi. Bugün ise dudak boyalarının parlak, görünen, canlı renklerden seçilmesi şarttır. Bunu kelimelerle tarif ederken söylenebilecek en yerinde tâbir "gerçek kırmızı" tâbiri olacaktır. Kadınlar ciltlerinin rengine göre ya alev kırmızısını, ya da pembe - kırmızıyı seçeceklerdir. Teni teknik, dudak rujlarında artık mavi kullanmamaktadır. Portakal rengi, mor veya soluk pembe ruj modası tamamiyle kalkmıştır.

Dudakların yeniden önem kazanıp ortaya çıkması, göz makyajını bir hayli hafifletmiştir. Kömürlük penceresi gözler de soluk dudaklarla beraber, tabii şimdilik, tarihe "gömülmüştür. Bu yıl, gözlerin kenarındaki çizgiler ince çekilecek ve göz kapakları jad rengi *göz* kremi ile belirsiz şekilde renklendirilecektir.

Dudakları boyarken onların şeklini değiştirmek tehlikelidir, çirkin kaçabilir. Üstüste bütün gün ruj sürmek doğru değildir. Ruju temizleyip sürmek lâzımdır. Ruj dudakları denizde, rüzgârda muhafaza eder, çatlamaları önler. Spor yaparken **ruf** sürmek iyidir. Rujun fazlasını emici kâğıtla çıkarmak, dudak kenarlarını fırça veya kalemle iyice huduttandırmak şarttır.

Tırnakların rengi, dudaklara uydurulmalıdır. Dudak rujunu sürmeden, dudakları hafifçe pudralamak, ruju sürdükten sonra da bir damla gliserinle canlandırmak lâzımdır.

Yılın üçüncü çekilişine katılabilmek için

20 TEMMUZ

AKŞAMINA KADAR

tasarruflarınızı İş Bankasında toplayınız

10 TALİHLİYE
10 APARTMAN DAİRESİ
1 TALİHLİYE 100.000 LİRA
10 ADET 5.000 LİRA
25 ADET 1.000 LİRA
AYRICA ÇEŞİTLİ
PARA İKRAMİYELERİ

TÜRKİYE İŞ BANKASI

en fazla ikramiye veren bankadır